

FALLSTUDIE

SKARPSILL I EU

PRISSTRUKTUR I FÖRSÖRJNINGSKEDJAN

FOKUS PÅ POLEN, DANMARK OCH
SVERIGE

EUM OFA

European Market Observatory for
Fisheries and Aquaculture Products

JUNI 2024

WWW.EUMOFA.EU

Havsfrågor och
fiske

Text färdigställd i juli 2024.

Europeiska kommissionen är inte ansvarig för några konsekvenser som härrör från återanvändning av denna publikation.

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024

© Europeiska unionen, 2024

Återanvändningspolicyen för Europeiska kommissionens dokument implementeras utifrån kommissionens beslut 2011/833/EU från den 12 december 2011 avseende återanvändning av kommissionens dokument (EUT L 330, 14.12.2011, s. 39).

Om inte annat anges är återanvändning av detta dokument tillåten under en Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell (CC-BY 4.0)-licens (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Detta innebär att återanvändning tillåts, förutsatt att lämpligt erkännande ges och eventuella ändringar anges.

För all användning eller reproduktion av innehåll som inte ägs av Europeiska Unionen kan tillstånd behöva sökas direkt från respektive rättighetsinnehavare. Europeiska unionen äger inte upphovsrätten till följande innehåll:

omslagsfoto, Pixabay <https://pixabay.com/fr/photos/sprats-fischkonserve-aliments-3827856/>

PDF ISBN 978-92-68-19845-2 doi:10.2771/39079 KL-02-24-848-SV-N

FÖR MER INFORMATION OCH KOMMENTARER:

Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries

B-1049 Brussels

E-post: contact-us@eumofa.eu

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	1
LISTA ÖVER AKRONYMER	3
1 OMFATTNING OCH INNEHÅLL	4
1.1 Fallstudiens omfattning.....	4
1.2 Dokumentets innehåll	4
2 BESKRIVNING AV PRODUKTEN OCH MARKNADERNA	5
2.1 Biologiska och kommersiella egenskaper.....	5
2.2 Produktion i världen	6
2.3 EU-produktion	8
2.4 EU-marknad för skarpsill per medlemsstat	14
3 POLSKA MARKNADEN	21
3.1 Försörjningskedjans struktur	21
3.2 Priset på skarpsill längs försörjningskedjan.....	29
3.3 Prisöverföring för konserverad skarpsill på den polska marknaden	34
4 DEN DANSKA MARKNADEN	38
4.1 Försörjningskedjans struktur	38
4.2 Priset på skarpsill längs försörjningskedjan.....	48
4.3 Prisöverföring för konserverad skarpsill på den danska marknaden	52
5 DEN SVENSKA MARKNADEN	54
5.1 Försörjningskedjans struktur	54
5.2 Priser längs försörjningskedjan	66
5.3 Prisöverföring i försörjningskedjan.....	70
6 JÄMFÖRELSE AV PRISÖVERFÖRINGEN I DE OLIKA MEDLEMSSTATERNA (MS)	73
7 INTERVJUADE INTRESSETER	74

Sammanfattning

- Denna fallstudie fokuserar på europeisk skarpsill (*Sprattus sprattus*) för mänsklig konsumtion i Polen, Danmark och Sverige, som är de tre främsta skarpsillproducenterna i EU när det gäller fångst och lossning och som har distinkta profiler när det gäller användningen av fisken.
- År 2021 uppgick den globala fångsten av europeisk skarpsill till 424 941 ton, varav 77 % fångades av EU-flottan. Inom EU är de största producentländerna Danmark (29 % av EU:s fångster), Polen (20 %) och Sverige (16 %). Fångsterna minskade med 3 % under året och uppgick till 414 302 ton under 2022.
- Skarpsill är en av de viktigaste råvarorna som används för framställning av fiskmjöl och fiskolja. Endast en liten del av fångster inom EU blir till livsmedel. Bearbetningen sker i huvudsak i Danmark. Av de rapporterade handelsflödena av färsk skarpsill inom EU som sker i Danmark kommer en betydande del från EU-fartyg som lossats i en annan medlemsstat. Handeln med fryst skarpsill inom EU försörjer framför allt konserversektorn i de baltiska länderna och Polen.
- På marknaden finns skarpsill tillgänglig framför allt som konserverad och rökt, samt i mindre utsträckning färsk (hel). År 2022 uppgick produktionen av konserverad skarpsill till 19 436 ton LWE i Polen och 661 ton LWE i Sverige. Det förekommer ingen produktion av konserverad skarpsill i Danmark. Skarpsill för mänsklig konsumtion innefattar även i mindre utsträckning skarpsill i glasburk. I Polen är konsumtionen av hel rökt skarpsill också betydande, medan det i Danmark finns en liten nischmarknad för skarpsillmjöl för mänsklig konsumtion.
- Importen av skarpsill utanför EU är begränsad, medan exporten utanför EU, framför allt av fryst skarpsill, uppgick till nästan 50 000 ton under 2022 med huvudsakligen andra östeuropeiska länder eller Västafrika som destination.
- I Danmark och Sverige används skarpsill till största del för framställning av fiskmjöl och fiskolja. Skarpsill som används för mänsklig konsumtion är vanligare i Polen.
- Under 2022 uppgick fångsterna av skarpsill i **Polen** till 60 145 ton, av vilka 48 645 ton lossades i Polen och 11 500 ton utomlands, då främst för fiskmjöl- och fiskoljeproduktion. Livsmedelsindustrin, som huvudsakligen producerar skarpsill på burk, använder 24 190 ton LWE skarpsill, som framför allt kommer från lossningar och i mindre utsträckning genom import av fryst skarpsill (2 288 ton LWE). Ungefär hälften av livsmedelsindustrins produktion exporteras. Den synliga mänskliga konsumtionen av skarpsill uppgår till 10 879 ton LWE och tillhandahålls både av inhemsk produktion och i mindre utsträckning genom import av konserverad skarpsill (944 ton LWE). Polsk användning och export av skarpsill för produktion av fiskmjöl och -olja uppgår till 33 311 ton LWE.
- I **Danmark** uppgick fångsterna av skarpsill till 93 780 ton LWE under 2021 (106 275 ton under 2022). Av dessa fångster var 92 298 ton LWE för industriell användning (88 933 ton LWE i Danmark, 3 366 ton utomlands) och 1 930 ton LWE för mänsklig konsumtion. Den totala importen i Danmark, inklusive utländska lossningar, uppgår till 81 193 ton LWE. Den totala exporten från Danmark, inklusive danska lossningar utomlands, uppgår till 4 985 ton LWE. Synlig konsumtion av skarpsill i Danmark uppgår till 170 491 ton LWE. Av denna synliga konsumtion används 169 736 ton LWE i fiskmjöls- och fiskoljeindustrin, 500 ton för sällskapsdjursfoder och annat djurfoder och 256 ton LWE används för mänsklig konsumtion. Det förekommer ingen produktion av konserverad skarpsill i Danmark. Enligt intressenter konserveras skarpsill som säljs på den danska marknaden framför allt i Lettland, i mindre utsträckning i Polen och möjligen i andra länder runt Östersjön.
- I **Sverige** fångade den nationella flottan 59 319 ton skarpsill under 2022. Detta innebar en ökning med 16 % jämfört med 2021 års fångster och en ökning med 12 % jämfört med 2013. Den svenska produktionen av beredd och konserverad skarpsill uppgick år 2022 till 661 ton. År

Europeiska marknadsobservatoriet för fiskeri- och vattenbruksprodukter – Skarpsill i EU

2022 uppgick exporten av hel skarpsill från Sverige till 48 340 ton (93 % färsk och 7 % fryst), vilket genererade 16 miljoner euro, mestadels från svenska lossningar i Danmark avsedda för fiskmjölsindustrin. I Sverige är produktionen av konserverad skarpsill nästan uteslutande för den lokala marknaden och kompletteras med import i mindre utsträckning. Baserat på dataanalys och i samråd med intressenter uppgick den synliga konsumtionen av skarpsill för mänsklig konsumtion till 4 048 ton LWE under 2022.

- Prisöverföringsanalysen tar hänsyn till en 125 g burk skarpsill i kryddor och vinäger (innehållande 80 g skarpsill) som säljs i svenska livsmedelsbutiker för 26,32 EUR/kg och en 170 g burk rökt skarpsill i olja, (återförsäljarens eget varumärke) säljs i polska livsmedelsbutiker där återförsäljarens pris är 6,40 EUR/kg.
 - Det första försäljningspriset på skarpsill drivs huvudsakligen av dess användning för fiskmjöl- och fiskoljeproduktion. Detta pris har minimal inverkan på det slutliga produktpriset eftersom andelen av råvarukostnaden i det slutliga detaljhandelspriset är mellan 3 % i Sverige och 6 % i Danmark.
 - Arbetskraft är en av de huvudsakliga kostnadsfaktorerna för försäljningsprisinflationen inom produktion av konserverad skarpsill, medan råvarupriset endast har en begränsad inverkan oavsett produktsortiment.

Lista över akronymer

KN8	Kombinerad nomenklatur 8-siffrigt nummer (COMEXT/Eurostat)
DFPO	Danmarks Fiskeriforening Producentorganisation (danska fiskares producentorganisation)
DPPO	Danmarks Pelagiske Producentorganisation (dansk pelagisk producentorganisation)
EU	Europeiska unionen
FAO	FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (Food and Agriculture Organisation of the United Nations)
HoReCa	Hotell, restauranger, caféer/catering
LWE	Levande viktekvivalent (Live Weight Equivalent)
MS	EU-medlemsstater
MSC	Marine Stewardship Council
SFPO	Sveriges Fiskares Producentorganisation
TAC:er	Totalt tillåtna fångster (Total Allowable Catches)
UK	Storbritannien
Moms	Moms

1 OMFATTNING OCH INNEHÅLL

1.1 Fallstudiens omfattning

Skälen till att välja skarpsill för att analysera prisöverföring och värdefördelning i vissa EU-försörjningskedjor beskrivs i följande tabell.

Produkt	Ursprung	Egenskaper	Drivande faktorer hos marknad och pris	MS i fokus
Konserverad skarpsill	Fångster (EU)	Konserverad produkt, exempel på en art som fiskas i hela Europa EU är den största producenten av konserverad skarpsill	Drivande faktorer hos den här produktens marknad är • Tillgång/fiskekvot • Fiskens storlek • Säsongsvariation (påverkar kvaliteten på fisken för konservering) • Konsumtionsmönster och trender för konserverad fisk	Polen, Danmark och Sverige
Andra produkter som är baserade på skarpsill och avsedda för mänsklig konsumtion	Fångster (EU)	Andra skarpsillbaserade produkters popularitet beror på landet. Skarpsill kan säljas för mänsklig konsumtion som hel och färsk, rökt (Polen), i glasburk eller som proteinmjöl.	Kvalitativa uppgifter om konsumtion Kvantitativa data för mänsklig konsumtion av hel skarpsill i Polen	Polen, Danmark och Sverige

EUMOFA tillhandahåller andra relevanta publikationer om de ämnen som omfattas av denna studie:

- [Studie om konserverad skarpsill i Polen och Lettland](#) (2020)
- Skarpsill – [artprofil](#)
- Landsprofiler:
 - [Polen](#)
 - [Danmark](#)
 - [Sverige](#)

1.2 Dokumentets innehåll

I enlighet med den metod som utvecklats inom EUMOFA och som finns tillgänglig på dess webbplats (<http://www.eumofa.eu/price-structure>), innehåller detta dokument:

- en beskrivning av produkten
- en analys av produktions- och marknadstrender på EU-nivå
- en analys av prisstrukturen längs leveranskedjan i Polen, Danmark och Sverige

2 BESKRIVNING AV PRODUKTEN OCH MARKNADERNA

2.1 Biologiska och kommersiella egenskaper

Europeisk skarpsill (*Sprattus sprattus*) är en liten pelagisk art som finns i nordöstra Atlanten, från Nord- och Östersjön och söderut till Marocko samt i Medelhavet och Svarta havet. Skarpsill är en sällskaplig art som vanligtvis hittas i stim vid kusten. Ibland går den in i flodmynningar (särskilt ungfisken) och den tolererar låga salthalter. Betydande vandringar observeras mellan vinterns platser för intagande av föda och sommarens lekområden. Skarpsill livnar sig mest på planktoniska kräftdjur. Dess totala längd kan uppgå till 16 cm men vanligtvis är 12 cm standardlängden.

I Östersjön förekommer europeisk skarpsill som leker nästan hela året, nära kusten eller upp till 100 km ut till havs och då främst på våren och sommaren. Ungarna driver in till kusten. Skarpsill rör sig upp mot ytan på natten¹.

Skarpsillbestånden förvaltas genom TAC (Total Allowable Catches) och kvoter. Skarpsill som säljs för mänsklig konsumtion består huvudsakligen av skarpsill på burk och i mindre utsträckning rökt skarpsill. Konserverad skarpsill kan emellertid saluföras under flera kommersiella beteckningar, däribland "sardiner", detta under särskilda villkor baserat på bestämmelserna om produkter av sardintyp i EU:s handelsnormer².

Produkt i fallstudien

Namn: Europeisk skarpsill (*Sprattus sprattus*)

FAO 3-alfakod: SPR

Presentation: rökt, konserverad

Kommersiell storlek: mellan 6 cm och 15 cm.

Besläktade koder i produktnomenklaturen (COMEXT/EUROSTAT)

Koderna modifierades 2012. I tabellerna nedan visar koderna innan och efter 2012.

Tabell 1: Handelskoder för skarpsillprodukter (KN8-nomenklatur)

KN8	Art	Konservering	Presentation	Omräkningsfaktor till levande viktäkvivalent (LWE)
03 02 43 90	Brisling eller skarpsill (<i>Sprattus sprattus</i>)	Färsk	Exklusive lever och rom	1,00
03 03 53 90	Brisling eller skarpsill (<i>Sprattus sprattus</i>)	Fryst	Exklusive lever och rom	1,00
16 04 13 90	Sardinell, brisling eller skarpsill ³	Beredd eller konserverad	Hel eller i bit	1,87

Källa: Eurostat/COMEXT

¹ <http://www.fao.org/fishery/species/2102/en>

² Rådets förordning (EEG) nr 2136/89 av den 21 juni 1989 om fastställande av gemensamma handelsnormer för konserverade sardiner.

³ När det gäller konserverade produkter differentieras inte skarpsill, utan den inkluderas under samma kod som sardineller

2.2 Produktion i världen

Det finns flera arter av skarpsill runt om i världen: den europeiska skarpsillen (*Sprattus sprattus*), skarpsillen från Svarta havet och Kaspiska havet (*Clupeonella cultriventris*), Falklandsskarpsill (*Sprattus fuegensis*) och dagasill (skarpsill från Tanganyikasjön) (*Stolothrissa tanganyicae*).

2.2.1 Utveckling för fångsten av europeisk skarpsill

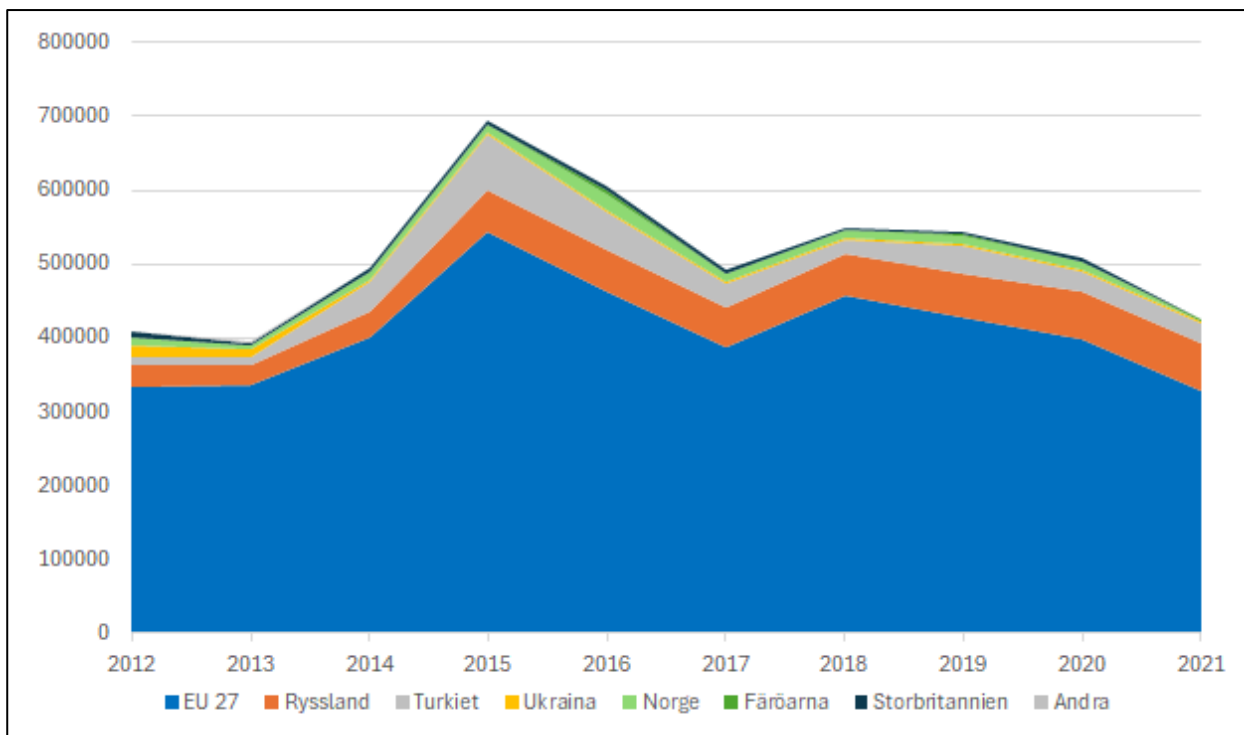
Europeisk skarpsill (*Sprattus sprattus*) fångas huvudsakligen i Nord- och Östersjön av pelagiska trålare. År 2021 uppgick de globala fångsterna av europeisk skarpsill till 424 941 ton och EU:s flotta stod för 77 % av detta. Andra viktiga producenter var Ryssland och Turkiet, som stod för 15 % respektive 7 % av de globala fångsterna. Liksom för många små pelagiska arter har volymerna av europeisk skarpsillfångst upplevt betydande variationer från år till år på grund av förändringar i TAC och kvoter. Ryska fångster ökade konstant och avsevärt mellan 2012 och 2021 (+118 %). De globala fångsterna minskade något mellan 2021 och 2022 (-3 %) och uppgick till 414 302 ton under 2022. EU:s flotta förblev den största producenten och stod för 84 % av världsproduktionen.

Tabell 2: Produktion av skarpsill i världen (i ton) 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
EU 27	332 871	337 425	401 352	542 751	461 749	387 027	458 009	427 824	399 353	328 035
Ryssland	29 624	26 027	33 768	57 071	59 036	53 465	55 067	59 110	63 988	64 476
Turkiet	12 092	9 764	41 648	76 996	50 225	33 950	20 057	38 078	26 804	28 041
Ukraina	15 751	12 866	2 114	2 237	1 745	2 159	1 603	1 370	1 984	1 732
Norge	10 364	2 936	10 725	9 700	21 703	10 230	11 091	12 185	11 155	1 109
Färöarna	467	510	185	644	5 251	1 399	1 287	1 142	1 165	992
Storbritannien	7 284	4 800	4 914	3 752	5 067	3 898	1 872	4 338	4 237	528
Andra	79	105	86	20	78	22	17	20	23	29
Totalt	408 532	394 433	494 791	693 172	604 854	492 150	549 003	544 065	508 708	424 941

Källa: FAO

Bild 1: Produktion av skarpsill i världen (i ton) 2012–2021

Källa: FAO

2.2.2 Fångstutvecklingen för andra skarpsillararter

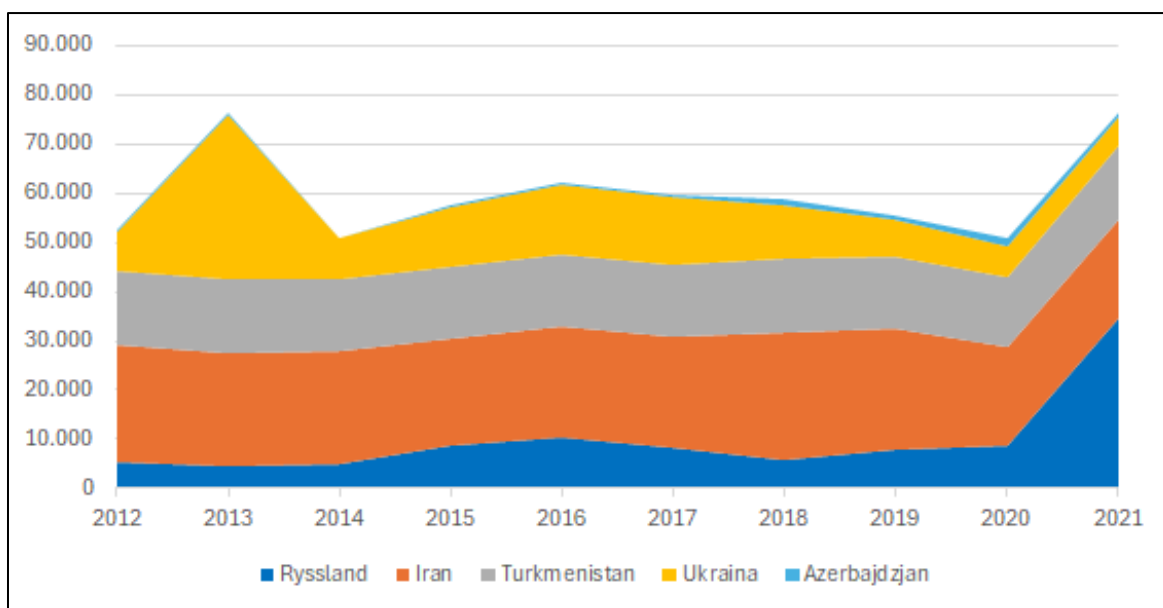
I Svarta havet och Kaspiska havet fångas en annan skarpsillsart, med det vetenskapliga namnet *Clupeonella cultriventris*. De totala fångsterna av skarpsill från Svarta havet och Kaspiska havet uppgick till 76 378 ton under 2021 (71 664 ton under 2022, –6 %) och har generellt varit stabila under det senaste decenniet, trots betydande fluktuationer under vissa år, särskilt i Ukraina 2013 (se bild 2). De viktigaste länderna som är involverade i detta fiske är Ryssland (45 % av den totala fångstvolymen 2021, med en ökning på 303 % mellan 2020 och 2021), Iran (26 %), Turkmenistan (19 %), Ukraina (8 %) och Azerbajdzjan (1 %).

Tabell 3: Fångst av skarpsill från Svarta-/Kaspiska havet (i ton) i världen mellan 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ryssland	5 216	4 465	5 098	8 920	10 542	8 308	5 663	7 770	8 595	34 667
Iran	24 086	23 221	22 873	21 553	22 429	22 602	26 154	24 586	20 053	20 138
Turkmenistan	14 680	14 680	14 680	14 680	14 680	14 680	14 680	14 680	14 300	14 700
Ukraina	8 042	33 692	8 056	12 149	14 137	13 563	11 085	7 566	6 386	5 950
Azerbajdzjan	372	206	164	138	316	559	1 073	694	1 616	923
Totalt	52 396	76 264	50 871	57 440	62 104	59 712	58 655	55 296	50 950	76 378

Källa: FAO

Bild 2: Fångst av skarpsill från Svarta-/Kaspiska havet (i ton) i världen mellan 2012–2021

Källa: FAO

En annan skarpsillart, falklandsskarpsill (*Sprattus fuegensis*) fångas i södra Atlanten och nästan uteslutande av den chilenska flottan (endast 0,04 ton fångades av Falklandsöarnas flotta under 2021). Den totala fångstvolymen av falklandsskarpsill uppgick till 16 149 ton under 2021, minskade med 14 % under året och uppgick till 13 869 ton under 2022. Fångsterna av dagasill (*Stolothrissa tanganicae*), en endemisk art från den afrikanska insjön Tanganyikasjön, uppgick till 8 465 ton under 2021 (8 635 ton under 2022), varav allt fiskades av Burundis flotta.

Tabell 4: Fångst av falklandsskarpsill och dagasill (i ton) i världen mellan 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Chile	23 797	27 214	27 230	31 393	23 655	19 293	9 046	12 587	16 889	16 149
Burundi	9 731	7 410	8 833	8 027	8 320	8 639	8 330	8 430	8 466	8 465
Andra	49	12	25	145	1	12	1	2	0	0

Källa: FAO

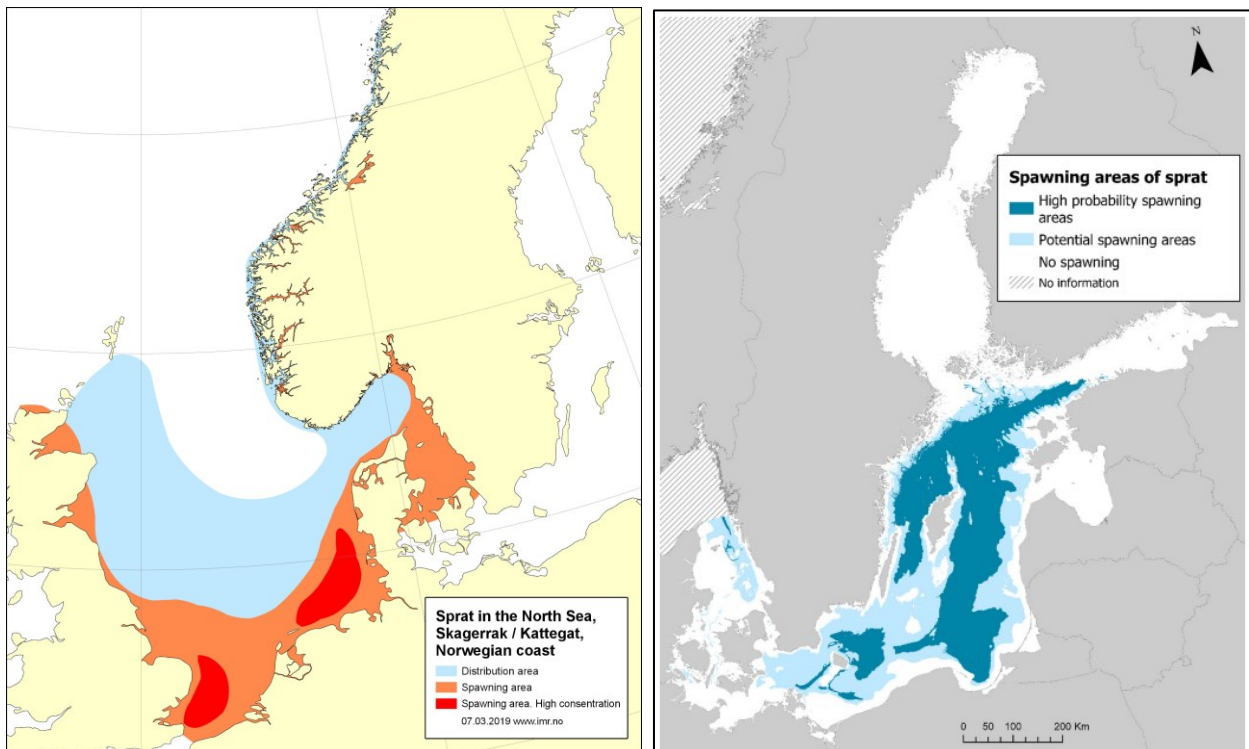
2.3 EU-produktion

2.3.1 Fångstzoner och -förvaltning

Fångstzoner

Den europeiska skarpsillen fiskas huvudsakligen i två områden: Nordsjön och Östersjön. I Nordsjön är lekområdena för skarpsill koncentrerade utanför kusterna i östra England, Belgien, Nederländerna, Tyskland och Västdanmark. Utbredningsområdet för skarpsill sträcker sig över den södra delen av Nordsjön, längs dessa områden. Enligt intressenter är skarpsillskoncentrationerna i Skagerrak/Kattegatt, området mellan Nordsjön och Östersjön, inte lika betydande som de brukade vara. Lekområden för skarpsill i Östersjön är koncentrerade kring öarna Gotland och Bornholm (Danmark), utanför de baltiska ländernas kust, Kaliningrad oblast (Ryssland) och Polen. Europeisk skarpsill fiskas också i mindre utsträckning i Keltiska havet och Engelska kanalen.

Bild 3: Lek och utbredning av skarpsill i Nordsjön, Skagerrak/Kattegatt och Östersjön

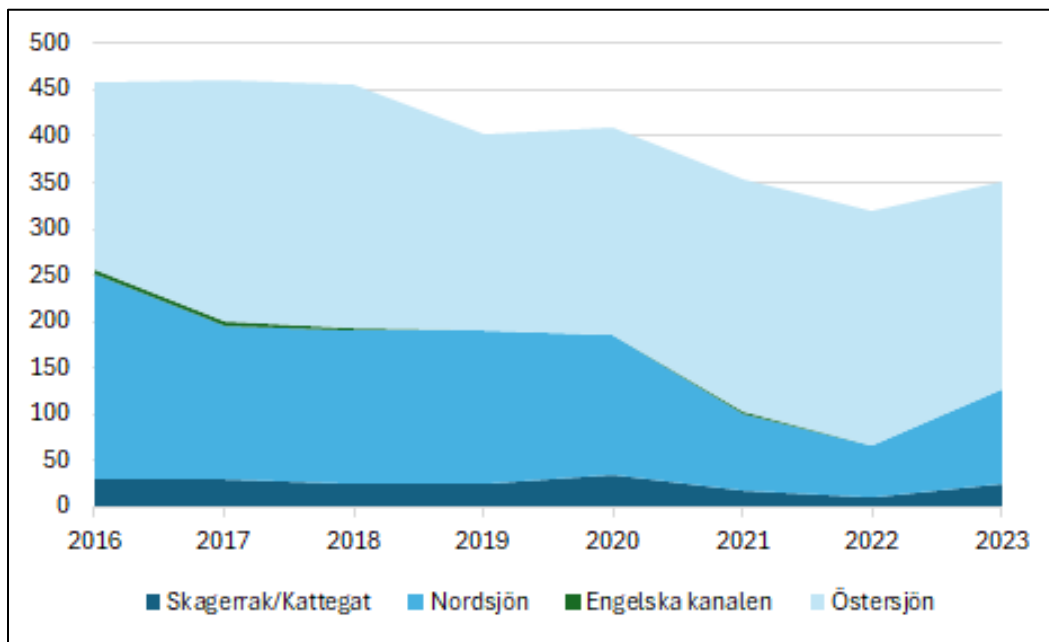

Källor: Institute of Marine Research (Norge), 2019 (vänster) - Helcom (Finland), 2021 (höger).

Förvaltningsåtgärder

Skarpsillbestånden i Nordsjön, Kattegatt/Skagerrak-området, Östersjön och kanalen kontrolleras med hjälp av TAC:er. Bland dessa TAC:er har **EU:s kvoter** för skarpsillfiske minskat med 23 % under de senaste åtta åren. Under denna period minskade EU:s kvoter med 53 % i Nordsjön och ökade med 11 % i Östersjön. Den kraftigare minskningen av EU:s nordsjökvoter skedde under 2021 (-44 %) och 2022 (-36 %). Mellan 2022 och 2023 har kvoterna ökat för både norra Östersjön. TAC:er och kvoter har en direkt påverkan på fångsterna och är huvudorsaken till att EU-flottans fångster av skarpsill har minskat under de senaste 10 åren.

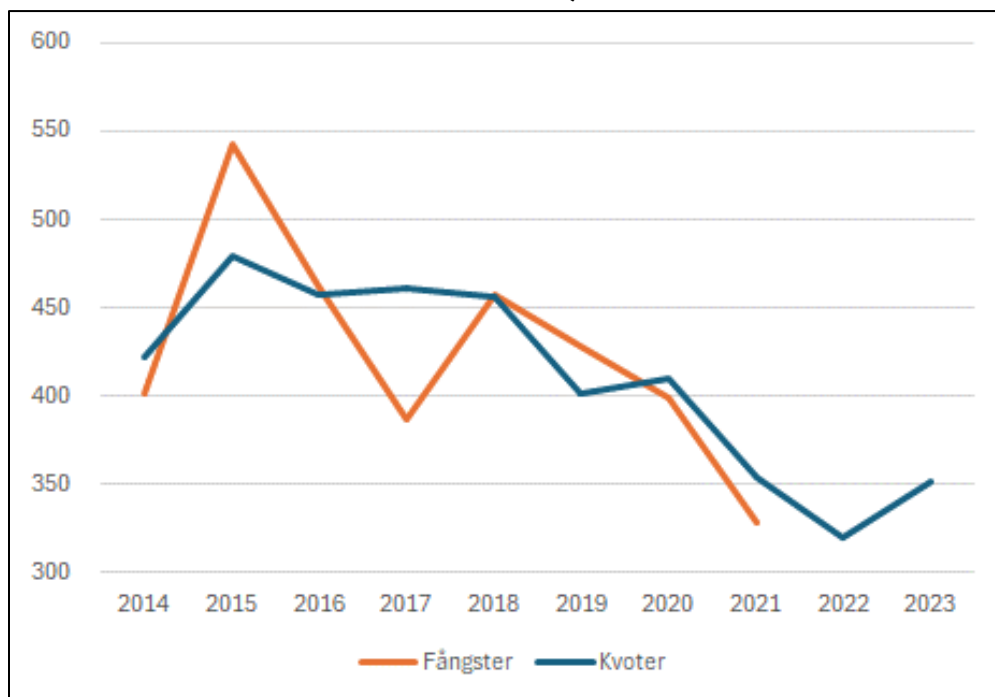
Bild 4: Utveckling av EU:s TAC:er per fiskeområde (i 1 000 ton)

Källa: egen analys baserad på GD MARE TAC:er och kvotförordningar⁴.

⁴ TAC:erna och kvoterna fastställs i början av varje år och kan ibland variera under året beroende på nya vetenskapliga utlåtanden. Under 2015 ökades TAC för skarpsill i Nordsjön avsevärt med 123 000 ton, varav 110 000 ton för Danmark. Källa: <http://cphpost.dk/news/denmark-close-to-landing-extra-sprat-quota.html>

Bild 5: Utveckling av skarpsillfångster i EU och utveckling av EU:s TAC:er/kvoter (i 1 000 ton)

Källa: egen analys baserad på FAO och DG MARE TAC:er samt kvotförordningar⁵.

Utöver kvoter gäller **andra restriktioner** för skarpsillfiske i Östersjön (delområdena 25–32). Den 1 januari 2024 trädde en ändring av förordning (EU) 2023/194 om fiskemöjligheter i andra vatten i kraft. Det förbjuder pelagiskt trålfiske

- i delområdena 25 och 26 från 1 april till 30 april
- i delområdena 27 och 28.2 från 16 april till 15 maj
- i delområdena 29 och 32 från 1 maj till 31 maj

För att skydda lekområdena för sill och atlantisk torsk förbjuder förordningen också, med vissa undantag, fiske med alla typer av fiskeredskap

- i delområdena 25 och 26 från 1 maj till 31 augusti
- i delområdet 24 från 15 maj till 15 augusti
- i delområdena 22 och 23 från 15 januari till 31 mars

Dessa restriktioner påverkar främst fisket för mänsklig konsumtion i Polen och de baltiska länderna, eftersom dessa perioder sammanfaller med skarpsillsäsongen (januari-april) i dessa fiskeområden.

Skarpsill är en av arterna som drar nytta av Marine Stewardship Councils **MSC-certifiering**. För närvarande är emellertid inget EU-fiske MSC-certifierat för skarpsill. Det norska skarpsillfisket i Nordsjön (redskap: notar, pelargiska trålar och bottentrålar), är det enda europeiska fisket som för närvarande är certifierat. Danska (DFPO, DPPO) och svenska (SPFPO) fiskeriers ansökningar om MSC-certifiering håller på att bedömas.⁶

⁵ ibidem

⁶ <https://fisheries.msc.org/en/fisheries/@@search?q=sprat&search=>

2.3.2 Utvecklingen av EU-flottans skarpsillfångst

Europeisk skarpsill är en av de viktigaste kommersiella små pelagiska fiskarna i EU, främst fångad av fiskerier i norra Östersjön. Mindre produktionsområden förekommer i Svarta havet där skarpsillen fångas av rumänska och bulgariska flottor, samt i Medelhavet. Skarpsill fångas med pelagiska trålare med småmaskiga nät. Skarpsillbeståndet i Östersjön är mer långlivat än beståndet i Nordsjön. Skarpsillbeståndet kontrolleras av totala tillåtna fångster (TAC), som är uppdelade mellan 12 medlemsstater (i Nord- och Östersjön)⁷.

År 2021 uppgick EU:s fångster av skarpsill till 328 035 ton. Danmark stod för 29 % av EU:s fångster av skarpsill (med 93 776 ton under 2021, vilket motsvarar en betydande minskning med 47 % jämfört med 2020). Andra viktiga produktionsländer är Polen (20 %) och Sverige (16 %). Sekundära produktionsländer inkluderar Lettland (9 %), Estland (8 %), Tyskland (5 %), Finland (5 %), Irland (4 %) och Litauen (3 %). EU:s produktionsnivå under 2021 liknade vad den var för ett decennium sedan (-1,4 %). Betydande variationer inträffade dock under decenniet, detta på grund av stora variationer i TAC:er och kvoter, särskilt för Danmark (fångsterna minskade med 37 % mellan 2016 och 2017, med 47 % mellan 2020 och 2021, främst på grund av den kraftiga minskningen av kvoterna för Nordsjön och Norska havet). 2022 ökade EU:s fångster något (+6 %) och uppgick till 346 391 ton. Danmark, Polen och Sverige förblev huvudproducenter.

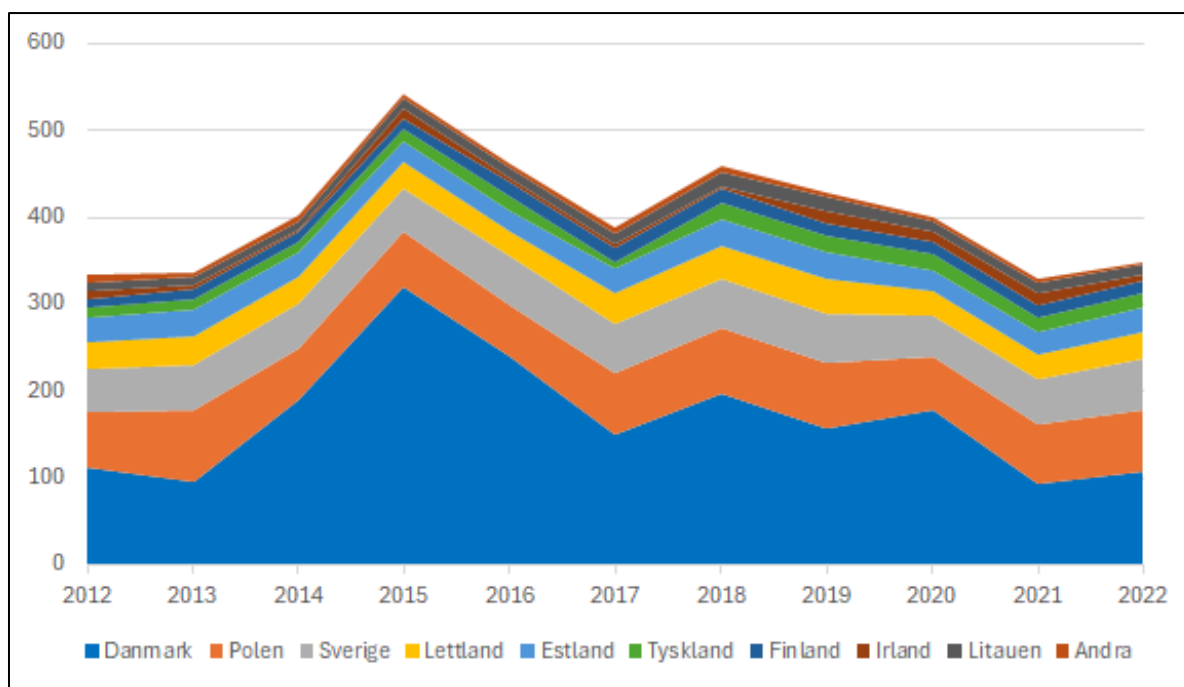
Tabell 5: Fångst av skarpsill i EU (i ton) , 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Danmark	111 706	96 386	190 529	318 942	239 503	149 632	198 096	156 971	177 324	93 779
Polen	63 115	80 988	58 588	64 173	60 057	69 972	74 152	74 492	61 355	67 063
Sverige	50 697	52 909	51 377	50 980	56 246	58 386	57 635	58 532	47 735	52 260
Lettland	30 719	33 310	30 761	30 501	28 103	35 744	37 100	38 710	28 894	29 085
Estland	27 697	29 805	28 498	23 954	23 687	26 546	29 626	30 649	24 310	25 713
Tyskland	11 740	11 899	11 756	13 996	16 505	8 705	19 052	18 278	18 788	15 628
Finland	8 973	11 087	11 813	11 875	16 806	16 088	16 467	16 092	12 513	14 785
Irland	9 726	5 454	2 991	10 371	4 763	4 260	3 591	13 012	13 527	14 527
Litauen	11 245	10 353	9 679	11 004	11 548	12 480	16 499	16 229	11 141	11 369
Andra	7 253	5 234	5 360	6 955	4 531	5 214	5 791	4 859	3 766	3 826
Totalt	332 871	337 425	401 352	542 751	461 749	387 027	458 009	427 824	399 353	328 035

Källa: FAO

⁷ BE, DK, DE, EE, FI, FR, LV, LT, PL, NL, SE och UK.

Bild 6: Utveckling av skarpsillfångster i EU, per land (i 1 000 ton)

Källa: FAO

2.3.3 Utveckling av skarpsillslossningar i EU

År 2021 uppgick EU:s lossningar av europeisk skarpsill till 319 583 ton, varav hälften kom från lossningar i Danmark. Jämförelsen mellan fångster och lossningar visar att flera EU-flottor (och icke-EU-flottor, inklusive norska) lossar i Danmark. Det främsta skälet är att skarpsill huvudsakligen används som råvara för fiskfoderindustrin som är baserad i Danmark. I Danmark och Finland sker nästan all lossning för industriellt bruk (dvs. bearbetning till fiskolja och fiskmjöl) medan de flesta lossningar i andra länder är avsedda för mänsklig konsumtion. Andra stora lossningsländer för skarpsill är Polen (16 % med 52 202 ton), Estland (11 % med 35 638 ton) och Lettland (10 % med 31 199 ton).

Under perioden 2012–2021 har skarpsillslossningar i EU minskat med 8 % och då med stor variation mellan de viktigaste lossningsländerna. Lossningarna ökade i Polen (+17 %) och Estland (+12 %) och minskade i Danmark (–7 %) och Lettland (–9 %). De starkaste variationerna återfinns hos de sekundära lossningsländerna, med en ökning i Tyskland (+592 %), Finland (+64 %), Irland (+46 %) och Bulgarien (+23 %) och en betydande nedgång i Sverige (–81 %). Dessa trender påverkas av förändringar i lossningsstrategier och fluktuationer i TAC:er och kvoter (särskilt i Östersjön, Nordsjön och Norska havet).

Tabell 6: Utveckling av skarpsillslossning i EU (i ton) 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Danmark	172 490	168 274	244 867	384 841	319 698	240 546	267 990	235 529	240 548	160 934
Polen	44 629	48 447	48 121	44 282	47 376	49 878	56 311	52 475	44 673	52 202
Estland	31 872	34 385	32 208	28 232	23 754	26 073	27 988	34 764	31 831	35 638
Lettland	34 106	36 585	32 074	31 610	27 281	34 710	38 866	39 557	32 496	31 199
Irland	9 726	5 454	2 991	10 371	4 763	2 541	3 591	13 007	14 835	14 164
Sverige	43 218	32 870	24 210	18 182	20 588	21 751	19 065	12 941	16 219	8 137
Finland	4 103	5 101	5 814	4 793	8 488	16 088	10 016	7 169	5 647	6 723
Tyskland	946	1 365	635	753	463	7 586	1 526	1 662	2 707	6 543
Bulgarien	2 830	3 794	2 287	3 297	2 296	3 189	3 188	4 585	1 623	3 479
Andra	4 422	1 580	3 178	3 820	2 184	2 845	2 592	270	2 516	564
Totalt	348 343	337 854	396 385	530 181	456 892	405 206	431 135	401 959	393 094	319 583

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat

2.4 EU-marknad för skarpsill per medlemsstat

För att uppskatta storleken på EU:s marknader för skarpsill är det nödvändigt att uppskatta den synliga konsumtionen i de viktigaste EU-länderna i levande viktekivalenter. När det gäller skarpsill uppstår emellertid två huvudsakliga problem.

- En stor del av EU:s fångster av skarpsill är inte avsedd som livsmedel utan för industriell användning (dvs. bearbetad till fiskmjöl och fiskolja, annat foder och foder för sällskapsdjur). De flesta av dessa bearbetningsaktiviteter äger rum i Danmark där mycket få företag är inblandade, vilket leder till sekretessfrågor när det gäller handelsflödena. När det gäller fryst skarpsill antas handelsflödena till största del vara avsedda för bearbetning av fisk och då framför allt för konservindustrin.
- Den anpassade koden skiljer inte mellan beredd eller konserverad skarpsill i EU:s handelsdata (16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad). Sardinell används ofta som ett substitut för EU-konserver, som ersättning för skarpsill eller sardin när det är ont om råvara. Detta innebär att andelen sardinell/skarpsill kan variera beroende på år och land.

Tabellen nedan visar rapporterade fångster och handelsflöden för alla typer av konservering. Den ger en uppfattning om marknadsstorleken på landsnivå. Import och export av färsk fisk omfattar utländska lossningar och lossningar utomlands.

Sammantaget verkar det som att de flesta handelsflödena består av färsk skarpsill importerad till Danmark för produktion av fiskmjöl och fiskolja (särskilt från Sverige), färsk skarpsill importerad till Estland och fryst skarpsill som exporteras från Polen, Estland och Lettland. Importflödena är lägre och består till största del av fryst skarpsill som importerar till konservindustrin i Estland och Lettland.⁸

⁸ Handelsflöden som rapporterats som import och export av färsk skarpsill inkluderar en betydande andel av lossningar (respektive utländska lossningar i det rapporterade landet och lossningar utomlands)

Tabell 7: Fångster (ton levande vikt) och handelsflöden (ton nettovikt) för skarpsill i de viktigaste producentländerna i EU (2021)

Länder	Fångster	Import			Export		
		Levande/färsk	Frost	Totalt	Levande/färsk	Frost	Totalt
Danmark	93 779	19 958	329	20 286	3 670	469	4 139
Polen	67 063	5 825	1 741	7 566	1 574	12 895	14 469
Sverige	52 260	899	33	932	42 369	1 656	44 025
Lettland	29 085	8 294	5 638	13 931	752	15 680	16 432
Estland	25 713	16 850	2 011	18 861	440	21 394	21 835
Tyskland	15 628	5	567	572	8 596	146	8 742
Finland	14 785	92	0	92	5 802	1 413	7 215
Irland	14 527	0	38	38	44	706	750
Litauen	11 369	1 225	974	2 199	8 985	121	9 106
Bulgarien	3 479	67	980	1 047	58	956	1 014
Nederländerna	134	0	1 708	1 708	0	1 901	1 901
Malta	74	0	0	0	0	0	0
Rumänien	48	398	1 603	2 001	3	40	43
Andra	92	24	1 456	1 480	14	521	535
Totalt	328 035	53 635	17 077	70 713	72 307	57 898	130 207

Källa: FAO, EUMOFA baserat på Eurostat

Det finns ingen specifik KN8-kod för beredd och konserverad skarpsill. Den motsvarande koden är 16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad.

2.4.1 Handel inom EU

Export inom EU

När det gäller **färsk** skarpsill är utbytet inom EU mycket högt, med 73 287 ton som exporterades 2022 (69 366 ton 2023). Den största exportören var med marginal Sverige (63 % av den totala volymen inom EU, som sannolikt bestod av färska lossningar för industriella ändamål). Tyskland (11 %), Litauen (10 %) och Finland (9 %) var också stora exportörer i mindre utsträckning.

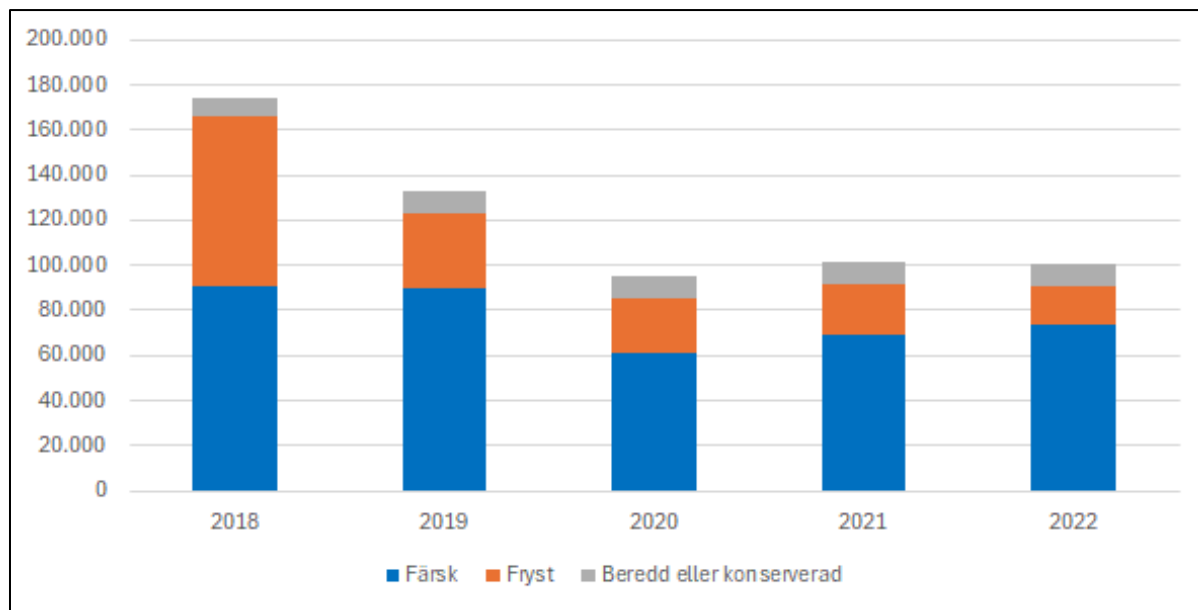
När det kommer till **frost** skarpsill är Lettland det största exportlandet vid handel inom EU och står för 37 % av den totala volymen på 17 820 ton som exporteras inom EU (17 596 ton 2023). En annan stor exportör är Estland, med totalt 33 %. De åtföljs av Polen (8 %) och Sverige (7 %).

För **beredd och konserverad** skarpsill och sardinell⁹ uppgick exporten inom EU till 9 448 ton under 2022 (9 591 ton under 2023). Lettland är den största exportören och står för 48 % av den totala exportvolymen av beredd och konserverad skarpsill och sardinell, följt av Polen (22 %) och Kroatien (11 %).

Exporten av skarpsillprodukter inom EU har minskat markant under de senaste fem åren (-42 %). Denna trend beror främst på kollapsen av exporten av frost skarpsill (-76 %), samtidigt som exporten av färsk skarpsill också minskade avsevärt (-19 %) och exporten av beredd och konserverad skarpsill ökade med 13 %.

⁹ Det finns ingen specifik KN8-kod för beredd och konserverad skarpsill eftersom den är blandad med andra arter: kod 16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad.

Bild 7: Export av skarpsillsprodukter inom EU (ton, i nettovikt)¹⁰

Källa: COMEXT

Import inom EU

År 2022 var Danmark den största EU-importören av färsk skarpsill, med över hälften (57 %) av den totala importen inom EU, 56 007 ton under 2022 (47 030 ton under 2023). Estland (27 %) och Lettland (10 %) är också stora importörer.

Lettland är den största importören av fryst skarpsill inom EU (22 % med 2 569 ton). De följs av Rumänien (16 %), Estland (14 %), Litauen och Bulgarien (10 % vardera).

De största EU-importörerna av beredd och konserverad skarpsill och sardinell var Tyskland, Sverige och Rumänien som stod för 15 % (1 318 ton), 13 % respektive 12 % av den totala importvolymen inom EU för dessa produkter.

Sammantaget är de största EU-importörerna av skarpsill, förutom Danmark, de baltiska och östeuropeiska länderna.

2.4.2 Handel utanför EU

Export till länder utanför EU

År 2022 var exporten av **färsk** skarpsill till länder utanför EU begränsad till 8 964 ton och stammade framför allt från Danmark (88 %). Andra länder med export till destinationer utanför EU är Tyskland (10 %) och Polen (2 %). 98 % av exporten av färsk skarpsill sker till Norge. Exporten av färsk skarpsill till länder utanför EU minskade med 33 % på ett år och uppgick till 5 966 ton under 2023.

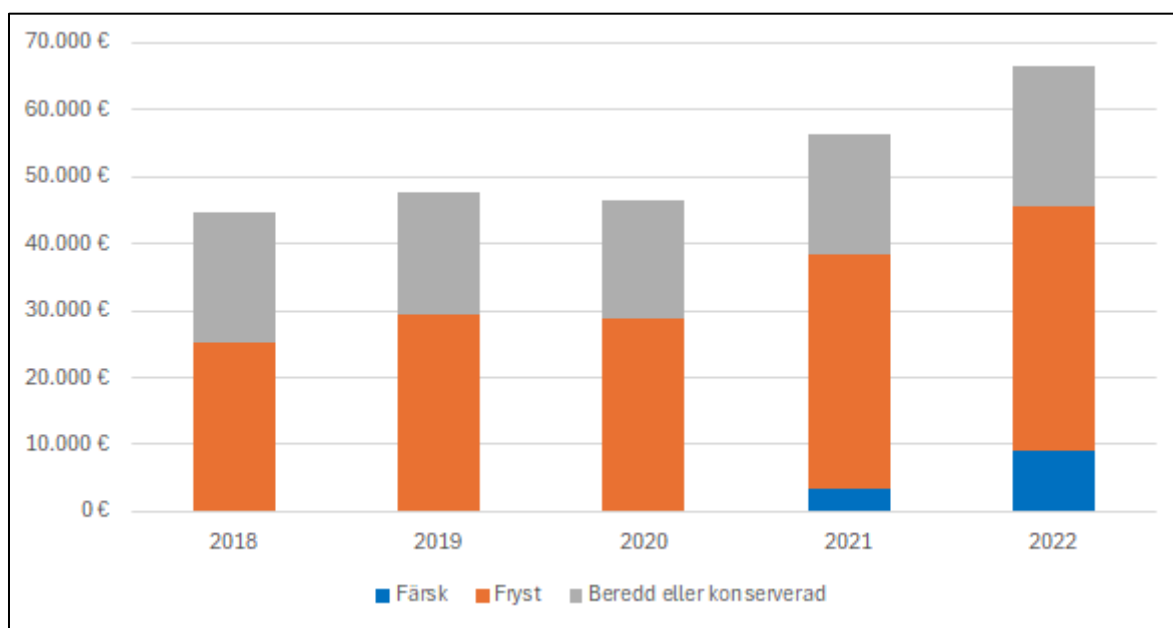
Exporten av **fryst** skarpsill till länder utanför EU är mer betydande med 36 719 ton exporterade under 2022 (27 979 ton under 2023, med 24 % minskning på ett år). Det i särklass största exportlandet är Estland (46 % av den totala volymen fryst skarpsill), även om deras totala andel har minskat, samt i mindre utsträckning Lettland (24 %) och Polen (16 %). År 2022 var de viktigaste destinationerna utanför EU Ukraina (43 % av den totala exportvolymen), Vitryssland (16 %) och Ghana (10 %).

¹⁰ 03024390: Brisling eller skarpsill (*Sprattus sprattus*), exklusive lever och rom, färsk eller kyld; 03035390: Brisling eller skarpsill (*Sprattus sprattus*), exklusive lever och rom, fryst; 16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad.

För **beredd och konserverad** skarpsill och sardinell¹¹ uppgick exporten till länder utanför EU till 20 952 ton under 2022 (15 515 ton under 2023, med 26 % minskning under året). Den största exportören till länder utanför EU är Lettland, som står för hälften (50 %) av volymen. De följs av Polen och Estland, som står för 27 % respektive 20 % av den totala exportvolymen av denna produkt. De viktigaste destinationerna till länder utanför EU var Ukraina (48 % av den totala exportvolymen utanför EU av beredd och konserverad skarpsill och sardinell, med 10 061 ton mer än den totala exporten inom EU) och i mindre utsträckning USA (23 %) och Moldavien (6 %).

Exporten av skarpsillprodukter till länder utanför EU har följt en ökande trend från 2018 till 2022, från en nästintill obefintlig export till 8 324 ton, vilket är en ökning med 6 016 % för färsk skarpsill, medan exporten av fryst skarpsill ökade med 46 % och exporten av beredd eller konserverad skarpsill med 8 %. Under det senaste året har exporten av skarpsill minskat med 33 % för färsk skarpsill, 24 % för fryst skarpsill och med 26 % för beredd skarpsill.

Bild 8: Export av skarpsillsprodukter till länder utanför EU (ton, i nettovikt)¹²

Källa: Eurostat-Comext

Import från länder utanför EU

Importen av **färsk** skarpsill från länder utanför EU är mycket begränsad, med endast 447 ton under 2022, till Danmark (301 ton) och Sverige (147 ton). Här består importen huvudsakligen av norska lossningar avsedda för fiskmjölsproduktion. Import av färsk skarpsill från länder utanför EU minskade kraftigt på ett år och uppgick till 849 ton under 2023.

Import av **fryst skarpsill** från länder utanför EU är något högre, med 1 720 ton som importeras (850 ton under 2023, 51 % minskning på ett år), främst av Polen (81 %). Denna import är avsedd för livsmedel.

¹¹ Det finns ingen specifik KN8-kod för beredd och konserverad skarpsill. Den motsvarande koden är 16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad.

¹² 03024390: Brisling eller skarpsill (Sprattus sprattus), exklusive lever och rom, färsk eller kyld; 03035390: Brisling eller skarpsill (Sprattus sprattus), exklusive lever och rom, fryst; 16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad.

Importen av **beredd och konserverad** skarpsill och sardinell från länder utanför EU uppgick till 1 285 ton under 2022 och dess huvudsakliga ursprung var Norge (41 %) och Marocko (37 %). Beredda och konserverade produkter från Marocko kan antas bestå av konserverade sardineller. Importen av beredd skarpsill minskade drastiskt på ett år och uppgick till 613 ton 2023 (-52 %).

2.4.3 Konserverad skarpsill

Skarpsill används ofta för konservering och rökning. Skarpsill är en populär fisk i många EU-länder. Skarpsill är vanligtvis rökt eller stekt och är en traditionell och viktig fisk i de baltiska länderna, särskilt Lettland och Polen, där den mestadels äts som konserverad fisk.

2.4.3.1 EU-produktion av konserverad skarpsill

I PRODCOM-databasen innehåller koden¹³ som motsvarar skarpsill på burk även sardineller och sardiner men beroende på produktionsland går det att anta vilka arter som ingår. Totalt sett uppgick EU:s produktion av skarpsill, sardiner och sardineller på burk till 87 241 ton 2020 (enligt de senast tillgängliga uppgifterna för Lettland), vilket minskade avsevärt (18 %) under perioden 2011–2020.

År 2020 var de främsta producenterna av skarpsill Polen (22 %, antas vara skarpsill) och Lettland (18 %, skarpsill). Även Spanien och Portugal redovisar produktion av "konserverad skarpsill, sardiner och sardineller", men i dessa länder antas att produktionen endast består av sardiner (samt sardineller i mindre utsträckning), inte skarpsill. Under perioden 2011–2020 sjönk den lettiska produktionen kraftigt (-61 %) medan den polska produktionen ökade med 55 %.

Tabell 8: EU-produktion av konserverad skarpsill och sardineller (ton, i nettovikt)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polen	12 321	12 765	13 321	11 960	13 130	14 347	16 160	18 075	16 554	19 036	18 462	19 436
Spanien	19 081	16 870	15 299	16 237	15 991	14 065	16 269	13 615	14 666	17 306	16 234	inte tillämplig
Lettland	39 907	47 148	52 552	48 342	28 260	16 378	16 504	17 008	15 447	15 490	inte tillämplig	inte tillämplig
Portugal	19 607	17 704	14 054	11 665	12 057	12 185	10 064	8 970	9 114	10 493	11 565	11 311
Frankrike	inte tillämplig	12 165	8 206	8 305	8 368	9 472	9 277	9 628	8 782	9 823	9 577	9 052
Kroatien	7 510	6 549	5 222	6 365	4 928	5 196	4 673	5 174	6 635	6 821	6 206	6 637
Estland	4 016	5 912	5 611	5 820	4 776	3 114	3 185	2 566	2 351	2 912	2 929	2 550
Andra	3 918	4 346	4 346	4 419	4 402	4 076	5 209	4 164	4 132	5 360	5 276	3 269
Totalt	106 360	123 458	118 610	113 113	91 911	78 835	81 340	79 200	77 680	87 241	<i>ej tillämplig</i>	<i>ej tillämplig</i>

Källa: Eurostat-PRODCOM

2.4.3.2 Konserveringsprocess skarpsill

Den största delen av skarpsill som konserveras fångas från januari till mars eller mitten av april med aktiva redskap (trålar). På många trålare används ett RSW-system (Refrigerated Sea Water), vilket innebär att skarpsill transporteras med vatten till tankar ombord och under lossningsmanövern transporteras fisken sedan till tankar med isvatten. Detta ska garantera god fiskkvalitet.

Under vinterperioden är skarpsill rik på fett (upp till 13 % i januari), medan fetthalten i april är så låg som 5–6 %. Från januari till mars äter inte skarpsillen och bukhålan är nästan tom. Från april börjar skarpsillen äta, bukhålan fylls och fiskens smak kan vara bitter.

Skarpsill avsedd för mänsklig konsumtion transporteras sedan (med lastbilar) till primära bearbetningsanläggningar. I de primära bearbetningsanläggningarna blir

¹³ 10202530 - Beredda eller konserverade sardiner, sardinell, brisling och skarpsill, hela eller i bitar (exklusive malda produkter samt färdigmat och -rätter).

Europeiska marknadsobservatoriet för fiskeri- och vattenbruksprodukter – Skarpsill i EU

- skarpsillen **sorterad**
- skarpsillens **huvud avlägsnat** (vilket räcker för vinterskarpsill som inte äter och innebär att inälvorna inte behöver tas ut.)
- skarpsillen **rundrensad** (huvudet och inälvorna avlägsnas utan att bukhålan snittas).

Enligt vissa bearbetningsföretag är det vanligt att endast huvudet avlägsnas när skarpsillen är avsedd för konservering, även för skarpsill som fiskas på andra årstider än på vintern.

Med ökande arbetskostnader börjar många bearbetningsföretag investera i automatisk utrustning för avskiljning av huvuden eller rundrensning (upp till 300-400 fiskar per minut).

Skarpsill med avskilt huvud (och tinad, om fryst råmaterial används) packas sedan i burkar (i de flesta fall manuellt, med vägning), varpå de ångkokas. Efter ångkokningen tillsätts olja eller tomatsås (automatiskt), burkarna stängs (automatiskt) och steriliseras sedan i ångautoklaver. Om burkar utan tryck används, används automatisk märkning. Slutligen förpackas burkarna manuellt i samlingsförpackningar. Innan de skickas till butikerna lagras konserverna vanligtvis i minst en månad.

En del skarpsill röks först och konserveras sedan. Rökt skarpsill läggs vanligtvis in manuellt och då framför allt i små runda burkar eller sardinburkar.

Bild 9: Skarpsillkonserveringens olika steg

Källa: EUMOFA-analys baserad på intervjuer och litteraturgenomgång (blått för på båt, orange för preliminär bearbetningsfas precis efter lossning, grönt för bearbetningsfaser i konserverfabriker).

2.4.3.4 Processutbyte för skarpsill

Avskiljning av huvuden hos skarpsill resulterar i 20%-26 % minskning. Omräkningsvärdet för skarpsill utan huvud jämfört med hel skarpsill är 1,28. Dessutom minskas vikten med minst 10 % under frysning och upptining under optimala förhållanden. Omräkningsvärdet för tinad skarpsill utan huvud jämfört med hel skarpsill är 1,42.

Under ångkokning, före konservering, minskar vikten med 14–20%. Trots detta deklarerar de flesta producenter "fiskköttets vikt före ångkokning" på etiketten.

Vid varmrökning av skarpsill som sedan används för konservering minskar vikten med minst 20 %. Vid traditionell rökning under 60 °C, som kopplas till förordning 853/2004, uppgick viktminskningarna till 30–35 %. Omräkningsvärdet för rökt skarpsill utan huvud jämfört med hel skarpsill är 1,78.

3 POLSKA MARKNADEN

3.1 Försörjningskedjans struktur

3.1.1 Produktion

Flottans egenskaper

Skarpsillfisket bedrivs huvudsakligen av de största fiskefartygen (pelagiska trålare), som är längre än 25,5 meter. Dessa fartyg kännetecknas av stor lastkapacitet och betydande motorkraft (vilket är nödvändigt för att bedriva effektivt pelagiskt trålfiske i öppet vatten). Trots deras begränsade antal (38 fartyg) under 2022 stod pelagiska trålare som är längre än 25,5 m för cirka 60 % av Polens totala skarpsillfångster. Möjligheten att lossa stora mängder fisk samt avståndet från fiskeplatserna är de primära avgörande faktorerna som påverkar platsen för lossning av skarpsill.

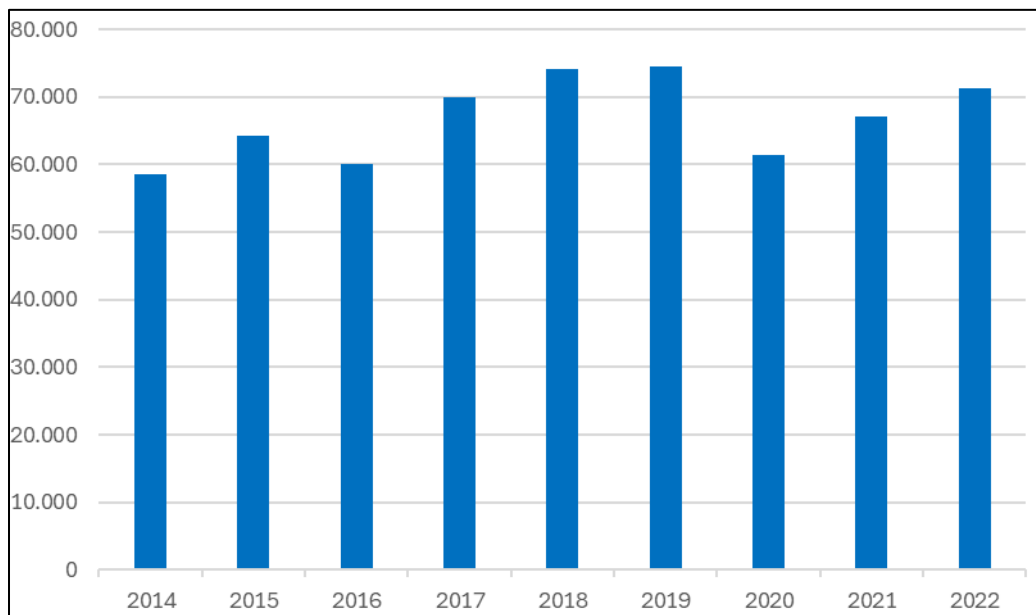
Förvaltningsåtgärder

Den tillgängliga kvoten för skarpsillfiske för den polska fiskeflottan (efter utbyten med andra länder) för 2022 var 73 200 ton, vilket var 8,7 % högre än fiskekvoten 2021, vilket möjliggjorde en 7,0 % ökning av fångsterna (kvoten utnyttjades till 97 %).

Fångster

I 2022 fångade den polska flottan 71 197 ton skarpsill. Detta innebar en ökning med 6 % jämfört med 2021 års fångster och en minskning med 12 % jämfört med 2013. Skarpsillfångster har varierat under det senaste decenniet med en topp under 2018–2019 med över 74 000 ton och rekordlåga värden under 2014, 2016 och 2023 med mindre än 60 500 ton.

Bild 10: Polska skarpsillfångster (i ton, levande viktekvivalent)

Källa: FAO

När det gäller första försäljningen är de viktigaste polska hamnarna för skarpsill Hel och Kolobrzeg och i mindre utsträckning Wladyslawowo och Ustka. År 2022 stod dessa fyra hamnar för nästan alla skarpsillslossningar i Polen med 41 846 sålda ton (99,6 % av den totala försäljningen).

Tabell 9: Första försäljningsvolymerna av skarpsill Polens huvudhamnar (i ton, nettovikt)

Hamnar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hel	22 772	22 826	24 606	22 010	20 531	19 224	23 510
Kolobrzeg	11 296	13 026	12 786	11 981	13 113	12 402	9 029
Wladyslawowo	2 279	5 575	8 823	7 768	5 232	5 282	5 526
Ustka	4 804	4 320	5 429	5 438	3 323	4 649	3 782
Andra	1 409	748	273	365	892	632	183
Totalt	42 559	46 495	51 917	47 561	43 091	42 190	42 029

Källa: EUMOFA, baserat på det polska ministeriet för sjöfartsekonomi och inlandssjöfart

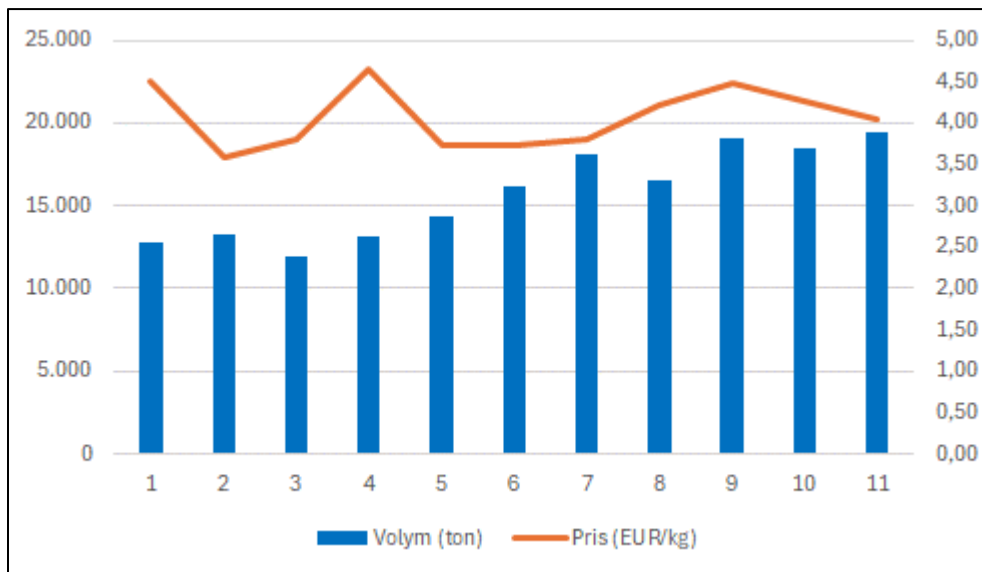
Skillnaden mellan polska fångster och första försäljningsvolymerna beror på de betydande mängder polska fångster som lossas utanför Polen, mestadels på Bornholm (Danmark) och ibland även Nordersunds hamn (Sverige), för produktion av fiskmjöl. Enligt nationella uppgifter uppgick den polska flottans lossningar av skarpsill i danska och svenska hamnar till 11 500 ton under 2022. Samtidigt visar polska hamnars data över första försäljning för åren 2016-2020 betydande utländska lossningar. Sedan 2021 har ett lägre antal utländska lossningar noterats i Polen, medan polska flottans lossningar på Bornholm ökar på grund av attraktiva priser för skarpsill avsedd för fiskmjöl.

I Polen används skarpsill för direkt mänsklig konsumtion framför allt för produktion av konserverad fisk och i mindre utsträckning för produktion av rökt fisk. För export (för mänsklig konsumtion) produceras huvudsakligen hel fryst skarpsill.

Enligt intressenter består polsk produktion som rapporterats av PRODCOM som "beredd eller konserverad skarpsill eller sardinell" endast av konserverad skarpsill. Under 2022 uppgick denna produktion till 19 436 ton nettovikt, vilket är en ökning med 5 % jämfört med 2021 och med 46 % under det senaste decenniet. Under tiden har det genomsnittliga priset fritt fabrik upplevt fluktuationer under det senaste decenniet och nådde sin högsta punkt 2015 med 4,66 EUR/kg och den lägsta 2016 på 3,74 EUR/kg. Sedan 2017 har priset förhållandevis stabiliserats och under 2022 uppgick det till 4,04 EUR/kg¹⁴. Det är inte möjligt att tillhandahålla volym och priser för polsk produktion av rökt skarpsill, eftersom det rapporteras av PRODCOM i en bredare kategori, tillsammans med andra pelagiska fiskar.

¹⁴ Källa: PRODCOM

Bild 11: Polsk produktion av konserverad skarpsill och genomsnittligt pris fritt fabrik (ton, nettovikt och EUR/kg)

Källa: PRODCOM

3.1.2 Polsk handel med skarpsill

Färsk och fryst hel fisk

År 2022 uppgick importen av hel skarpsill till 4 210 ton nettovikt (46 % färsk, 54 % fryst). Under de senaste åren har det förekommit fluktuationer i importen av hel skarpsill i alla konserveringsformer. Importen var som högst under 2018 och 2021 med över 7 000 ton och nådde sin lägsta nivå 2017 med mindre än 3 000 ton. Med alla konserveringsformer inkluderade minskade importen med 44 % under ett år mellan 2021 och 2022. Den totala importen minskade med 12 % under det senaste decenniet. År 2022 var de viktigaste importpartnerna för färsk skarpsill Estland (46 %), Lettland (23 %) och Sverige (18 %). För fryst skarpsill är de viktigaste importpartnerna Sverige (27 %), Norge (26 %) och Nederländerna (5 %).

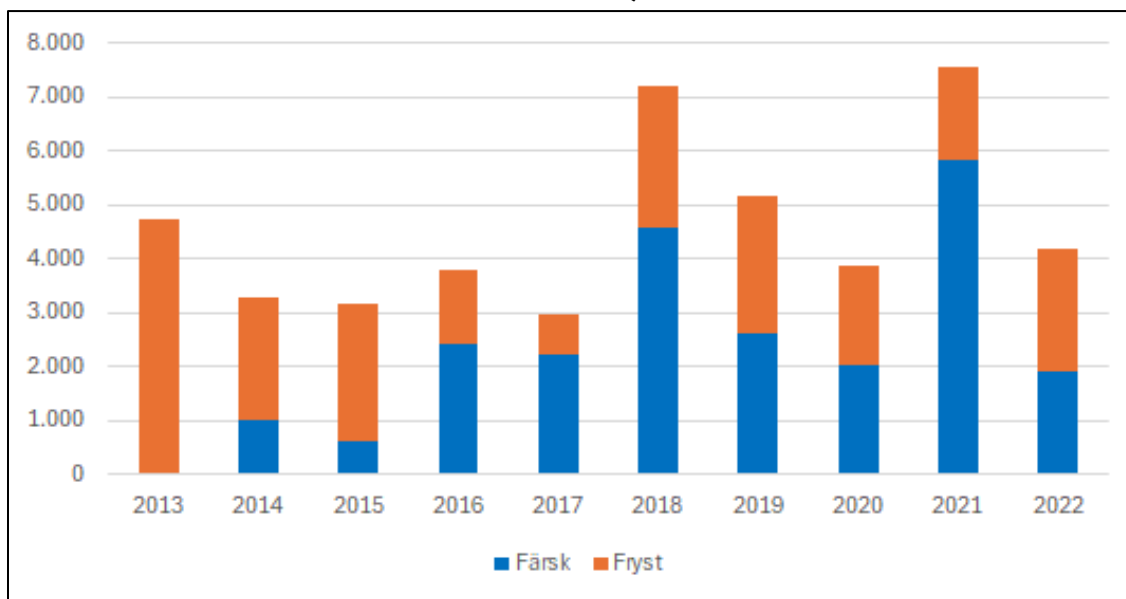
Importen av färsk och fryst skarpsill sker uteslutande i syfte att försörja fiskberedningsindustrin (nästan uteslutande för att producera konserverade fiskprodukter av typen "sardin", för återexport).

Tabell 10: Import av hel skarpsill i Polen under 2022

	Nominellt värde (1 000 EUR)	Volym (ton produktvikt)	Pris (EUR/kg)	% värde 2022
Färsk	1 481	1 922	0,79	40 %
Fryst	2 217	2 288	0,97	60 %
Totalt	3 698	4 210	0,88	100 %

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

Bild 12: Importutvecklingen för hel skarpsill i Polen, utifrån konserveringsform (i ton, nettovikt)

Källa: COMEXT

År 2022 uppgick export av hel skarpsill till 9 768 ton nettovikt (25 % färsk, 75 % fryst). Under de senaste åren har exporten av hel skarpsill upplevt betydande fluktuationer för alla konserveringsformer, med en fallande trend under de senaste fem åren. Skarpsillexporten var som högst under 2013 och 2015 och uppgick till mer än 35 000 respektive 45 000 ton nettovikt. Under 2016 minskade den och har hållit sig under 20 000 ton sedan dess. Huvudpartnern för färsk skarpsill är Danmark (91 %). Serbien (8 %) och Estland (1 %) är sekundära partners. De viktigaste exportpartnerna för fryst skarpsill är Serbien (14 %), Sydafrika (12 %), Ghana (11 %) och Benin (10 %).

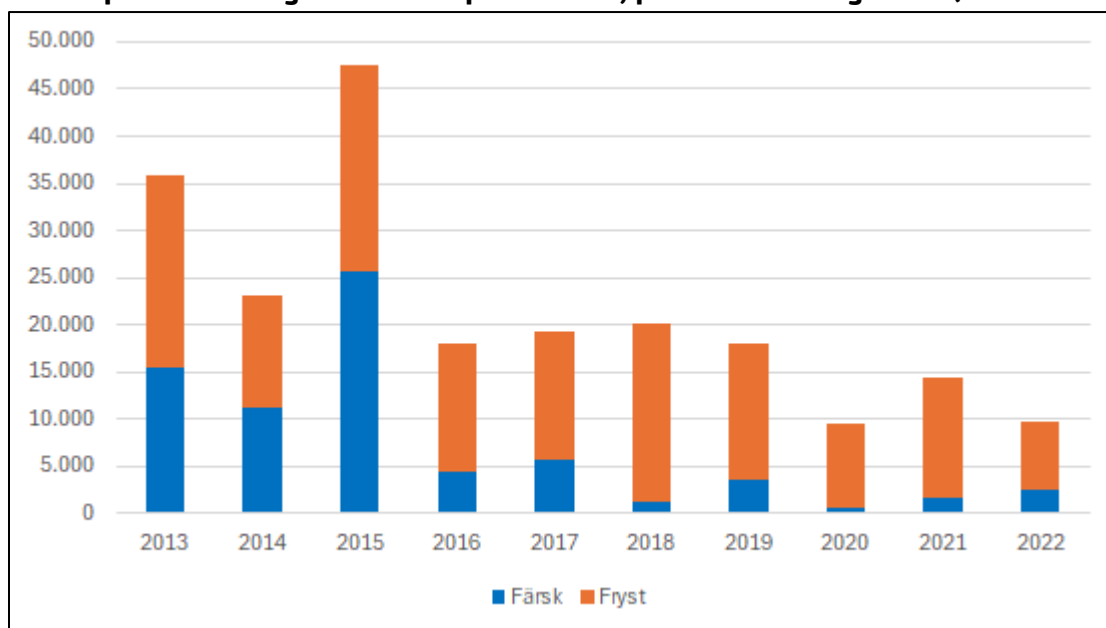
Baserat på intervjuer med fiskare och bearbetare sker export av skarpsill till Danmark enbart för industriella ändamål (produktion av fiskmjöl och fiskolja). De består sannolikt främst av polska lossningar av skarpsill i Danmark som rapporterats som export och i mindre utsträckning av export på väg. Export till alla andra destinationer är avsedda för mänsklig konsumtion.

Tabell 11: Export av hel skarpsill i Polen under 2022

	Nominellt värde (1 000 EUR)	Volym (ton produktvikt)	Pris (EUR/kg)	% värde 2022
Färsk	2 217	2 288	0,97	30 %
Fryst	5 123	7 364	0,70	70 %
Totalt	0,97	0,70	0,76	100 %

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

Bild 13: Exportutveckling för hel skarpsill i Polen, per konserveringsform (i ton nettovikt)

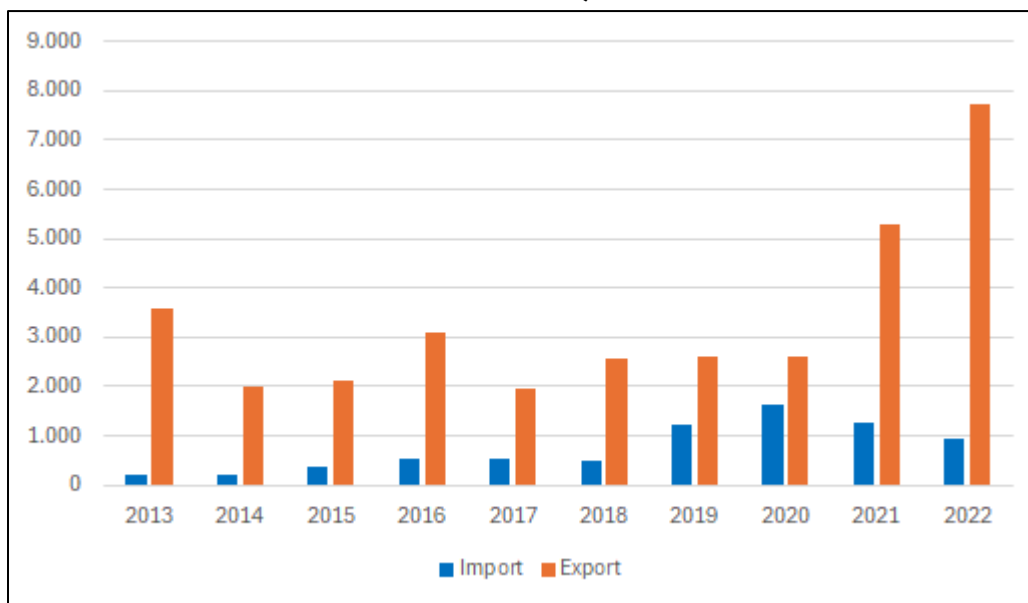
Källa: COMEXT

Konserverad fisk

Polsk export av konserverad skarpsill uppgick till 7 731 ton nettovikt under 2022. Denna export ökade med 47 % mellan 2021 och 2022 och med 115 % mellan 2013 och 2022. Huvuddestinationerna var USA (56 %) och Rumänien (11 %). Australien, Tjeckien, Storbritannien och Ukraina står för 4 % vardera av exporten. Den kraftiga ökningen av exporten av konserverad skarpsill sedan 2021 beror på kontrakt som i första hand uppfylls av en fabrik i Polen, som i sin tur är en del av ett internationellt företag. Denna anläggning producerar konserver under ett internationellt varumärke märkt som "sardin", baserat på skarpsill, främst avsedda för USA och Australien.

Importen av skarpsill och sardineller på burk är betydligt lägre, med 944 ton nettovikt importerat under 2022, mestadels från Lettland (92 %). Tyskland (4%) och Sverige (3%) är två sekundära importpartner. Importerade burkar gjorda av fisk från Östersjön, som t.ex. de från Lettland, består främst av handpackad rökt skarpsill i olja, vilket är en delikatessprodukt och mycket dyrare än de som produceras i Polen. Importen från Tyskland består huvudsakligen av konserverade sardineller och sardineller tillverkade i icke-europeiska länder, inklusive Marocko.

Bild 14: Import- och exportutveckling för konserverad skarpsill och sardinell i Polen (i ton, nettovikt)

Källa: COMEXT

3.1.3 Konsumtion

Huvudsaklig användning av skarpsill

Baserat på officiell statistik uppgick fiskkonsumtionen i Polen under 2023 till 13,68 kg per capita. Skarpsill är den åttonde mest konsumerade fiskprodukten med en årlig konsumtion per capita som uppskattas till 0,68 kg (5 % av totalen).

Det finns två huvudinriktningar för användningen av skarpsill i Polen:

– för industriellt bruk (tillverkning av fiskmjöl i mycket liten utsträckning, produktion av halvflytande foder (ensilage), produktion av sällskapsdjursfoder, utfodring av pälsdjur)

samt

för mänsklig konsumtion.

Den stora majoriteten av råmaterial för industriellt bruk transporteras till Danmark, både i form av lossningar utförda av den polska flottan i danska hamnar (Nexø på Bornholm) och genom vägtransporter. Produktionskapaciteten för fiskmjöl och fiskolja i Polen emellertid också ökat sedan 2023.

Baserat på uppskattningar från intervjuer med organisationer för producenter, bearbetare och experter på pelagiska fiskar uppskattar vi att 20 000 ton skarpsill distribuerades för mänsklig konsumtion under 2022. Enligt respondenterna har denna volym förblivit relativt stabil under de senaste fem åren. Den återstående delen av skarpsill från polska fångster, utländska lossningar i polska hamnar och import är riktad mot industriell användning. Denna volym varierar och beror främst på storleken hos de polska fångsterna. Det är värt att nämna att importen av skarpsill från Polen i första hand är avsedd för mänsklig konsumtion.

Skarpsill för mänsklig konsumtion i detaljhandeln

I den polska detaljhandeln finns endast två betydande typer av skarpsillprodukter tillgängliga:

– konserverad skarpsill (ca. 90–95 % marknadsandel för skarpsill)

och

– rökt skarpsill (ca. 5–10 % marknadsandel för skarpsill).

Europeiska marknadsobservatoriet för fiskeri- och vattenbruksprodukter – Skarpsill i EU

En nischad retroprodukt känd som marinerad skarpsill ("moskaliki") förekommer också (mindre än 1 % marknadsandel). Färsk och fryst skarpsill är inte vanligt förekommande i den polska detaljhandeln. Dessa konserveringsformer finns emellertid ibland tillgängliga i traditionell detaljhandel vid kusten. Inom HoReCa-sektorn är tillgången på skarpsill extremt nischad, med endast ett fåtal restauranger längs kusten som serverar stekt eller rökt skarpsill som förrätt. Försök har gjorts att marknadsföra sådana produkter men utan framgång.

Marknaden för konserverad skarpsill är konservativ när det gäller produktvariation, som är relativt låg, och produktlivscykel, som är relativt lång.

Enligt fiskberedare täcks 80 % av marknaden av dominerande, "traditionella" produkter, som konsumenterna har känt till de senaste 20 eller 30 åren:

- skarpsill i olja (ibland i aromatiserad olja),
- skarpsill i tomatsås,
- rökt skarpsill i olja, eller "Smoked Winter Sprat", vilket är namnet som vanligtvis använts de senaste 50 åren.

Andra produkter som förekommer är:

- sardiner i olja (med skarpsill som råvara) – växande andel,
- sardiner i tomatsås (med skarpsill som råvara) – växande andel,
- sardiner i paprikasås (med skarpsill som råvara) andel,
- skarpsill i Caro-olja (det traditionella receptet från 1970- och 1980-talen består av ångkokad skarpsill (45–50 %) i olja (40 %) med grönsaker, vanligtvis tärnade morötter och gröna ärtor.)
- några "innovativa" produkter med liten marknadsandel, som t.ex. *skarpsill i olja med basilika*, *skarpsill i kryddig olja* m.m.

En intressant marknadsföreteelse är namngivningen av en del av den konserverade skarpsillen. Det hör nämligen till ett av de mycket sällsynta fallen av livsmedel under kommunisttiden (före 1989) med ett engelskt namn ("Popular Smoked Winter Sprat" – nu vanligtvis ändrat till "Smoked Winter Sprat").

Fram till slutet av 1990-talet, dominerades markaden av stålburkar. Från 1990/2000 utvecklades det till en marknad dominerad av aluminiumburkar. Marknaden domineras av en burktillverkare (inhemsk produktion).

Råvaror som används för produktion av konserverad skarpsill i Polen härrör till nästan 100 % från baltisk skarpsill som lossades i polska hamnar. På grund av dess höga fetthalt är endast skarpsill fångad från januari till mars (eller mitten av april) lämplig för konservering och garanterar en hög organoleptisk kvalitet, vilket också återspeglas i produktens traditionella namn – "*vinterskarpsill*". Eftersom produktionen av konserverad skarpsill sker mer eller mindre under hela året använder konserverfabrikerna även fryst råvara för produktion av konserverad fisk. När skarpsill som fiskas under andra säsonger än vintern används ger detta emellertid en lägre kvalitet.

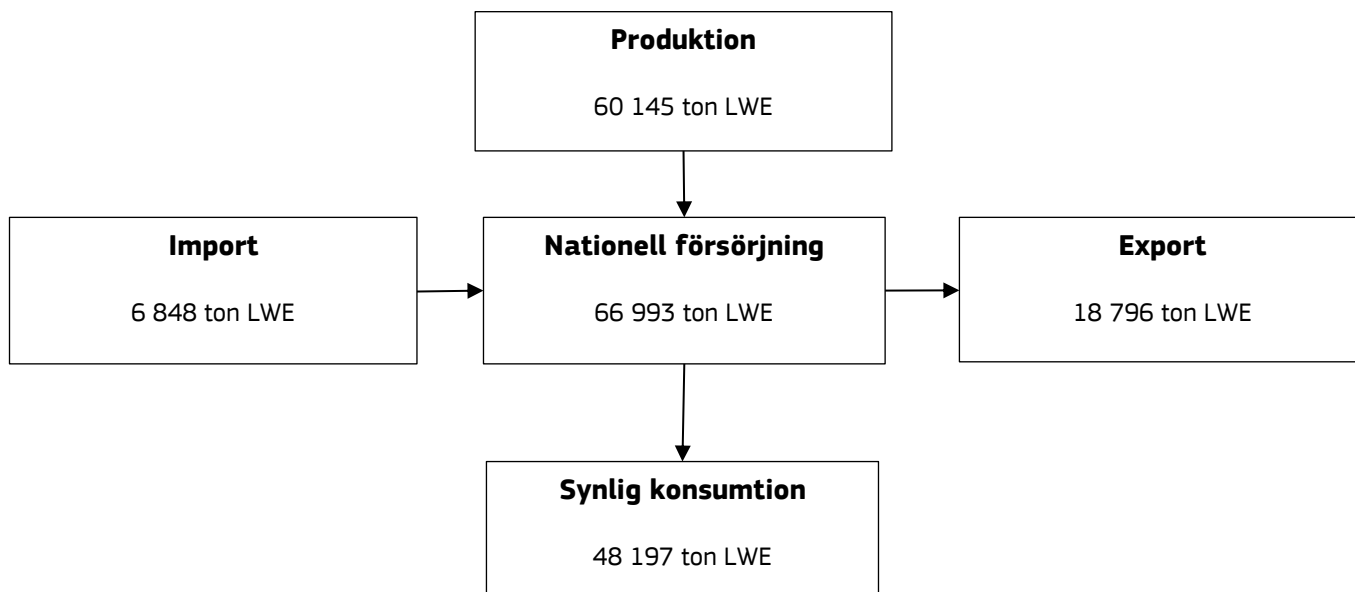
De mest populära burkarna som används för konserverad skarpsill är:

- Hansa 170 g – den mest populära storleken.
- Dingley 1/4 Club mellan 110 till 125 g – används mest för skarpsill som saluförs som "sardiner" och vinterskarpsill i olja,
- rund burk 300 g – används mest till billigare skarpsill i tomatsås eller olja (minskande marknadsandel).

För några decennier sedan var **rökt skarpsill** en av de mest populära sjömatprodukterna i Polen. Dess form (hel rökt fisk med huvud) avskräcker dock yngre konsumenter, dessutom har priset ökat de senaste decennierna (främst på grund av den arbetsintensiva rökningprocessen). För närvarande finns den tillgänglig på de flesta ställen som säljer fisk men försäljningsvolymerna är fortfarande låga.

Försörjningsbalans och synlig konsumtion

Bild 15: Försörjningsbalans för skarpsill i Polen (2023, ton LWE)*

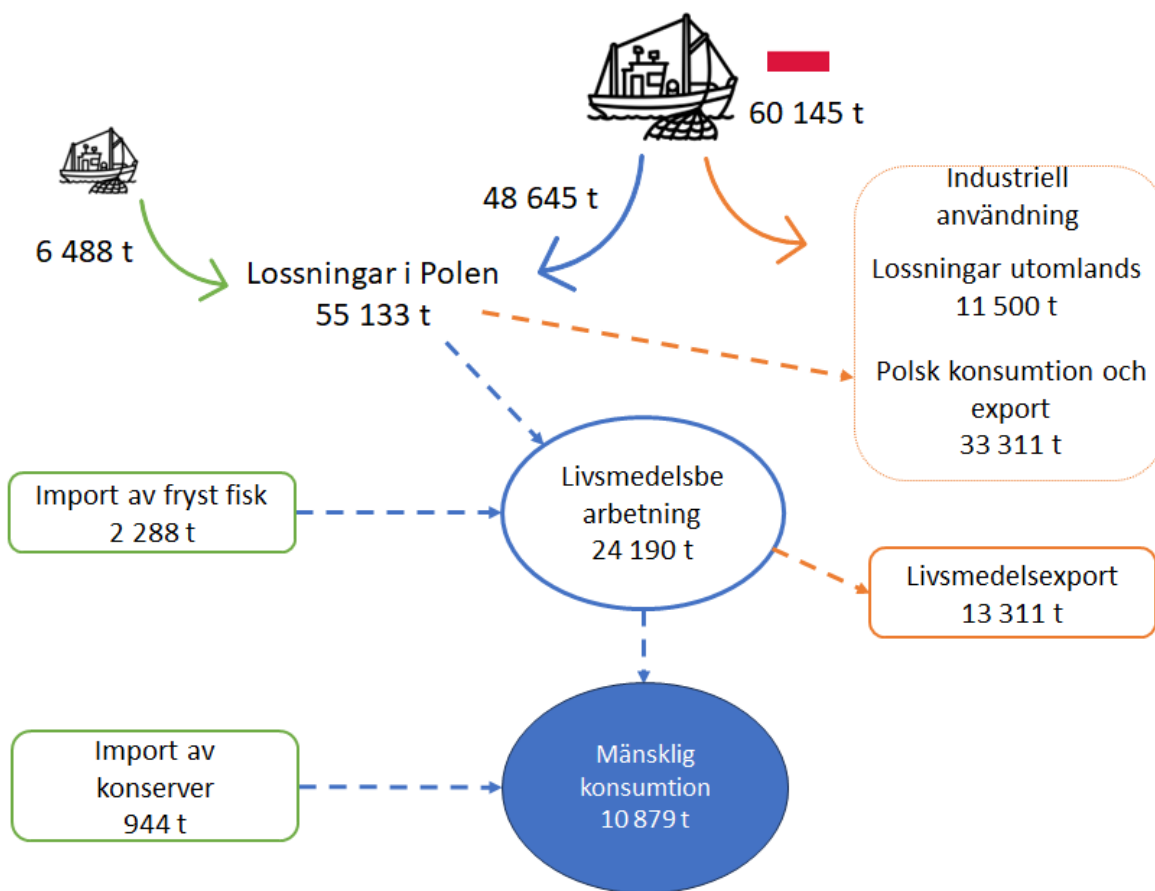
*Obs: försörjningsbalansdata för Polen gör ingen skillnad mellan användning av skarpsill för industriellt bruk (fiskmjöl, sällskapsdjursfoder och annat) och för mänsklig konsumtion.

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

2023 uppgick fångsterna av skarpsill i Polen till 60 145 ton, av vilka 48 645 ton lossades i Polen och 11 500 ton utomlands, då främst för fiskmjöl- och fiskoljaproduktion. Utländska lossningar i Polen uppgår till 6 488 ton. Livsmedelsindustrin som huvudsakligen producerar skarpsill på burk, använder 24 190 ton LWE skarpsill, framför allt från lossningar och i mindre utsträckning genom import av fryst skarpsill (2 288 ton LWE). Ungefär hälften av livsmedelsindustrins produktion exporteras. Den synliga mänskliga konsumtionen av skarpsill uppgår till 10 879 ton LWE och tillhandahålls både av inhemsk produktion och i mindre utsträckning genom import av konserverad skarpsill (944 ton LWE). Polsk användning och export av skarpsill för produktion av fiskmjöl och -olja uppgår till 33 311 ton LWE.

Den synliga konsumtionen som är beräknad för försörjningsbalansen ovan motsvarar tillägget av synlig mänsklig konsumtion och polsk konsumtion för industriellt bruk i bilden nedan.

Bild 16: Försörjningskedjan för skarpsill i Polen (2023, ton LWE)

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

3.2 Priset på skarpsill längs försörjningskedjan

3.2.1 Priser vid första försäljning

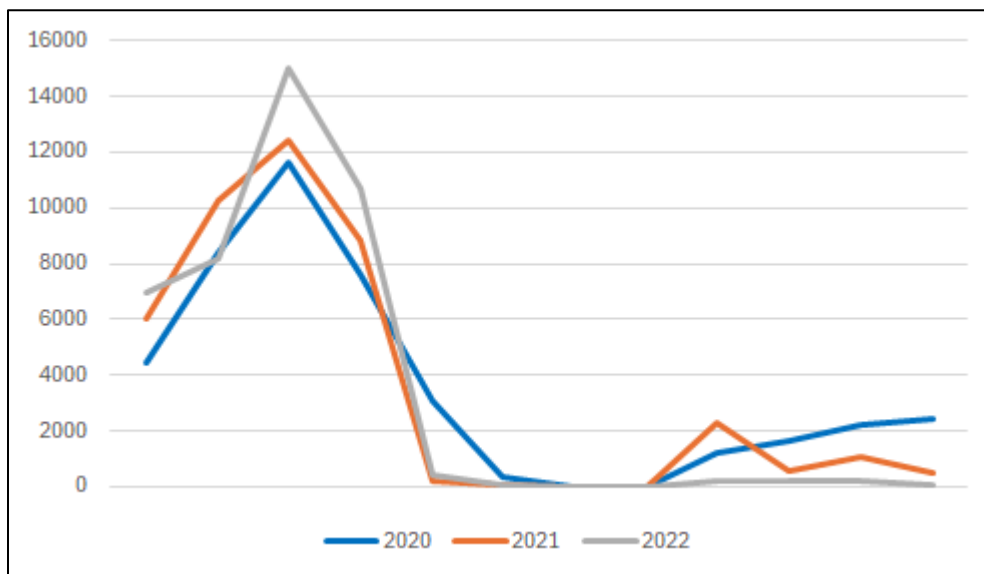
Priset för skarpsill beror på säsong, kvalitet och destination. Skarpsillfiske är en väldigt säsongsbetonad aktivitet där den huvudsakliga fiskesäsongen är mellan januari och mars. År 2022 uppgick den rapporterade första försäljningen i polska hamnar till mer än 42 000 ton skarpsill. Samtidigt har de årliga första försäljningsvolymerna varit relativt stabila under de senaste tre åren, sker försäljningen allt tidigare. 2020 såldes 74 % av volymerna under de första fyra månaderna. Denna andel ökade till 89 % under 2021 och 97 % under 2022.

Enligt fiskeriorganisationerna i Kołobrzeg, Polen sammanfaller perioden med hög kvalitet och lämpliga koncentrationer av skarpsillsstim med dåligt väder (stormar) och den polska skarpsillflottan (med fartyg på upp till 35 m) är inte tillräckligt motståndskraftig mot dessa omständigheter. Under 2022 och 2023 har förekomsten av stormar i januari ökat, vilket lett till att den intensiva fiskesäsongen förkortats, trots en förlängning till april. Under 2024 kunde fisket påbörjas först i februari. Samtidigt kommer skarpsillfiske, på grund av nya EU-regler, inte att vara möjligt från april och framåt.¹⁵ Enligt

¹⁵ Förordningen (Rådets förordning (EU) 2023/2638 från den 20 november 2023 avseende fastställande av fiskemöjligheterna för vissa fiskbestånd och grupper av fiskbestånd tillämpliga i Östersjön 2024 och som ändring av förordning (EU) 2023/194 när det gäller vissa fiskemöjligheter i andra vatten) förbjuder fiske av pelagiska bestånd med pelagisk trål:

fiskeriorganisationerna orsakar den allt kortare fiskesäsongen för skarpsill enorma logistiska problem och fiskerierna kommer sannolikt inte längre att kunna fånga sin tilldelade kvot.

Bild 17: Månatliga första försäljningsvolymerna av skarpsill i polska fiskehamnar (i ton)

Källa: EUMOFA

Priserna på skarpsill som lossades i polska hamnar uppgick till i genomsnitt 0,22 EUR/kg under 2022. Detta pris var 14 % högre än under 2020 och 2021 (0,19 EUR/kg för båda åren).

i delområdena 25 och 26 från 1 april till 30 maj

i delområdena 27 och 28,2 från 16 april till 15 maj

i delområdena 29 och 32 från 1 maj till 31 maj

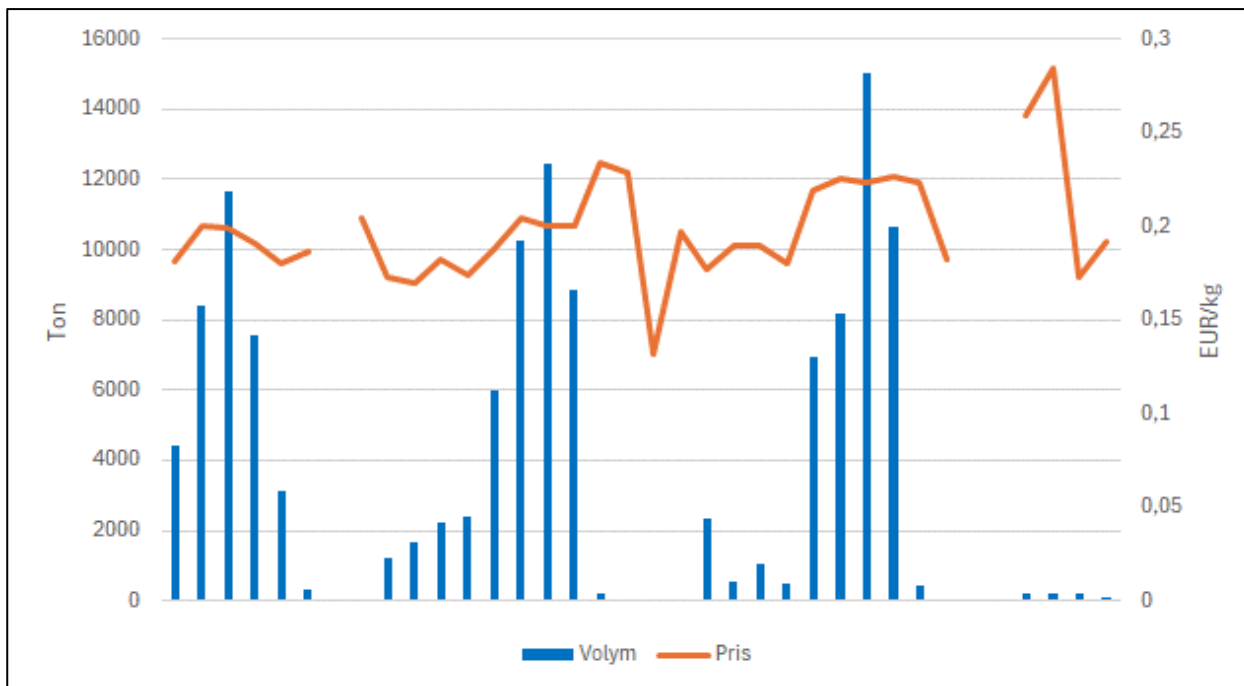
för att skydda lekområdena för atlantisk sill och atlantisk torsk, förbjuder den med vissa undantag fiske med alla typer av fiskeredskap:

i delområdena 25 och 26 från 1 maj till 31 augusti

i delområde 24 från 15 maj till 15 augusti

i delområdena 22 och 23 från 15 januari till 31 mars

Bild 18: Månatliga första försäljningsvolym för skarpsill och första försäljningspriser i polska hamnar mellan 2020 och 2022 (i 1 000 ton nettovikt och EUR/kg)

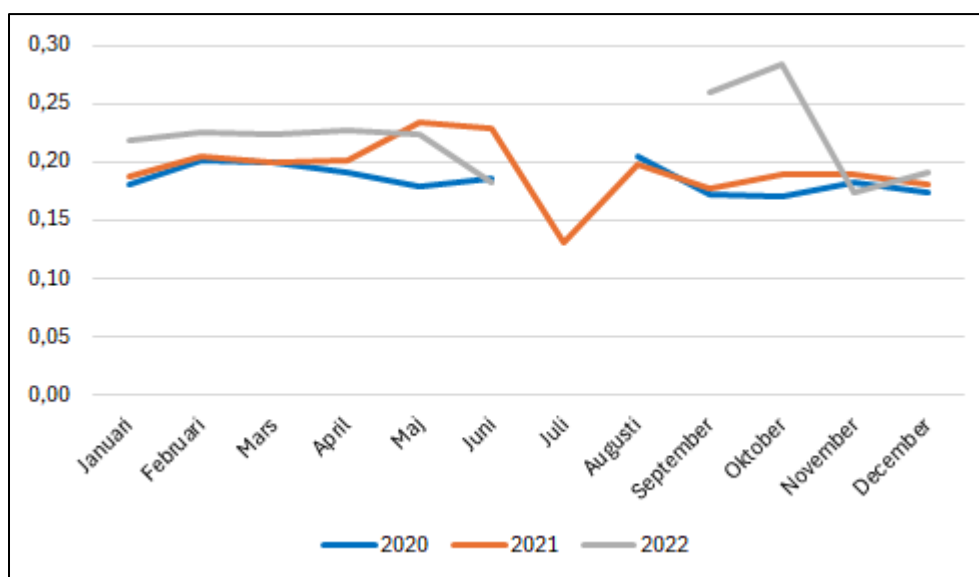
Källa: EUMOFA

Som redan nämnts fångas den skarpsill med högst kvalitet på vintern (januari-mars). De högsta priserna erhålls i Kołobrzeg, en hamn som kan identifieras som en hamn med hög fiskkvalitet (fiskstorlek) och en destination för fisk för mänsklig konsumtion. Priserna i Hel och Władysławowo är betydligt lägre. Under månaderna januari-februari 2022 låg priserna i Kołobrzeg på 0,25 EUR per kg, medan de låg på i genomsnitt 0,22 EUR/kg i Hel och 0,21 EUR/kg i Władysławowo.

Enligt fiskeorganisationer i Kołobrzeg, som är den viktigaste hamnen för lossning av skarpsill för mänsklig konsumtion, uppgick genomsnittspriset för skarpsill av hög kvalitet för konservering under feb.-mars 2023 till **1,90 PLN (0,40 EUR/kg)**, vilket var långt över prisnivån för 2022. De initiala priserna 2024 ligger på mellan 2,20 och 2,40 PLN per kilo, vilket är 20 % högre (i lokal valuta) än i början av 2023.

Enligt fiskare hänger ökningen av skarpsillspriset för mänsklig konsumtion under åren 2023–2024 samman med prisuppgången på foderskarpsill. Priset på foderskarpsill (både för inköp i Polen och på Bornholm) fungerar som ett referenspris för marknaden. Dessutom kräver försäljning till foderindustrin lägre ekonomiska investeringar (ingen sortering eller kylning krävs). Leveranstiden för skarpsill från produktiva fiskeplatser till Bornholms hamn (användning som foder) är också kortare än till Kołobrzeg (användning som livsmedel), vilket leder till att fiskare föredrar lossningar i Bornholm. Fodermarknaden är betydligt starkare och har ett direkt inflytande på marknadsförhållandena och på livsmedelsmarknaden för skarpsill.

Bild 19: Genomsnittligt månatligt första försäljningspris för skarpsill i polska hamnar (i EUR/kg)

Källa: EUMOFA

3.2.2 Priser fritt fabrik

År 2022 uppgick den polska produktionen av konserverad skarpsill och sardineller till ett genomsnittligt pris fritt fabrik på 4,04 EUR/kg. Priset sjönk med 13 % under det senaste decenniet.¹⁶

Tabell 12: Genomsnittliga priser fritt fabrik på konserverad skarpsill i Polen (i EUR/kg)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pris (EUR/kg)	3,59	3,80	4,66	3,74	3,73	3,81	4,21	4,48	4,27	4,04

Källa: PRODCOM¹⁷

¹⁶ Källa: PRODCOM

¹⁷ Dessa priser fritt fabrik är uppskattningar baserade på PRODCOM-data och kan inkludera konserverade sardinellprodukter.

3.2.3 Butikspriser

Marknadsgenombgången som gjordes för denna rapport visade att konservens hyllpris beror på vilken typ av ingrediens som tillsätts (olja eller tomatsås, vilket också ger olika fiskinnehåll), producentens varumärke och i mindre utsträckning burkens storlek.

Tabell 13: Priser på konserverad skarpsill (juni 2018) i en ledande polsk stormarknadskedja

Produktvikt i kg		0,110	0,125	0,160	0,170	0,170
Varumärkestyp		Återförsäljarens eget varumärke	Återförsäljarens eget varumärke	Producentens varumärke	Återförsäljarens eget varumärke	Producentens varumärke
Fiskinnehåll		0,50	0,65	0,50	0,60	0,50
Pris i EUR* per kilo produktvikt	Skarpsill i tomatsås			7,00	4,84	4,61–4,65
	Skarpsill i olja				4,97	
	Rökt skarpsill i olja "Winter Sprats"				6,40	8,75
	Skarpsill i Caro-olja**			9,29		4,84
	Sardiner i sås eller olja	6,71–7,04	6,91			

*Observera: 1 EUR = 4,3652 PLN (den polska centralbankens månatliga vägda genomsnittskurs för januari 2024)

**Observera: skarpsill i vegetabilisk olja med 10–15 % tillsats av grönsaker (mest tärnade morötter)

Källa: egen undersökning på plats.

Det finns inga offentligt tillgängliga uppgifter för priser på skarpsill i detaljhandeln. En liknande produkt som övervakas av GUS, den polska statistiska centralbyrån, är "konserverade sardiner i olja, 160 g". Efter att ha genomfört en grundlig analys av metadata och marknadserkännande drar vi slutsatsen att den produkt som övervakas av GUS är inhemskt producerade konserver baserade på baltisk skarpsill. Tyvärr saknas information om hur GUS beräknar snittpriset och vilken butiksstruktur som beaktas. I den här situationen fungerar en pristidslinje för denna produkt som en bra indikator på prisförändringar över tid och pristrender. Det fungerar emellertid inte som ett referenspris för en specifik produkt, i en specifik typ av butik. Det är värt att notera att uppgifterna från GUS för närvarande är cirka 37 % högre än priserna på samma typ av varor med egna varumärken i ledande lågprisbutiker.

Tabell 14: Genomsnittliga årliga butikspriser för konserverad skarpsill (av typen "konserverade sardiner i olja, 160 g")

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pris (PLN/kg)	29,44	30,31	31,13	31,44	33,25	37,31	42,00
Pris (EUR/kg)	6,74	6,94	7,13	7,20	7,62	8,55	9,62

Källa: Statistiska centralbyrån i Polen (GUS).

3.3 Prisöverföring för konserverad skarpsill på den polska marknaden

Följande beräkning gäller för 170 g konserverad ”rökt skarpsill i olja”, återförsäljarens eget varumärke, för vilket butikspriset i livsmedelsbutik är 6,40 EUR/kg. Växelkursen som används är 1 EUR = 4,3652 PLN (den polska centralbankens månatliga vägda genomsnittskurs för januari 2024).

- **Arbetskraftskostnader**

Trots den betydande ökningen av arbetskraftskostnader under det senaste decenniet i Polen överstiger deras andel av de totala kostnaderna för fiskbearbetning fortfarande inte 8,4 % av polsk fiskbearbetning totalt sett (data för 2021/2022).

En anställd producerar i genomsnitt 2 100 kg konserverad fisk per månad till en genomsnittlig månadslönekostnad (inklusive obligatorisk nationell försäkring) på 5 620 PLN per månad (1 287 EUR). Denna lön motsvarar i genomsnitt 2,68 PLN (0,61 EUR) per kg konserverad produkt. Arbetskraftskostnaderna för 170 g rökt skarpsill i olja beräknas uppgå till 3,84 PLN/kg (**0,88 EUR/kg**).

- **Avskrivningskostnader**

Den genomsnittliga andelen avskrivningar uppgår till **2,4 % av alla driftskostnader** i analyserade fabriker.

- **Materialkostnader – förpackning**

Det finns inga offentligt tillgängliga uppgifter om burkarnas pris. Enligt intervjuer kostar den billigaste burken på 170 g 1,00 PLN (0,23 EUR). För en burk inklusive heltäckande tryck kan burkens kostnad uppgå till 1,20 PLN (0,27 EUR) eller mer.

Valet mellan helt tryck, partiellt tryck eller enkel burk utan tryck beror på produktionsstorlek. En bearbetare som producerar små volymer av konserverad fisk väljer vanligtvis en tryckt etikett, medan det för bearbetare med storskaliga produktioner är bekvämare med fullt tryck (vilket innebär färre manuella och automatiska operationer). Med tanke på att paketeringen inkluderar kostnaden för burk och kostnaden för trycket/etiketten, uppskattar vi att den genomsnittliga kostnaden för en burk avsedd för 170 g skarpsill uppgår till 1,20 PLN (0,27 EUR).

Kostnaden per kg för 170 g burk skarpsill i olja (1 kg = 5,88 burkar) uppgår till 7,06 PLN (**1,60 EUR**).

- **Materialkostnader – olja**

För konservering används främst rapsolja. Oljeandelen i produkten uppgår vanligtvis till 40 %. Det innebär att för ett kilo konserverad skarpsill används 0,4 kg olja. Marknaden har upplevt avsevärda fluktuationer de senaste två åren. Efter krigets utbrott i Ukraina 2022 mer än fördubblades priserna på rapsolja. Marknaden upplevde också tillfälliga utbudsbrister. Från april 2023 och framåt började priserna sjunka och i januari 2024 var grossistpriset på olja 43 % lägre än i januari 2023¹⁸.

Med hänsyn till långsiktig leveransplanering och det faktum att burkar som säljs i januari 2024 stammar från hela 2023-års produktion, baserades beräkningen på det genomsnittliga priset från 2023, vilket uppgick till 6,38 PLN per liter (1,45 EUR). Efter att ha beaktat leveranskostnaderna fastställdes den totala kostnaden till 6,50 PLN per liter (vilket motsvarar 2,60 PLN (**0,60 EUR**) per 1 kg produkt).

- **Materialkostnader – fisk**

Som det framgår i tidigare avsnitt använder de flesta bearbetare av konserverad skarpsill färsk eller fryst skarpsill som huvudråvara (för rökt skarpsill i olja används skarpsill där huvud och inälvor

¹⁸ Polska ministeriet för jordbruk och landsbygdsutveckling

avlägsnats, för skarpsill i olja och skarpsill i tomat används skarpsill där huvudet avlägsnats och för "sardin"-typen används skarpsill där huvud och stjärt avlägsnats).

Produkttyp	Primär bearbetning	Sekundär bearbetning	Viktförlust vid bearbetning
Skarpsill i olja/skarpsill i tomatsås	Avlägsnande av huvud	Ångkokning	28 %
Rökt skarpsill i olja	Avlägsnande av huvud och inälvor	Rökning	40 %
"sardin"-typ	Avlägsnande av huvud, inälvor och stjärt	Ångkokning	30–33 %

För vår beräkning kommer vi att använda ett pris på **1,00 EUR/kg** (fryst skarpsill, inkl. förluster vid upptining, tvätt etc., inkl. primär bearbetningskostnad), baserat på ett auktionspris på 0,44 EUR/kg.

• Bearbetningens prisstruktur

För att sammanfatta de ovan beskrivna kostnaderna är prisstrukturen i bearbetningsfasen för ett kilo konserverad skarpsill i olja baserad på följande grundkostnader:

- burkar (1,60 EUR)
- olja (0,60 EUR)
- fisk (0,98 EUR)
- arbetskraftskostnader (0,88 EUR)
- övriga kostnader (energi, logistik, externa tjänster, lokala skatter, finansiella kostnader) – (1,02 EUR)
- avskrivningskostnader (0,12 EUR)

De totala driftskostnaderna per kilo skulle då vara 5,22 EUR.

När det gäller fiskkonserver (baserat på fem företags bokslut) uppgick dessutom den genomsnittliga bruttovinsten till 2,10 % under 2022 (senast tillgängliga data), vilket motsvarar **0,11 EUR/kg**. Då skulle priset fritt fabrik vara $5,22 + 0,11 = 5,33$ EUR/kg

• Nettomarginal i detaljhandeln

I traditionell handel (grossist + allmän livsmedelsbutik) uppgår den genomsnittliga marginalen till 30 %.

I detaljhandelskedjor (stormarknader) kan den genomsnittliga marginalen vara så hög som 35 % för producenters varumärke och upp till 20 % för återförsäljares eget varumärke, enligt intervjuer med intressenter. Kontrakt görs vanligtvis för sex eller tolv månader. Produktspecifikationer för leveranser till stormarknadskedjor genererar extra kostnader men fördelen med stordriftsekonomi är att det ger lägre kostnader för burktryck, logistik etc. Det råder ingen tvekan om att försäljningspriset fritt fabrik till stormarknader är lägre än för traditionell handel men avtal med stormarknader är strikt konfidentiella.

- **Moms**

Sedan den 1 februari 2022 har Polen tillämpat en reducerad momssats på 0 % på livsmedel, som tidigare hade en skattesats på 5 %. Finansministern har undertecknat en förordning som förlänger tillämpningen av reducerade momssatser för specificerade varor och tjänster, inklusive bibehållande av "noll"-momssatsen på baslivsmedel från den 1 januari 2024.

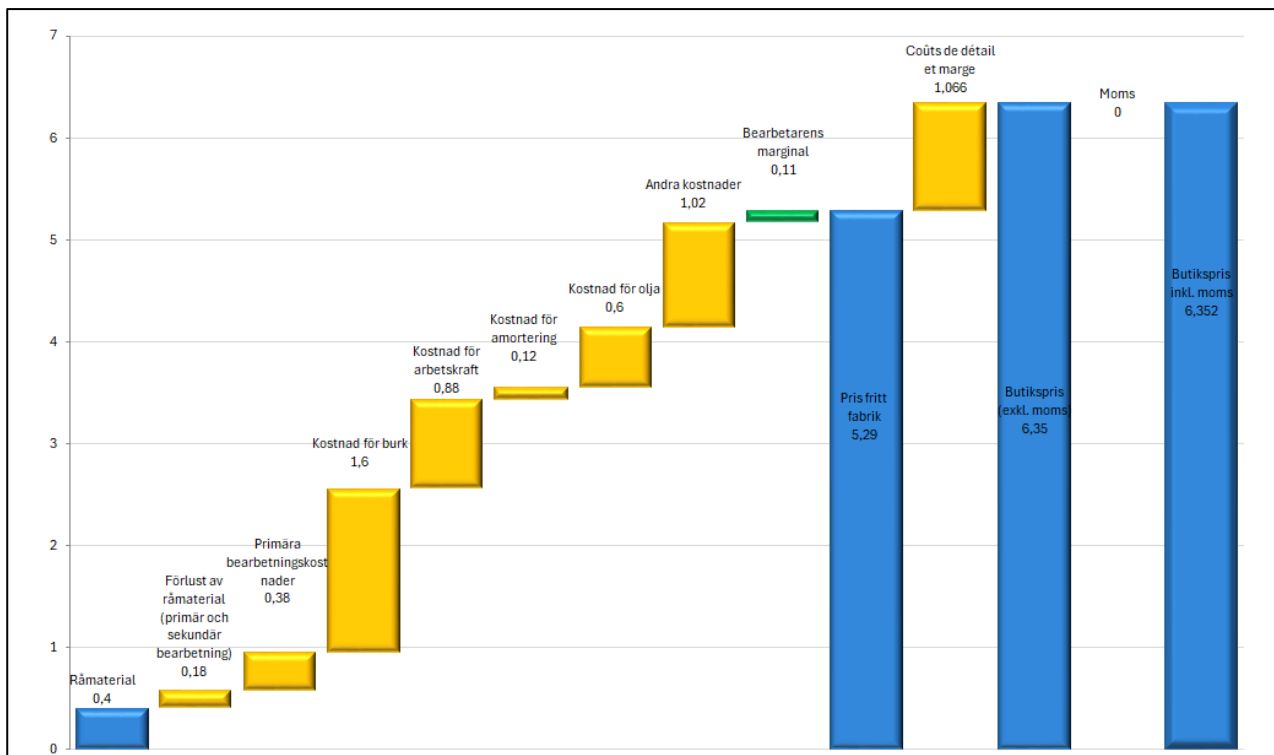
Medan priset fritt fartyg för skarpsill av god kvalitet för konservering uppgår till 1,90 PLN (0,44 EUR) per kilo (före avlägsnande av huvud), uppgår detaljhandelspriset för konserverad skarpsill till 20 PLN (4,65 EUR) per kg. Det är tydligt att det första försäljningspriset på skarpsill har en begränsad inverkan på det slutliga produktpriset.

Tabell 15: Kostnader och marginaler för konserverad skarpsill i olja som säljs i den polska detaljhandeln

Auktionspris	0,44
Förlust av råmaterial	0,18
Primära bearbetningskostnader och -marginal	0,38
Kostnad för burk	1,60
Kostnad för arbetskraft	0,88
Kostnad för amortering	0,12
Kostnad för olja	0,60
Andra kostnader	1,02
Bearbetarens marginal	0,11
Detaljhandelskostnader och -marginal	1,07
Moms	0,00
Butikspris	6,40

Källa: egen analys

Bild 20: Prisöverföring för konserverad skarpsill i olja som säljs av storskalig återförsäljare i Polen (i EUR/kg)

Källa: egen analys

4 DEN DANSKA MARKNADEN

4.1 Försörjningskedjans struktur

4.1.1 Produktion

Flottans egenskaper

Den danska flottan för skarpsillfiske består av bottenrålare som fiskar skarpsill främst för fiskmjölsindustrin (98 % av fångsterna). Flottan är uppdelad på 17 fartyg som är minst 40 m långa och 20 mindre fartyg. Intressenter inom fiskesektorn ser en koncentration av flottan mot ett mindre antal större fartyg. Antalet fartyg som är kortare än 40 m har märkbart minskat från hundra till cirka 20. Fartyg för skarpsillfiske fångar skarpsill under säsongen för skarpsillfiske och andra pelagiska fiskar under resten av året. Utanför säsongen för skarpsillfiske fokuserar fartygen antingen på andra fiskar som främst används för fiskmjöl, såsom tobis, vitlinglyra, blåvitling, fiskar som används för både fiskmjöl och livsmedel som t.ex. sill, samt fiskar som används som livsmedel som t.ex. makrill.

På grund av deras inriktning på fiske för fiskmjölsproduktion kräver verksamheten på skarpsillsfiskebåtar endast en låg bemanning. Ett fartyg mindre än 40 m behöver inte mer än fyra personer som besättning, medan större fartyg kan ta upp till sex besättningsmedlemmar. Lastkapaciteten hos skarpsillsfiskebåtar är också större än båtar som endast fiskar för mänsklig konsumtion och de större fartygen kan ta upp till mellan 1 500 och 2 000 ton. Dessa förutsättningar gör att den skarpsillsfiskande flottan inte lider av arbetskraftsbrist. Fiskeföretagen får bara konkurrens av offshore-industrin när det kommer till skickliga maskinister. Stigande kostnader för bränsle har mer än kompenseras av stigande priser på skarpsill för fiskmjöl. Flottans utveckling till modernare och större fartyg minskar också förbrukningen av bränsle per kilo fångst.

Fångsterna förekommer nästan uteslutande i Nordsjön och i Östersjön. De tidigare aktiva fångstzonerna i Kattegatt och Skagerrak står bara för en liten del av dagens fångster.

Förvaltningsåtgärder

För alla fångstzoner föreligger kvoter för skarpsill. Danmark har tydliga kvoter för fångstzonerna Skagerrak/Kattegatt, Nordsjön, Östersjön och Engelska kanalen. Den större kvoten för Danmark gäller för Nordsjön. Det är också den mest instabila av fångstzonerna. Kvoten för Östersjön har varit relativt stabil de senaste tio åren. Kvoterna för Skagerrak och Kattegatt har minskat avsevärt. Det finns också en liten dansk kvot för skarpsillfiske i Engelska kanalen.

Tabell 16: Danska kvoter för skarpsill mellan 2013 och 2022, enligt FAO:s fångstzoner (ton LWE)

Kvoter	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Skagerrak/Kattegatt	27 875	22 300	21 700	24 470	22 300	20 363	5 861	1 498	25 987	2 571
Nordsjön	132 524	126 007	305 595	225 447	163 546	165 347	129 570	132 663	142 975	103 094
Östersjön	27 569	30 042	24 702	19 194	30 088	27 310	34 466	28 441	25 826	28 772
Engelska kanalen	656	274	1 424	1 566	134	0	120	51	0	96
Totalt	188 624	178 623	353 421	270 677	216 068	213 020	170 017	162 653	194 788	136 163

Källa: EUMOFA, baserat på danska Fiskeristyrelsen

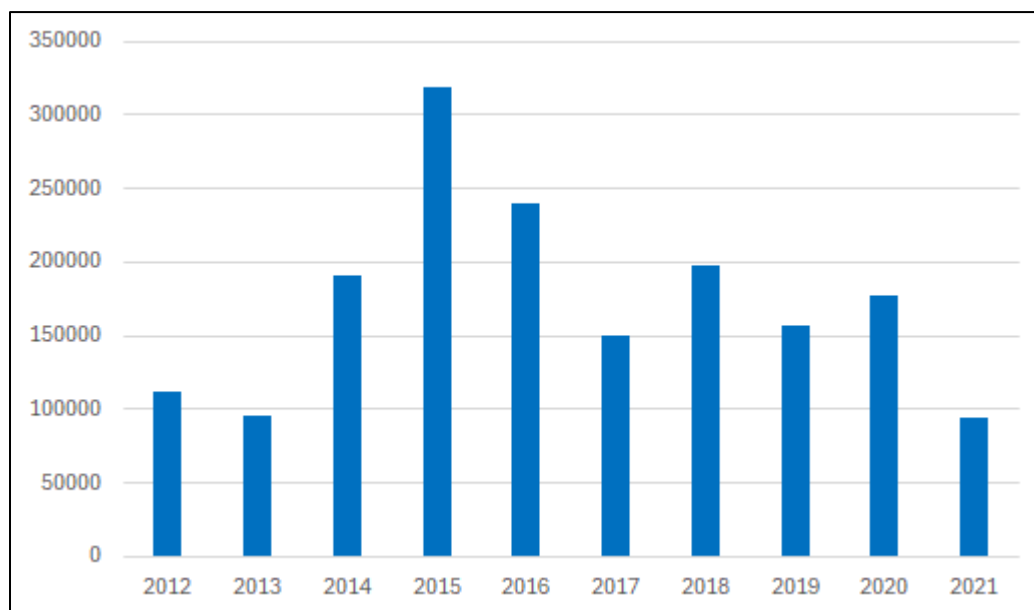
Danska kvoter för skarpsill har fluktuerat kraftigt de senaste tio åren. Fångsterna varierade ännu mer än kvoterna. Kvotutnyttjandet minskade mest i Skagerrak/Kattegatt trots en kraftig minskning av den kvoten. Danska kvoter för brittiska vatten i Nordsjön nyttjades inte under 2023.

Bland andra viktiga förvaltningsåtgärder antog den danska Fiskeristyrelsen år 2020 en ny provtagnings- och inspektionsplan för lossningar i Danmark. Provtagningskrav ska uppfyllas på båten om fisken används som livsmedel och på land om fisken används av fiskmjöls- och fiskoljeindustrin.¹⁹²⁰

Fångster

Den danska flottan fångade 106 275 ton skarpsill under 2022. Detta innebar en ökning med 12 % jämfört med 2021 års fångster och en ökning med 9 % jämfört med 2013. Den danska flottans fångster av skarpsill har varit mycket instabila under det senaste decenniet. De kulminerade med 302 821 ton under 2015 och nådde rekordlåga siffror under 2013 (96 386 ton) och 2021 (93 780 ton). Enligt intressenter inom fiskesektorn beror instabiliteten hos fångsterna främst på variationer i kvoterna, som tidigare var mer stabila. Minskningar under 2016 och 2017 beror främst på Brexit och förlusten av danska kvoter i brittiska vatten.

Bild 21: Dansk skarpsillfångst mellan 2013 och 2022 (i ton, levande viktekivalent)

Källa: Eurostat

Första försäljningsvolymen

Enligt Eurostat och EUMOFA finns det en avsevärd skillnad mellan den danska flottans fångster och den första försäljningsvolymen för skarpsill i Danmark. Under 2023 uppgick volymen för första försäljning till 173 004 ton. Under 2022 uppgick den till 185 031, jämfört med 106 936 ton i fångster (Eurostat). Enligt intressenter inom fiskesektorn beror skillnaden mellan fångstvolym och första försäljning framför allt på mycket betydande utländska lossningar av skarpsill för fiskmjöl i Danmark, gjorda av utländska fartyg. Enligt den danska Fiskeristyrelsen uppgick de utländska fartygens lossningar i Danmark till 89 818 ton under 2022. Alla dessa lossningar var avsedda för fiskmjölsindustrin.

Skarpsillslossningar i Danmark har minskat successivt under de senaste tio åren. Enligt intressenter beror den kraftiga minskningen under 2021 delvis på en ändrad bestämmelse kring obligatorisk provtagning av skarpsill som lossats för fiskmjöl, vilket ledde till att vissa fartyg tillfälligt lossade i grannländerna. Återhämtningen under 2022 borde visa tendenser till en anpassning av båtarna för att följa den nya

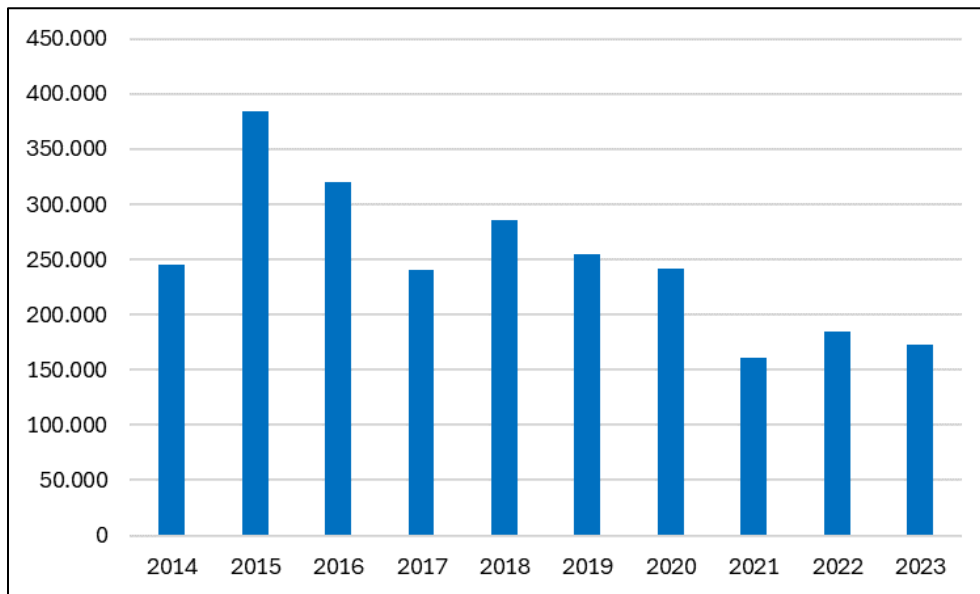
19

https://fiskeristyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/Fiskeristyrelsen/Erhvervsfiskeri/Kontrol/Krav_til_vejning_proevetagninq_sortering_og_pakning_om_bord_m.m/Vejledning_til_proevuetagning_og_sortering_af_fisk_der_landes_us..._D13506607.pdf

²⁰ <https://fiskeristyrelsen.dk/erhvervsfiskeri/kontrol/krav-til-proevetagning-sortering-og-vejning-om-bord-mm>

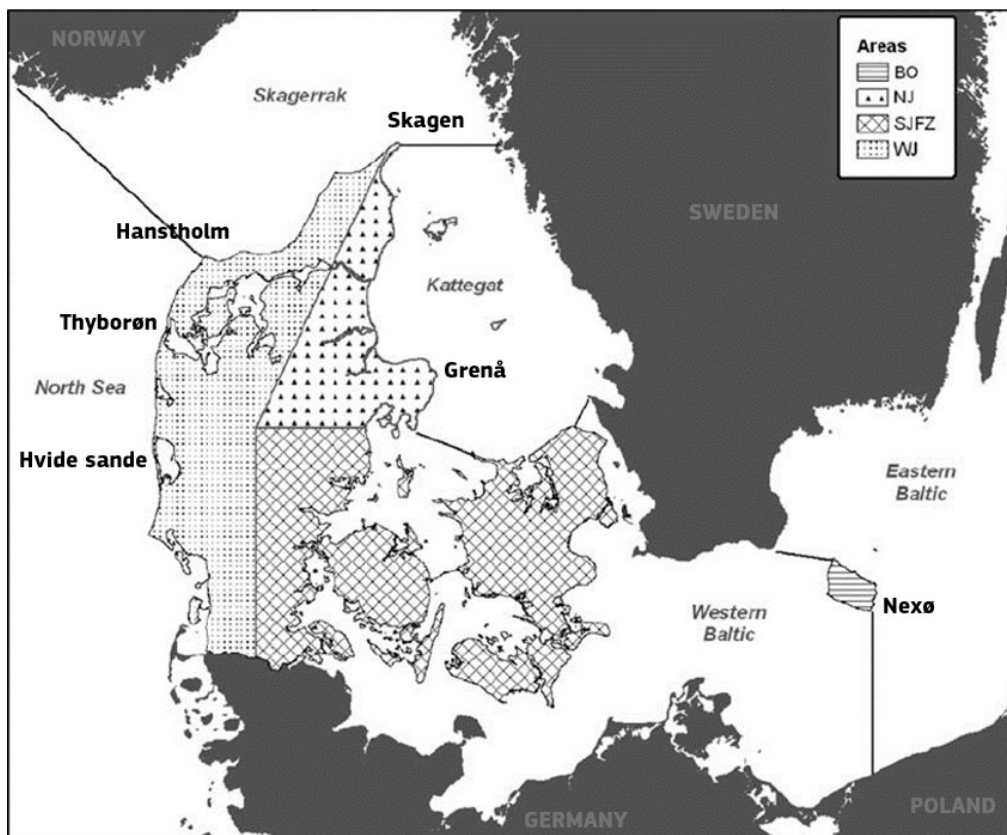
förordningen. Minskningen av lossningarna under 2017 är direkt kopplad till minskningen av fångsterna på grund av Brexit.

Bild 22: Första försäljningsvolymerna av skarpsill i Danmark (i ton, nettovikt)

Källa: Danska Fiskeristyrelsen

Bild 23: Danska maritima zoner, fartygsregistreringsregioner (Bornholm – nordöstra Jylland – sydöstra Jylland, Fyn och Själland – västra Jylland) och huvudhamnar för skarpsillslossningar

Källa: EUMOFA baserat på Eigaard, O. R. 2009.

Huvudhamnarna för skarpsillslossningar är Skagen vid Skagerrak/Kattegatt (75 521 ton under 2023), Thyborøn och Hvide Sande vid Nordsjön (35 245 respektive 15 238 ton) och Grenå vid Kattegatt (24 687 ton). Andra viktiga lossningshamnar är Nexø på Bornholm samt Hanstholm. Eftersom skarpsill nästan uteslutande (>95 %) lossas för fiskmjöl spelar fiskpriset, enligt intressenter inom fiskesektorn, mindre roll i valet av lossningshamn, som snarare väljs utifrån närhet till fiskeområdet. När skarpsillen väl har lossats transporteras den med lastbil till fiskmjöls- och fiskoljefabriker i Thyborøn, Hanstholm och Skagen.

Tabell 17: Skarpsillslossning i Danmark mellan 2014 och 2023, utifrån de främsta lossningshamnarna

Hamnar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Skagen	48 956	55 238	46 907	54 630	60 547	70 337	48 704	43 476	72 419	75 521
Thyborøn	70 161	161 524	145 229	78 655	125 314	87 396	92 349	51 190	32 310	35 245
Grenå	22 793	22 088	21 472	27 432	16 689	31 692	22 650	20 777	35 631	24 687
Hvide Sande	48 236	56 655	30 675	19 853	24 386	15 415	23 087	13 216	16 316	15 238
Nexø	14 637	21 147	13 902	21 857	18 691	19 200	10 344	7 531	16 476	11 456
Hanstholm	16 892	46 903	45 080	27 220	22 398	25 744	35 621	23 715	11 709	10 811
Andra	23 368	21 299	16 434	10 901	18 199	5 524	8 856	1 030	171	46
Totalt	245 043	384 854	319 700	240 548	286 224	255 308	241 610	160 936	185 031	173 004

Källa: Danska Fiskeristyrelsen

Det förekommer ingen produktion av konserverad skarpsill i Danmark. Enligt intressenter inom konservindustrin låg de sista konservfabrikerna som arbetar med skarpsill på ön Bornholm och de stängde på 1970-talet. Danska konserverföretag erbjuder fortfarande konserverad skarpsill, som förädlas i de baltiska länderna och importeras till Danmark.

4.1.2 Dansk handel med skarpsill

Import av hel fisk

År 2022 uppgick importen av hel skarpsill till 32 187 ton produktvikt (99 % färsk, 1 % fryst) och ett värde på över 10 miljoner euro. 97 % av denna imports värde kommer från färsk skarpsill. Genomsnittspriset på importerad fryst fisk (1,14 EUR/kg) är 0,82 EUR högre än genomsnittspriset på import av färsk fisk och lossningar (0,32 EUR/kg).

Importen av färsk skarpsill består huvudsakligen av utländska lossningar av skarpsill i Danmark som redovisas som import. År 2022 uppgick de totala volymerna som rapporterats som import av färsk skarpsill av Eurostat till 31 858 ton, inklusive både lossningar och import med lastbil. Skarpsill som importeras med lastbil beräknas uppgå till en fjärdedel av denna volym. Fryst skarpsill importeras med lastbil för att användas som livsmedel eller sällskapsdjurfoder och har högre priser på grund av frysning, konditionering och transport.

Tabell 18: Import av hel skarpsill i Danmark under 2022

	Nominellt värde (1 000 EUR)	Volym (ton produktvikt)	Pris (EUR/kg)	% värde 2022
Färsk	10 152	31 838	0,32	97 %
Fryst	349	307	1,14	3 %
Totalt	10 459	32 187	0,32	100 %

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

De senaste åren har den rapporterade importen av hel skarpsill varit relativt instabil. Importen var som högst under 2013, 2019 och 2022 med över 30 000 ton och nådde sin lägsta nivå 2014, 2015 och 2020 med mindre än 17 000 ton. År 2022 var de huvudsakliga importpartnerna Sverige (56 %) och Tyskland (35 %), som är huvudländerna när det gäller skarpsillslossningar i Danmark.

Europeiska marknadsobservatoriet för fiskeri- och vattenbruksprodukter – Skarpsill i EU

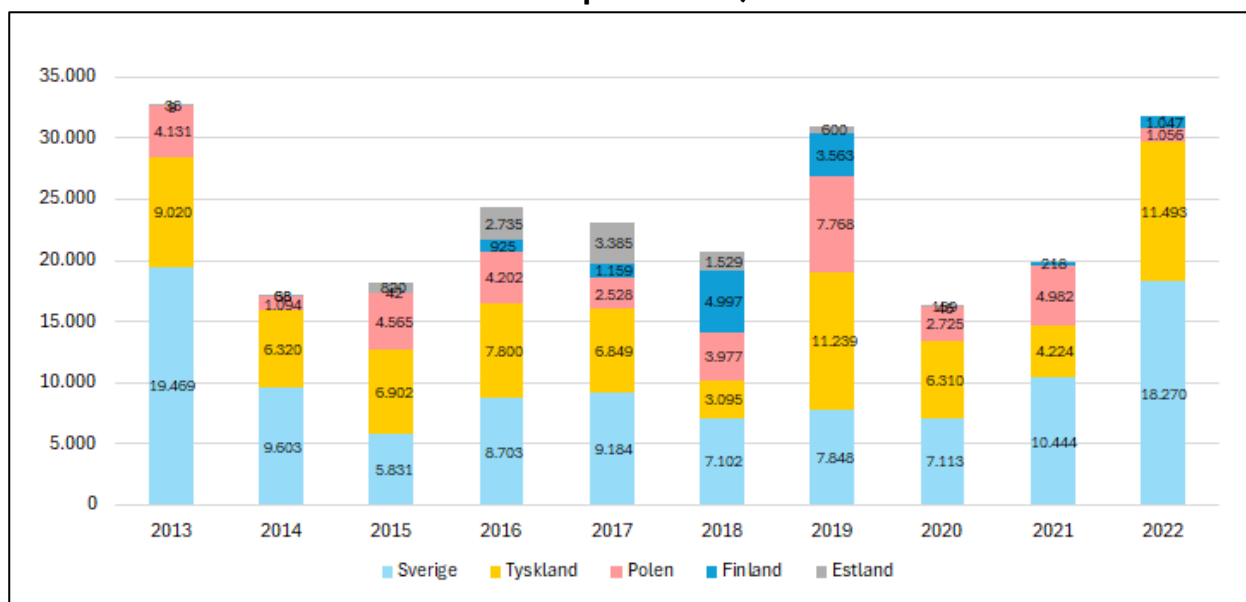
Den rapporterade importen av färsk skarpsill nådde sina högsta nivåer med över 30 000 ton under 2013, 2019 och 2022 och uppgick till 10 miljarder euro i värde under 2022. Enligt intressenter kommer importen av färsk skarpsill med lastbil främst från Sverige och i mindre utsträckning från Polen. Fryst skarpsill importeras framför allt från Irland och Norge.

Tabell 19: Importutvecklingen för hel skarpsill i Danmark mellan 2013–2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Värde (1 000 EUR)	9 959	4 321	4 109	6 389	5 155	4 515	7 346	4 289	5 573	10 152
Volym (t produktvikt)	33 498	18 197	18 172	24 366	23 106	20 701	32 249	17 078	19 958	31 838

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

Bild 24: Importutveckling för färsk hel skarpsill i Danmark, indelat efter huvudpartners (ton nettovikt)

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

Export av hel fisk

År 2022 uppgick export av hel skarpsill till 8 814 ton nettovikt, varav 88 % var färsk och 12 % fryst. Värdet av denna export uppgår till fem miljoner euro (76 % färsk, 24 % fryst). Enligt intressenter består exporten av färsk skarpsill endast av danska lossningar som görs utomlands. Genomsnittspriset på exporterad fryst fisk (1,33 EUR/kg) är 0,81 EUR högre än genomsnittspriset på lossningar av färsk fisk (0,52 EUR/kg).

Tabell 20: Export av skarpsill i Danmark under 2022

	Nominellt värde (1 000 EUR)	Volym (ton produktvikt)	Pris (EUR/kg)	% värde 2022
Färsk	4 041	7 842	0,52	76 %
Fryst	1 302	980	1,33	24 %
Totalt	5 343	8 821	0,61	100 %

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

Den rapporterade exporten av hel skarpsill har ökat med 113 % mellan 2021 och 2022 och med 136 % mellan 2017 och 2022, med en importperiod under 500 ton mellan 2016 och 2020. Den främsta exportpartnern var Norge (89 % med 7 821 ton), och då framför allt med danska lossningar av färsk skarpsill i norska hamnar. Den andra exportmarknaden var Benin (4 %) med export av 329 ton fryst skarpsill.

Exportutvecklingen av hel skarpsill drivs främst av vägtransporter av färsk hel skarpsill utomlands. En kraftig ökning av danska lossningar utomlands har observerats sedan 2021.

Tabell 21: Exportutvecklingen för färsk hel skarpsill i Danmark mellan 2013–2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Värde (1 000 EUR)	1 278	757	444	0	21	20	107	50	3 039	4 041
Volym (t produktvikt)	3 504	2 509	1 576	1	44	27	242	81	3 670	7 842

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

Den danska exporten av fryst skarpsill varierade från 22 ton under 2018 till 980 ton under 2022. Den nådde sina lägsta nivåer under 2018 och 2019 och steg kraftigt varje år från 2018 till 2022. Enligt intressenter kommer den betydande ökningen av exporten av fryst skarpsill sedan 2018 troligen från frysta skarpsillvolymerna som tidigare använts till pälsindustrins minkuppfödning (som foder) i Danmark, vars verksamhet förbjöds 2020.

Tabell 22: Exportutveckling för fryst skarpsill i Danmark mellan 2013–2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Värde (1 000 EUR)	182	81	124	120	237	31	76	260	477	1 302
Volym (t produktvikt)	233	61	98	114	231	22	60	420	469	980

Källa: EUMOFA baserat på Eurostat/COMEXT

Handel med konserverad fisk

Handeln med konserverad skarpsill är inte tillräckligt betydande och för instabil för att dess utveckling ska kunna analyseras i detalj. År 2022 uppgick den rapporterade importen (produktvikt) till 27 ton och den rapporterade exporten 53 ton. Exporten av konserverad skarpsill höll sig under 5 ton varje år under det senaste decenniet, förutom under 2019 och 2020. Under 2013 och 2014 var importen av konserverad skarpsill över 20 ton (med import främst från Storbritannien) och under 2019 och 2020 över 4 000 ton (från Sverige). Det är inte klart om dessa uppgifter inkluderar den lilla danska konservindustrins externa produktion i de baltiska länderna. Exporten 2019 och 2020 kan antingen utgöras av export av denna baltiskt baserade produktion eller i återexport av burkar levererade i Sverige.

4.1.3 Konsumtion

Skarpsill för mänsklig konsumtion

Enligt intressenter inom fiskesektorn finns det ett mycket begränsat traditionellt skarpsillfiske för mänsklig konsumtion i Danmark, beläget i ett fåtal kustområden och avsett för egen konsumtion eller den informella marknaden. Denna del av marknaden försörjs av antingen små fartyg som använder passiva redskap eller bifångster. Den har minskat markant och finns bara kvar i ett fåtal kustområden vid Skagerrak/Kattegat och Nordsjön.

Förutom detta begränsade exempel består den danska skarpsillsmarknaden för mänsklig konsumtion huvudsakligen av konserverad skarpsill. Ett traditionellt segment av konserverad skarpsill som importeras under baltiska och polska varumärken är begränsat till en äldre kundkrets med relativt låg köpkraft. Dessa burkar kan hittas i stormarknader och lågprisbutiker. Ett nytt segment av rökt skarpsill på burk med högt värde har dykt upp på marknaden, med fokus på urbana konsumenter med hög köpkraft. Dessa premiumprodukter finns främst i special- och turistbutiker. På grund av danska konsumenters allmänna ovilja att äta skarpsill, i förhållande till skarpsillens utbredda användning för fiskmjöl och de höga föroreningsnivåerna i Östersjön, distribueras en betydande del av den konserverade skarpsillen som säljs på den danska marknaden som sill, ansjovis eller sardin.

Skarpsill återfinns även i stormarknader och då i glasburk, som pickles, med egenskaper som ligger nära den traditionella marknaden för konserverad skarpsill. Produktionen av skarpsillsfiskmjöl för mänsklig konsumtion som säljs som ett proteinkoncentrat identifierades också av en intressent som en framväxande nischmarknad med högt värde. Volymerna för denna produkt förblir dock konfidentiella.

Enligt EUMOFA är omvandlingsförhållandet 1 från levande fisk till färsk hel fisk och fryst hel fisk och 1,87 från konserverad fisk till levande vikt. Omvandlingsförhållandet från fisk i levande vikt till fisk i glasburk kunde inte identifieras.

Annan användning

Enligt intressenter kommer mänsklig konsumtion på tredje plats, efter fiskmjöls- och oljeproduktion samt annat djurfoder, när det gäller användning av skarpsill i Danmark. Användningen för fiskmjöl och fiskolja är de överlägset viktigaste användningsområdena av skarpsill i Danmark. Djurfoder var tidigare ett mycket viktigt användningsområde för skarpsill som lossades i Danmark, då det i stor utsträckning användes för att utfodra pälsindustrins omfattande mängd minkar²¹. Minkarna matades med frusen skarpsill som var lämplig för mänsklig konsumtion. Efter att denna verksamhet förbjöds 2020 har detta utbud omfördelats till fiskmjöl och -olja, annat djurfoder och sällskapsdjursfoder samt fryst export för mänsklig konsumtion i ungefär lika stora delar. Nästan alla volymer av skarpsill som lossas i Danmark för mänsklig konsumtion exporteras, medan de flesta volymer som används som livsmedel i Danmark utgörs av konserverad import.

Försörjningsbalans och synlig konsumtion: skarpsill för mänsklig konsumtion bland annat

Enligt Eurostat uppgick danska **fångster** av skarpsill till 93 780 ton LWE under 2021. Av dessa fångster lossas 92 298 ton LWE för industriell användning²² (88 933 ton LWE i Danmark, 3 366 utomlands) och 1 930 ton LWE lossas för mänsklig konsumtion (340 ton LWE i Danmark, 1 141 ton LWE utomlands).

Den totala **importen** i Danmark, inklusive utländska lossningar, uppgår till 81 193 ton LWE. Utländska lossningar av skarpsill för industriellt bruk uppgår till 75 603 ton LWE, varav 19 958 ton LWE rapporteras som import av Eurostat. Importen av färsk skarpsill med lastbil har uppskattats genom att subtrahera lossningar i Danmark för industriell användning från skarpsillråvaran som används för produktion av fiskmjöl och fiskolja. Till denna siffra läggs den beräknade fångstvolymen som används för annat djurfoder och sällskapsdjursfoder eftersom denna andel av fångsterna inte kommer att användas för produktion av fiskmjöl och -olja. Resultatet är en uppskattad import på 5 700 ton LWE av färsk skarpsill. Importen av fryst skarpsill uppgår till 329 ton LWE. utöver det rapporteras 61 ton LWE (32 ton produktvikt) av Eurostat som import av konserverad skarpsill.

Nationell försörjning av skarpsill i Danmark, inklusive danska lossningar utomlands, är 173 601 ton LWE inklusive 173 102 ton LWE för industriell användning och 1 870 ton LWE för icke-industriell användning.

Den totala **exporten** från Danmark, inklusive danska lossningar utomlands, uppgår till 4 985 ton LWE. Danska lossningar utomlands uppgick till 4 139 ton LWE²³, varav 3 670 ton LWE rapporteras som export av Eurostat. Under industriell användning står lossningar utomlands för 3 366 ton LWE och enligt experter sker ingen export av färsk skarpsill med lastbil. Bland de volymer som används för mänsklig konsumtion står lossningar utomlands för 1 141 ton LWE, exporten av fryst skarpsill för cirka 469 ton LWE (enligt intressenter kommer en andel av denna volym att användas som bete) och endast 5 ton LWE (2 ton produktvikt) rapporteras av Eurostat som export av konserverad skarpsill.

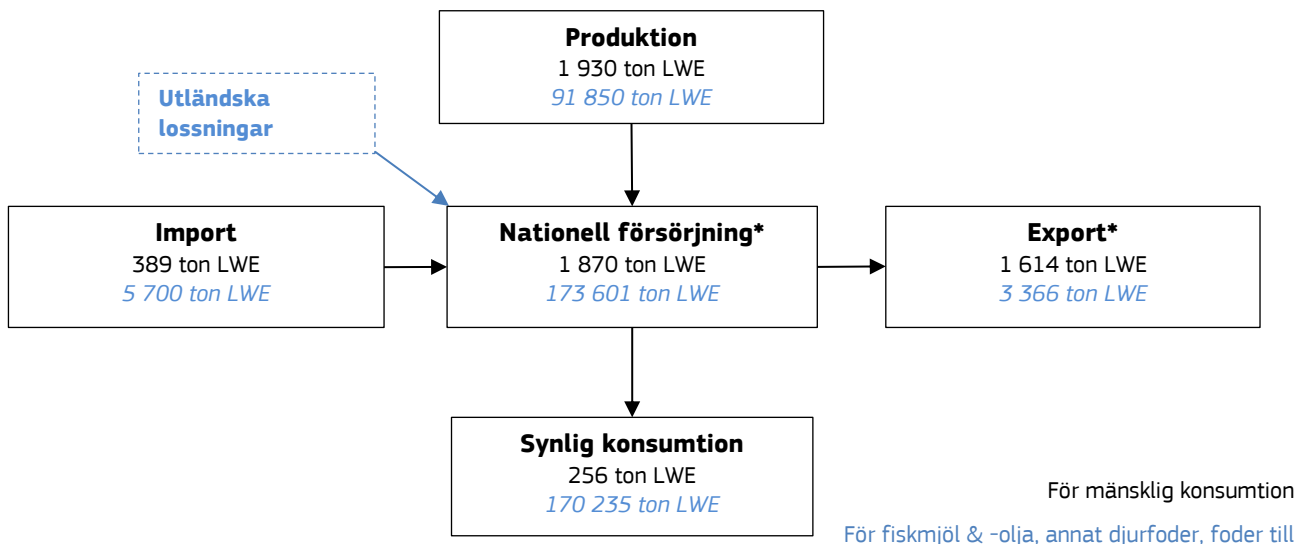
²¹ Den danska pälsindustrin producerade tidigare 40 % av världens skinn från sammanlagt 15 miljoner uppfödda minkar per år.

²² Den danska Fiskeristyrelsens statistik gör skillnad mellan skarpsill av industriell kvalitet, inklusive produktion av fiskmjöl och fiskolja, annat djurfoder, foder för sällskapsdjur och skarpsill av livsmedelskvalitet.

²³ Dessa lossades, i volymordning, i Simrishamn (SE), Egersund (NO), Kalvåg (NO) och Kungshamn (SE).

Synlig konsumtion av skarpsill i Danmark uppgår till 170 491 ton LWE. Av denna synliga konsumtion används 169 736 ton LWE i fiskmjöls- och fiskoljeindustrin, 500 ton LWE för sällskapsdjurfoder och annat djurfoder och 256 ton LWE används för mänsklig konsumtion. Siffrorna över mänsklig konsumtion av skarpsill i Danmark kan vara lite för lågt uppskattade eftersom rapporterad export av fryst skarpsill också inkluderar användning som bete. Skarpsill för mänsklig konsumtion kommer huvudsakligen från import (fryst hel eller konserverad), medan danska fångster som inte används av fiskmjöls- och fiskoljeindustrin mer sannolikt används för export och sällskapsdjurfoder.

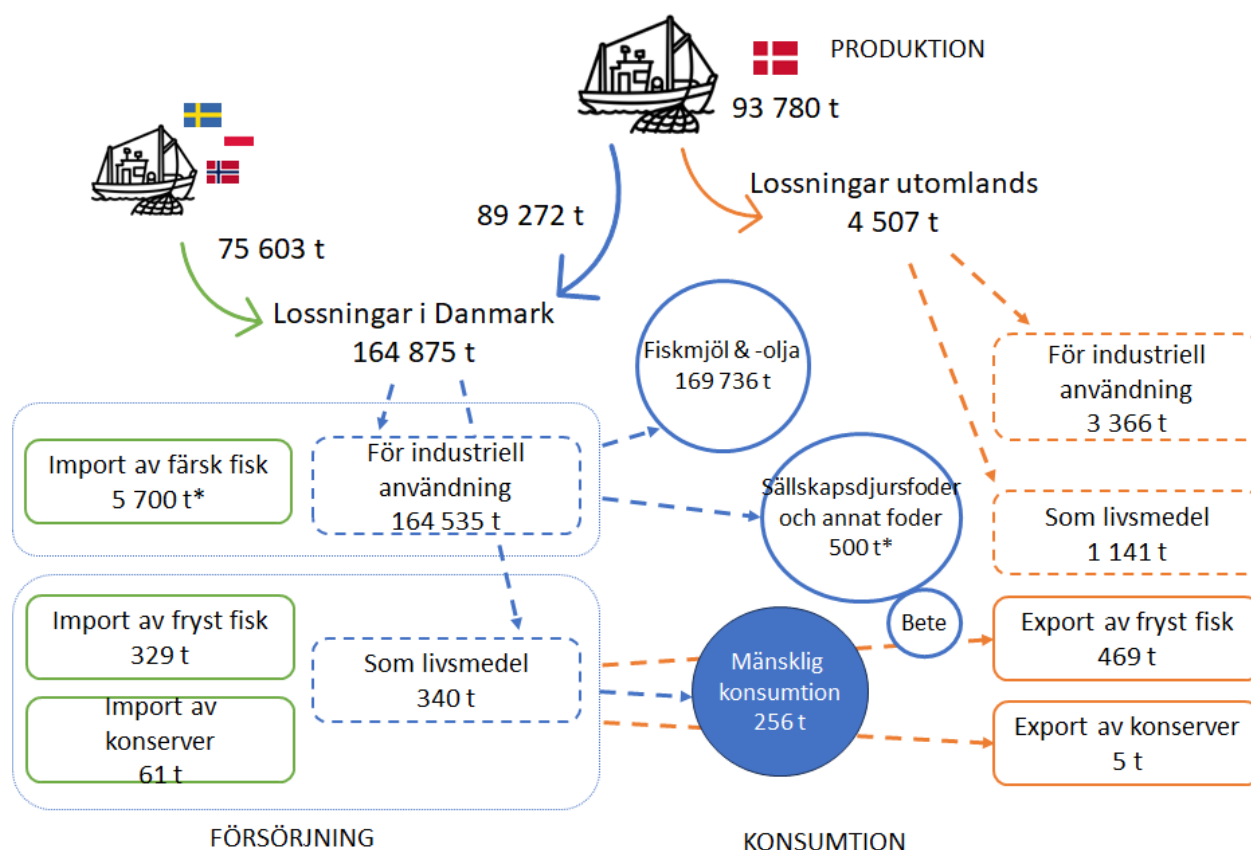
Bild 25: Försörjningsbalans för skarpsill i Danmark (2021, ton LWE)

*Observera: nationell försörjning och export inkluderar danska lossningar utomlands

Källa: EUMOFA baserad på Eurostat/COMEXT, danska Fiskeristyrelsen, Marine Ingredients Denmark

Bild 26: Försörjningskedjan för skarpsill i Danmark (2021, ton LWE)

*Observera: volymer för färskimport (som används för produktion av fiskmjöl och fiskolja) och för sällskapsdjursfoder och annat foder (endast från lossningar) är uppskattningar baserade på intervjuer. Andra element stammar från rådata. Intervjuer med intressenter har använts för att koppla samman handelsdata med de olika användningsområdena.

Källa: EUMOFA baserad på Eurostat/COMEXT, danska Fiskeristyrelsen, Marine Ingredients Denmark

Skarpsill inom den danska sektorn för fiskmjöl- och olja

År 2021 stod fiskmjöls- och fiskoljesektorn i Danmark för 97 % av skarpsillproduktionen, 90 % av skarpsillimporten med lastbil (mer än 99 % av importen av utländska lossningar i Danmark är inräknat i import) och mer än 98 % av den nationella försörjningen av skarpsill. Eftersom denna industri använder både skarpsill och andra pelagiska fiskar finns det inte tillräckligt med data för att få uppskattningar av den skarpsillbaserade fiskmjölsexporten eller fiskmjölkonsumtionen. Data från den danska Fiskeristyrelsen och Marine Ingredients Danmarks ger en bättre förståelse för sambandet mellan skarpsill och fiskmjölsmarknaden i Danmark, vilket är viktigt för att förstå dynamiken på skarpsillmarknaden. Fiskmjöl och -olja är de två biprodukterna av den industriella användningen av skarpsill. Det här avsnittet fokuserar bara på fiskmjöl eftersom den största fiskvolymen används till detta.

Omräkningsförhållandet mellan skarpsill och andra fiskars levande vikt jämfört med fiskmjölsvikten beror på fiskens kvalitet, som främst mäts utifrån oljehalt. Enligt intressenter inom fiskmjölindustrin är skarpsill den fisk som har det bästa omvandlingsförhållandet. Mellan 2021 och 2023 var det genomsnittliga omvandlingsförhållandet mellan fiskens levande vikt och fiskmjölsvikten 0,23 för skarpsill, 0,19 för andra fiskar och 0,20 totalt. Dessa förhållanden är relativt stabila. De har tillämpats i följande beräkning under de senaste tio åren. Utöver fiskmjöl producerar industriell fiskanvändning fiskolja, med en omvandlingskvot på 0,05.

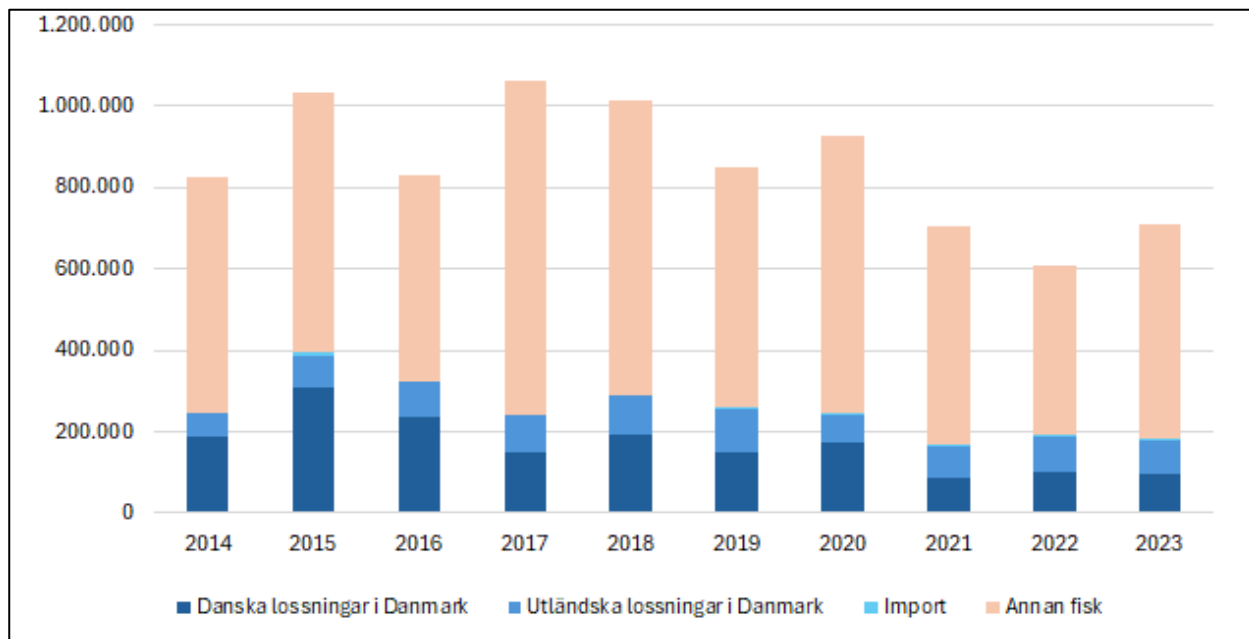
År 2021 uppgick dansk fiskmjölsproduktion till 141 591 ton produktvikt, från 707 235 ton LWE fiskråvara. Fiskmjöl producerat av skarpsill stod för 27 %, med 38 235 ton produktvikt av skarpsillbaserat fiskmjöl, från 169 736 ton LWE av skarpsillråvara (24 % av totalen).

Andelen skarpsill i råvaran som används för fiskmjölsproduktion (industriell användning) varierar kraftigt från år till år. Enligt intressenter inom fiskmjölsindustrin beror dessa fluktuationer främst på förändringar i kvoterna. Andra fiskars andel i råvaran kompenserar förändringarna i skarpsillproduktionen för att möta marknadens efterfrågan. Av denna anledning kan utvecklingen av skarpsillproduktionen skilja sig från utvecklingen av fiskmjölsproduktionen. Till exempel minskade volymen skarpsill som lossades i Danmark för industriellt bruk under 2017, samtidigt som produktionen av fiskmjöl ökade. Det motsatta skedde 2022, då volymen skarpsill som lossades för industriellt bruk ökade, samtidigt som fiskmjölsproduktionen minskade.

De senaste tio åren har råvarans andel av skarpsill minskat successivt, från 30 % under 2014 och 38 % under 2015 till 26 % (194 020 ton LWE) under 2023. Samtidigt har skarpsillråvarans andel av utländska lossningar ökat, från 24 % under 2014 till 44 % (81 138 ton LWE) under 2023. Enligt våra uppskattningar har andelen som kommer från import av färsk skarpsill med lastbil ökat successivt, från obetydliga volymer under 2014 till 4 % (7 522 ton LWE) av skarpsillråvaran under 2023.

Under de senaste fyra åren har olika händelser haft en synlig effekt på fiskmjöls- och skarpsillmarknaden. Slutet för den danska minkindustrin, som beslutades 2019 och tillämpades 2020, är korrelerat med en ökning av fiskmjölsproduktionen, såväl som ökningen av andelen skarpsill från danska lossningar. De nya kraven på lossningar som trädde i kraft från april 2020 är korrelerade med en kraftig minskning av andelen skarpsillråvara inom fiskmjölsproduktionen 2021. Båda dessa händelser påverkade sannolikt fiskmjölsindustrin 2020. På den globala marknaden är andra stora fiskmjölsproducerande länder Peru och Chile, vars produktioner kollapsade under 2023 (från 4 Mt till 1,7 Mt) på grund av El Niño-effekten på lokala ansjovisbestånd. Samma fenomen uppstod i mindre utsträckning under 2022. Denna obalans på den globala fiskmjölsmarknaden påverkade sannolikt tillväxten av fiskmjölsproduktionen 2023. Skarpsillvolymerna som användes som råvara var relativt stabila på grund av kvoter. Konsekvenser för priserna på skarpsill beskrivs i följande avsnitt.

Bild 27: Utveckling av den skarpsillsvolym som används till fiskmjöl inom dansk fiskmjölsproduktion, indelat efter ursprung (2021, ton LWE)

Källa: EUMOFA-analys baserad på Eurostat, danska Fiskeristyrelsen, Marine Ingredients Denmark

På grund av dess högre avkastning för fiskmjöls- och fiskoljeproduktion är andelen skarpsill som används till fiskmjöl större än andelen råvara som används för fiskmjölsproduktion i levande vikttekivalenter. Skarpsill bidrog med 34 % av fiskmjölsprodukters vikt under 2014 och 29 % 2023.

4.2 Priset på skarpsill längs försörjningskedjan

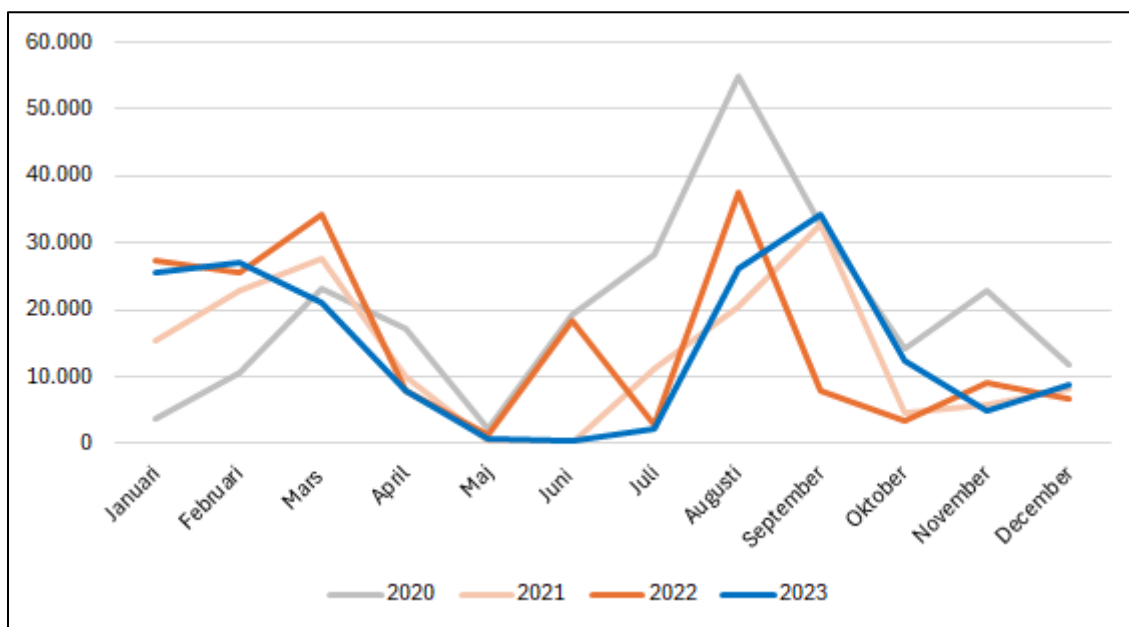
4.2.1 Priser vid första försäljning

Priset på skarpsill beror i allmänhet på säsong, kvalitet och destination (mänsklig konsumtion, djurfoder/foder till sällskapsdjur eller industriell fångst). Prisdynamiken på skarpsillmarknaden i Danmark är direkt korrelerad till priserna på skarpsill avsedd för fiskmjölsproduktion.

Säsongvariationer hos första försäljningsvolymerna

Enligt intressenter inom fiskesektorn är skarpsillfiske en mycket säsongbetonad aktivitet. Säsongen för skarpsillfiske sträcker sig från mitten av augusti till slutet av oktober. Säsongbetoningen är starkare i Nordsjön, medan skarpsillsäsongen börjar tidigare i Östersjön. År 2023 uppgick den rapporterade första försäljningen i danska hamnar till mer än 170 000 ton skarpsill. Under de senaste tre åren har de första försäljningsvolymerna för skarpsill varit de högsta från augusti till september (produktionsnivåer över 25 000 ton per månad) och från januari till mars (över 20 000 ton per månad). Insikter från intressenter inom fiskesektorn och från data avseende de första försäljningsvolymerna under 2020 visar en försvagning av den traditionella skarpsillsäsongen från augusti till oktober och en etablering av en ny skarpsillsäsong från januari till mars.

Bild 28: Månatliga första försäljningsvolymerna av skarpsill i danska fiskehamnar (i ton)

Källa: EUMOFA, baserat på det danska ministeriet för livsmedel, jordbruk och fiske

De första försäljningsprisernas säsongvariationer och utveckling

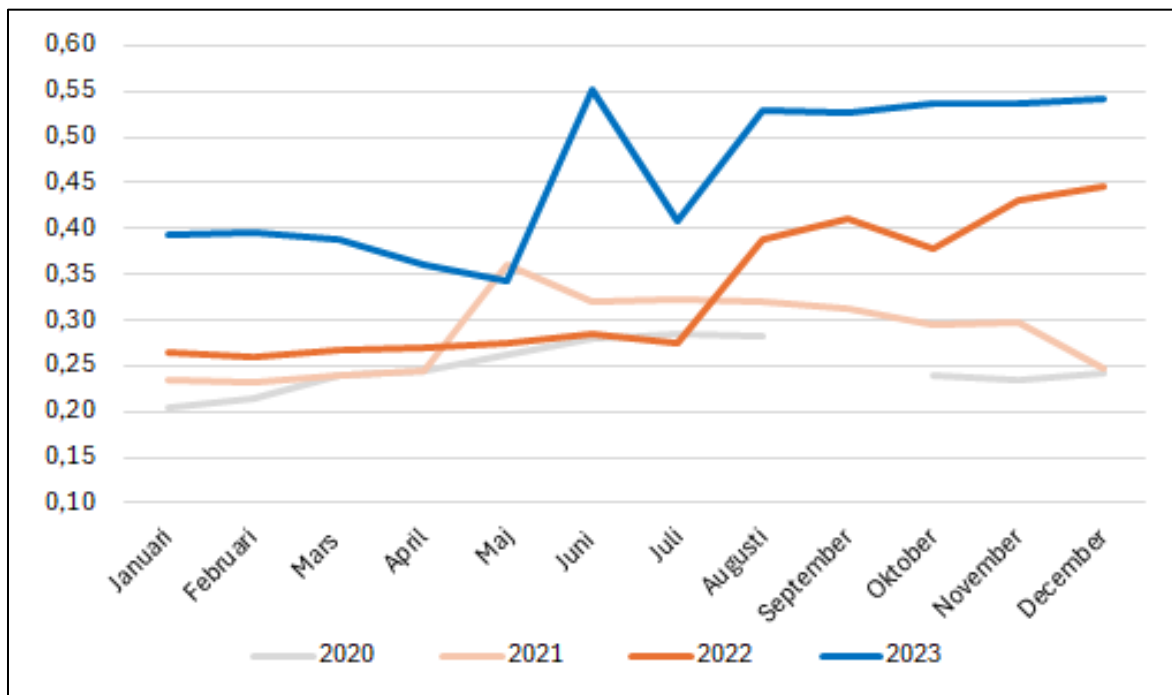
Enligt intressenter och historiska data är priserna på skarpsillens första försäljning i Danmark inte säsongbetonade. Fiskesektorn och fiskmjölsindustrin anpassar sina priser till ett gemensamt prisindex som bestäms separat för skarpsill från Nordsjön och skarpsill från Östersjön. De månatliga priserna för de senaste tre åren visar ett lyft i augusti 2022, där skarpsillpriset gick upp till över 0,35 EUR/kg och sedan dess har det stannat ovanför detta pris. Priserna på skarpsill fortsatte att öka under 2023 och följde samma mönster som 2022, med en kraftig uppgång i augusti med priser som därefter förblev stabila.

Som nämnts ovan resulterade minskningen av fiskmjölsproduktionen på Stillahavskusten i Sydamerika, på grund av klimatskäl, i ett minskat utbud på den globala marknaden. I Danmark hade denna obalans liten effekt på de första försäljningsvolymerna för skarpsill, eftersom de är begränsade genom kvoter.

Europeiska marknadsobservatoriet för fiskeri- och vattenbruksprodukter – Skarpsill i EU

Marknadseffekten resulterade istället i en kraftig prisuppgång i augusti, vilket också är början på ansjovissäsongen i Peru och Chile. Samma prisutveckling kan identifieras både 2022 och 2023. I samband med ökande klimatförändringar kan detta antingen bli ett regelbundet mönster eller försvinna på grund av en omstrukturering av marknaden. Enligt intressenter ledde den minskade tillgången på vegetabilisk olja från Ukraina på grund av kriget också till en ökad efterfrågan på fiskolja från 2022 och framåt, vilket bidrog till att driva upp priserna på skarpsill ytterligare.

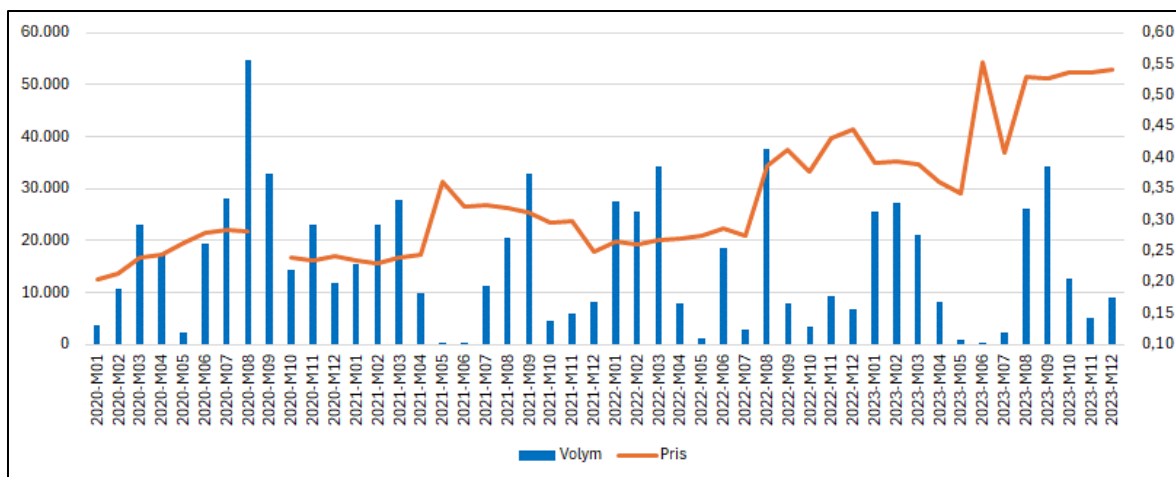
Bild 29: Genomsnittligt månatligt första försäljningspris för skarpsill i danska hamnar (i EUR/kg)

Källa: EUMOFA, baserat på det danska ministeriet för livsmedel, jordbruk och fiske

Under de senaste fyra åren har priserna på skarpsill följt en uppåtgående trend. De ökade med 125 % mellan december 2020 och december 2023, från 0,24 EUR/kg till 0,54 EUR/kg. Samtidigt följde fångsterna en generellt minskande trend och tenderade till att vara mindre koncentrerade under sommarmånaderna.

Bild 30: Månatliga första försäljningsvolymer för skarpsill och första försäljningspriser i danska hamnar mellan 2020 och 2023 (i 1 000 ton nettovikt och EUR/kg)

Källa: EUMOFA, baserat på det danska ministeriet för livsmedel, jordbruk och fiske

Skarpsill avsedd för livsmedel, första försäljningspris

Enligt Eurostat har ett fåtal första försäljningar avsedda för livsmedel skett i Danmark under de senaste fyra åren, vilket motsvarar 389 ton produktvikt under 2021, sålt i januari, november och december, 61 ton 2022 och 93 ton 2023, sålt i början av året under båda åren. Med tanke på de små volymerna är en analys av årspriser inte relevant. Bortsett från försäljning till höga priser i slutet av 2021 liknar priserna på skarpsill avsedda för livsmedel priserna på skarpsill för industriellt bruk under samma period av året. År 2022 och 2023 var det årliga priset på livsmedel betydligt lägre än det årliga priset för fiskmjöl, eftersom priserna ökade i augusti båda åren. Priserna på skarpsill avsedd för livsmedel följde också marknadsuppgången mellan 2022–2023, och påverkades av fiskmjöl- och fiskoljepriser.

Tabell 23: Månatliga första försäljningspriser för livsmedelsanvändning i Danmark 2020–2023

	2020	2021	2022	2023
Januari		0,19	0,38	0,34
Februari			0,27	0,37
Mars			0,34	0,37
April				0,36
Maj				
Juni				
Juli				
Augusti				
September				
Oktober				
November		0,84		
December		0,70		
Medelpris	ej tillämplig	0,58	0,33	0,36

Källa: EUMOFA

4.2.2 Import-/exportpriser

Priserna för färsk skarpsill importerad för fiskmjölsproduktion ökade med 62 % under de senaste tio åren, från 0,24 EUR/kg 2014 till 0,38 EUR/kg under 2023, med en ökning på 69 % sedan 2019. Eftersom den största delen av denna import består av utländska lossningar i Danmark liknar deras priser de första försäljningspriserna i danska hamnar. Data från de senaste tio åren visar att priserna på skarpsill för industriellt bruk tidigare har varit instabila och att den nuvarande prisuppgången är utan motstycke under denna period. Exportpriserna på färsk skarpsill består huvudsakligen av första försäljningspriser från danska lossningar utomlands. Dessa lossningars små volymer är uppdelade mellan ett mindre antal hamnar i Norge och Sverige. Prisin stabiliteten under de senaste tio åren återspeglar möjligen olika användningsområden från dessa lossningar, inklusive konservering för mänsklig konsumtion.

Tabell 24: Genomsnittliga import- och exportpriser för färsk hel skarpsill i Danmark, 2014–2023

EUR/kg	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Importpriser	0,24	0,23	0,26	0,22	0,22	0,23	0,25	0,28	0,32	0,38
Exportpriser	0,30	0,28	0,17	0,48	0,74	0,44	0,62	0,83	0,52	0,57

Källa: EUMOFA, baserat på COMEXT

Vid handel är priserna på fryst skarpsill betydligt högre än priserna på färsk skarpsill/lossningar av färsk skarpsill. År 2023 uppgick denna prisskillnad till 0,95 EUR/kg både för import och export. Priserna är också betydligt högre för export av fryst skarpsill än för import, med en skillnad på 0,19 EUR/kg under 2023. Priserna för handel med fryst skarpsill påverkas av den större marknaden för färsk skarpsill för industriellt bruk, särskilt efter den senaste tidens prisuppgång på fiskmjöl. Priserna på importerad fryst

skarpsill ökade med 60 % under de senaste tio åren, med en ökning på 254 % sedan 2019. Priserna på exporterad fryst skarpsill ökade med 14 % under de senaste tio åren, med en ökning på 20 % sedan 2019.

Tabell 25: Genomsnittliga import- och exportpriser för fryst skarpsill i Danmark, 2014–2023

EUR/kg	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Importpriser	0,83	0,81	0,55	0,48	0,64	0,38	0,46	0,80	1,14	1,33
Exportpriser	1,33	1,26	1,05	1,03	1,41	1,26	0,62	1,02	1,33	1,52

Källa: EUMOFA, baserat på COMEXT

För handel med både färsk skarpsill och fryst skarpsill är exportpriserna 0,20 respektive 0,19 EUR/kg högre än importpriserna. Det beror sannolikt på högre prisnivåer i Danmark jämfört med dess handelspartner²⁴.

Priserna för import och export av "beredd eller konserverad skarpsill eller sardinell" som huvudsakligen består av konserverad skarpsill är mycket instabila. Under vissa år var priserna okarakteristiska, som t.ex. 2018, 2020 och 2022 för export, samt 2019 för import. För övriga år varierade priserna från 1,26 EUR/kg till 9,06 EUR/kg för import och från 3,17 EUR/kg till 11,95 EUR/kg för export. Dessa breda intervall beror sannolikt på små volymer involverade i en bred kategori där skarpsill inkluderas med andra små pelagiska fiskar. Den kan också visa ett stort prisspann på marknaden för konserverad skarpsill. Priserna skulle kunna variera på grund av den förändrade betydelsen av enskilda importörer och exportörer som är specialiserade på olika marknadssegment.

Tabell 26: Genomsnittliga import- och exportpriser för beredd eller konserverad skarpsill eller sardinell i Danmark, 2013–2022

EUR/kg	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Importpriser	1,41	1,26	2,07	2,31	5,56	1,39	0,26	6,76	9,06	3,30
Exportpriser	3,64	4,76	4,14	6,43	11,95	36,46	3,71	0,12	0,15	135,50

Källa: COMEXT

4.2.3 Priser fritt fabrik

Enligt intressenter och data från Eurostat/PRODCOM finns det inte längre någon produktion av konserverad skarpsill i Danmark.

4.2.4 Butikspriser

Det finns inga långa tidsserier för detaljhandelspriser på skarpsill avsedd för mänsklig konsumtion. Data om detaljhandelspriser tillhandahålls av en onlineundersökning på återförsäljarwebbplatser, samt en undersökning på plats i olika butiker i Köpenhamn, inklusive fyra stormarknader, en märkesbutik och en specialbutik. Alla produkter består av skarpsill i konserverburk, rökt eller inte rökt, bortsett från en produkt som består av rökt skarpsill i glasburk.

Som nämnts ovan täcker konserverad skarpsill ett brett prisintervall, från 26,78 EUR/kg för den billigaste produkten som säljs i en stormarknad (24,34 EUR/kg online) till 67,11 EUR/kg för rökt "premium"-skarpsill som säljs i en specialbutik. Marknaden kan delas in i tre segment:

²⁴https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Comparative_price_levels_of_consumer_goods_and_services

- Skarpsill som säljs under danska varumärken, märkt som sill, samt i mindre utsträckning som ansjovis eller sardiner²⁵, beredd med andra ingredienser än vegetabilisk olja, inklusive tomatås och vinäger, som säljs i stormarknader/lågprisbutiker för 25–33 EUR/kg.
- Skarpsill som säljs under baltiska varumärken, märkt som "sprat" (skarpsill på engelska), ofta rökt och beredd med vegetabilisk olja, säljs i stormarknader och specialbutiker för 33–40 EUR/kg.
- Skarpsill säljs under danskt varumärke, märkt som skarpsill, rökt och beredd med olivolja, säljs endast i specialbutiker för 50–70 EUR/kg.

Ingen skarpsill i glasburk återfanns i butikerna. För andra fiskarter är förpackning i glasburk mycket vanligt och är oftast billigare än produkter i konservburk.

Tabell 27: Pris på skarpsill för mänsklig konsumtion i dansk nätbutik (december 2023)

Produkttyp	Produktvikt (g)	Pris per enhet (EUR)	Pris per kg (EUR)	Ursprung
Konserverad skarpsill i tomatås	110	2,68	24,34	Lettland
Konserverad skarpsill	100	3,36	33,56	Lettland
Rökt skarpsill i glasburk	100	3,76	37,58	Lettland
Skarpsill lagrad i tunna och förpackad i glasburk	100	3,76	37,58	EU
Konserverad skarpsill	120	4,70	39,15	Lettland
Rökt skarpsill i konservburk	100	5,37	53,69	Lettland

Källa: onlineundersökning på webbbutikers hemsidor.

Tabell 28: Pris på konserverad skarpsill i butiker i Danmark (januari 2024)

Produkttyp	Produktvikt (g)	Pris per enhet (EUR)	Pris per kg (EUR)	Ursprung	Försäljningss tälle
Konserverad skarpsill	100	2,68	26,78	EU	Stormarknad
Konserverad skarpsill	100	3,08	30,81	EU	Stormarknad
Konserverad skarpsill	100	3,35	33,49	Lettland	Stormarknad
Rökt skarpsill med chili i konservburk	120	4,02	33,50	Lettland	Stormarknad
Rökt skarpsill med kryddor i konservburk	100	5,37	53,69	Lettland	Märkesbutik
Rökt skarpsill med kryddor i konservburk	100	6,71	67,11	Lettland	Specialbutik

Källa: marknadsundersökning i butiker i Köpenhamn, Danmark.

4.3 Prisöverföring för konserverad skarpsill på den danska marknaden

På grund av den mycket lilla mängd skarpsill som konsumeras som livsmedel i Danmark, samt det faktum att den största delen av denna konsumtion försörjs från import, var det inte möjligt att göra en analys av standardprisöverföringen.

Enligt intressenter konserveras skarpsill som säljs som livsmedel på den danska marknaden framför allt i Lettland, samt i mindre utsträckning i Polen och möjligen i andra länder runt Östersjön. Dessa burkar består antingen av import av utländska märken eller kommer från danska företags utkontraktering. I båda fallen kommer sannolikt all verksamhet från råvara till förpackning att bedrivas utomlands.

²⁵ Referensen till skarpsill (*sprattus sprattus*) återfinns i innehållsförteckningen.

Europeiska marknadsobservatoriet för fiskeri- och vattenbruksprodukter – Skarpsill i EU

Det genomsnittliga importpriset för konserverad skarpsill från Lettland var 5,50 EUR/kg under 2022. De flesta av dessa burkar kommer sannolikt att säljas under det första marknadssegmentet, till detaljhandelspriser mellan 25 och 33 EUR/kg. I Danmark är momsens på livsmedel 25 % (6,25 till 8,25 EUR/kg).

För dessa prisnivåer skulle kostnader och marginaler som delas mellan bearbetaren (om fisken säljs under danskt varumärke) och återförsäljaren variera mellan 13,25 och 19,25 EUR/kg.

5 DEN SVENSKA MARKNADEN

5.1 Försörjningskedjans struktur

5.1.1 Produktion

Flottans egenskaper

Den svenska skarpsillfiskeflottan består av pelargiska trålare som fiskar skarpsill främst för fiskmjölsindustrin (60 % av fångsterna). Flottan består av 22 fartyg på 12 till 65 meter. Sedan 2009 har rättighetsbaserade förvaltningssystem (individuella överförbara kvoter, ITQ) använts i pelagiskt fiske. Införandet av ITQ:er med avsikt att öka fiskeflottans vinst resulterade i en minskning av antalet pelagiska fiskefartyg, från 80 till 22²⁶. Flottan är indelad i två kategorier: stora fartyg hemmahörande på Sveriges västkust, som fiskar i Östersjön men lossar utomlands (främst i Danmark och Skottland); och regionala mindre fartyg, som fiskar i Östersjön och lossar i Östersjön. Det finns också små fiskefartyg (kortare än 12 meter) som disponerar kustkvoter och står för en mycket liten del av den svenska skarpsillfångsten.

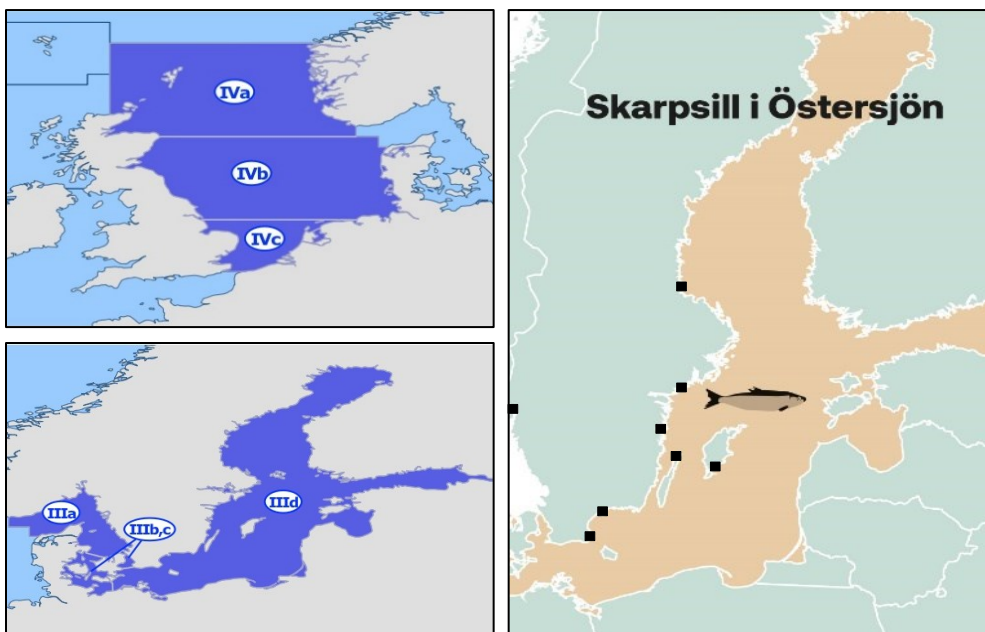
Fartyg för skarpsillfiske fångar skarpsill under säsongen för skarpsillfiske och andra pelagiska fiskar under resten av året. Fartyg som fiskar efter skarpsill bemannas ofta av en liten arbetskraft. Besättningen består ofta av det lagstadgade minsta antalet medlemmar (fyra besättningsmedlemmar för ett fartyg runt 45 meter som arbetar mellan 10–14 dagar). Lastkapaciteten för en skarpsillsfiskebåt beror på den avsedda användningen av skarpsillen och volymen vatten som släpps in i tankarna tillsammans med den fångade skarpsillen (med ett genomsnittligt förhållande på 80 % fisk och 20 % vatten). För de större fartygen kan den uppgå till mellan 1 500 och 2 000 ton. Fartyg som fiskar för mänsklig konsumtion ökar vattenandelen för att säkerställa en skarpsill av bättre kvalitet.

Förvaltningsåtgärder

Den svenska fiskeflottan har skarpsillskvoter i Nordsjön (område 27.3.a och 27.4) och Östersjön (område 27.3.d). Sedan slutet av 80-talet är Östersjön föremål för dioxinkontamination på grund av industriell kemikalieproduktion i de omkringliggande länderna. Skarpsill som fångas i Östersjön används därför inte för mänsklig konsumtion i Sverige utan används för industriellt bruk i Sverige eller lossas i utlandet där den kan förädlas till skarpsill på burk. Dessutom är skarpsill från Nordsjön större och fetare vilket gör den mer lämpad för mänsklig konsumtion.

²⁶ Swedish Pelargic Federation Producentorganisation (SPF PO)

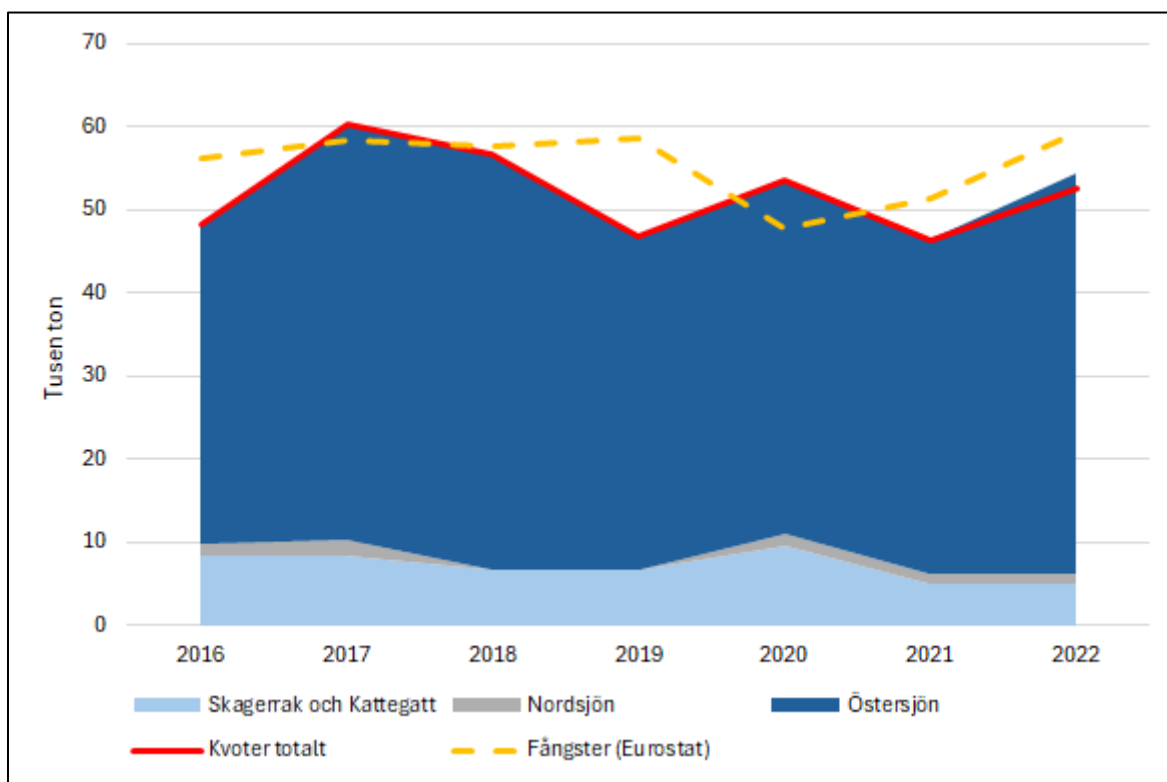
Bild 31: Svenska fiskeområden för skarpsill

Källa: Fiskeområden Europeiska kommissionen, BalticWaters

De svenska kvoterna för skarpsill har fluktuerat under de senaste åren med en liten ökning under perioden (+5 %). Svenska skarpsillskvoter består huvudsakligen av kvoter i Östersjön (i genomsnitt 85 % av de totala svenska skarpsillskvoterna under perioden 2016–2022). Skarpsillfångsten har också fluktuerat och skillnaden mellan kvoterna och fångsterna kan förklaras av kvotbyten mellan medlemsländerna.

Bild 32: Svenska fiskekvoter mellan 2016–2022 i olika fångstzoner

Fångster

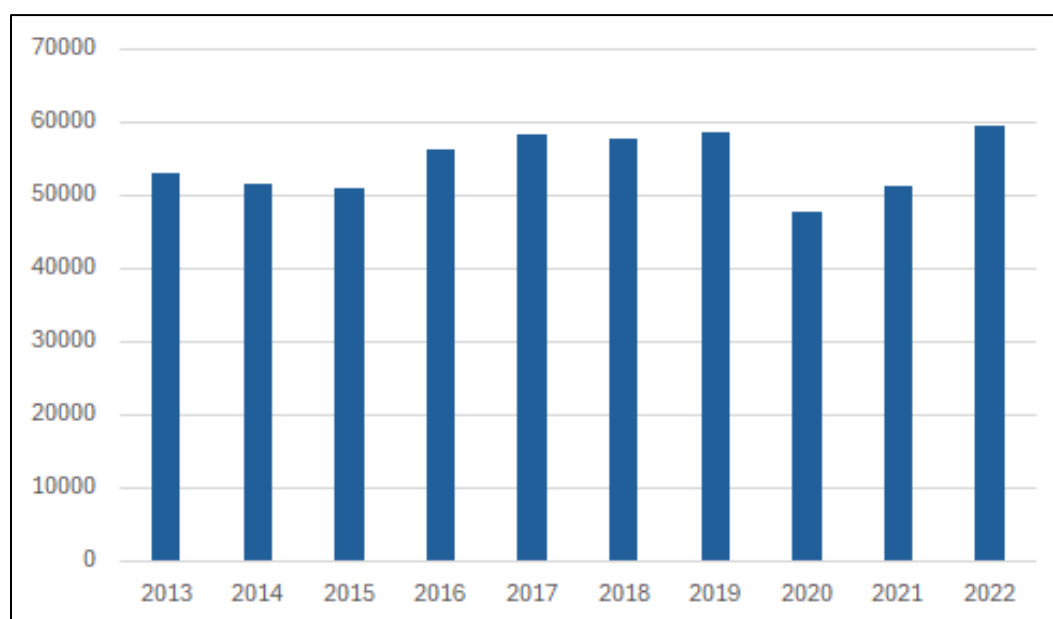
Den svenska flottan fångade 59 319 ton skarpsill under 2022. Detta innebar en ökning med 16 % jämfört med 2021 års fångster och en ökning med 12 % jämfört med 2013. Skarpsillfångsterna har över lag varit relativt stabila under det senaste decenniet, med en uppåtgående trend, bortsett från tre års nedgång under 2014, 2015 och 2020. Minskningen av fångsterna mellan 2019 och 2020 kan förklaras av minskningen av den svenska skarpsillskvoten i Nordsjön.

Tabell 29: Skarpsillfångster i Sverige mellan 2013–2022 (i ton, LWE)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Fångster	52 909	51 377	50 980	56 246	58 386	57 635	58 532	47 735	51 301	59 319

Källa: EUROSTAT

Bild 33: Utveckling av svenska skarpsillfångster mellan 2013 och 2022 (i ton, LWE)

Källa: EUROSTAT

Lossningar/första försäljning

När det gäller lossningar skiljer sig de främsta svenska hamnarna för skarpsill åt beroende på den avsedda användningen. De två främsta hamnarna för mänsklig konsumtion är:

- Simrishamn (östkust): 1 000–1 500 ton/år
- Kungshamn (västkust): 1 000–3 000 ton/år

Skarpsill för mänsklig konsumtion kan också komma från Danmark där den lossas från svenska fiskefartyg innan den transporteras till Sverige med lastbilar.

När det gäller den industriella användningen av skarpsill i Sverige är de viktigaste lossningshamnarna belägna på östkusten:

- Norssundet
- Oxelösund
- Västervik
- Ronehamn
- Nordersund
- Simrishamn
- Byxelkrok

Europeiska marknadsobservatoriet för fiskeri- och vattenbruksprodukter – Skarpsill i EU

De två fiskauktionerna ligger i Göteborg och Smögen. Endast små volymer skarpsill säljs på dessa auktioner (183 kg under 2022).

De svenska lossningarna har fluktuerat under det senaste decenniet och uppgick till 9 900 ton under 2022. Lossningar av skarpsill i Sverige har minskat avsevärt under perioden 2013-2022 (-70 % i volym) på grund av minskningen av den tidigare nämnda skarpsillskvoten i Nordsjön, samt bristen på bearbetningsfabriker för skarpsill i Sverige. Svenska fiskefartyg lossar därför i Danmark och i de baltiska länderna där skarpsill kan bearbetas.

Den stora skillnad som observerats mellan den svenska fångsten av skarpsill och den volym som lossats i svenska hamnar beror på svenska lossningar i utlandet, framför allt i Danmark, där svenska lossningar utgör upp till 50 % av de totala utländska lossningarna.

Merparten av lossningarna går till industriell användning (bearbetning till fiskmjöl och fiskolja). År 2022 användes mer än 6 300 ton för industriellt bruk (64 % av de totala lossningarna), medan 2 905 ton användes som livsmedel (29 %). Skarpsill som används för industriella ändamål kommer i liten utsträckning från svenska fångster (cirka 20 % av skarpsillen för de industriella användningsområdena) och främst från skarpsill importerad från Danmark (upp till 80 % av skarpsillen som används till fiskmjöl och fiskolja). Industriell användning avser bearbetning till fiskmjöl och fiskolja medan djurfoder avser skarpsill som användes i pälsindustrin i Danmark (fram till 2020), samt skarpsill som används för tonfiskodling i Medelhavet. Slutligen består den mänskliga konsumtionen av skarpsill i Sverige i huvudsak av konserverad skarpsill.

Tabell 30: Lossningar i Sverige utifrån användning (i ton, nettovikt)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mänsklig konsumtion	24 564	18 596	14 078	15 119	16 865	14 429	6 438	3 368	2 677	2 905
Industriell användning	5 872	2 183	1 908	2 452	1 658	941	716	2 073	4 466	6 338
Djurfoder	2 430	3 431	2 196	3 017	3 228	3 695	5 786	10 778	992	656
Totalt	32 870	24 210	18 182	20 588	21 751	19 065	12 941	16 219	8 137	9 900

Källa: EUROSTAT

Tabell 31: Första försäljningsvolymer av skarpsill Sverige (i ton, nettovikt)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt	52 905	41 685	49 181	66 174	48 538	57 460	49 296	51 892	56 957

Källa: EUMOFA

Beredd och konserverad fisk

Det är värt att nämna att det inte finns någon specifik KN8-kod för beredd och konserverad skarpsill. Den motsvarande koden är 16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad. Med tanke på att sardinellprodukter är ovanliga på den svenska marknaden, bedömer vi att beredd och konserverad skarpsill och sardinell nästan uteslutande består av skarpsillprodukter.

Enligt PRODCOM-data uppgick den svenska produktionen av beredd och konserverad skarpsill till 775 ton nettovikt under 2021 och 661 ton 2022 (15 % minskning i volym på ett år, data för föregående år saknas). Priserna uppgick till 9,55 EUR/kg under 2021 och 9,61 EUR/kg under 2022.

Tabell 32: Produktion av beredd och konserverad skarpsill i Sverige (i ton, nettovikt)

	2021	2022
Volym (ton)	775	661
Pris (EUR/kg)	9,55	9,61

Källa: PRODCOM

5.1.2 Svensk handel med skarpsill

Färsk och fryst hel fisk

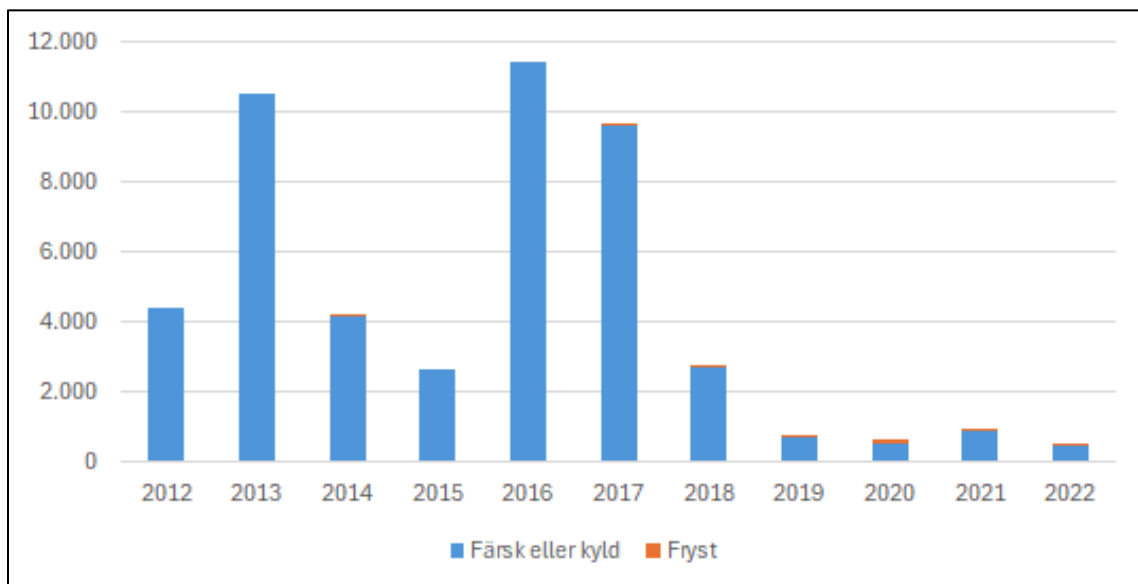
År 2022 uppgick importen av hel skarpsill till 415 ton nettovikt (97 % färsk, 3 % fryst). Under de senaste åren har det förekommit fluktuationer i importen av hel skarpsill i alla konserveringsformer. Importen nådde en topp 2013, 2016 och 2017 då den uppgick till 10 000 ton. Sedan minskade den drastiskt under 2018 (2 732 ton) och har fluktuerat runt 400–900 ton sedan 2019. Med alla konserveringsformer (färsk och fryst) inkluderade, var huvudleverantören Danmark, som stod för 86 % av det importerade värdet av skarpsill 2022. Norge stod för 11 % av det importerade värdet av skarpsill och Ungern stod för de sista tre procenten. Importen av färsk skarpsill består främst av svenska lossningar utomlands som sedan transporteras tillbaka med lastbilar till Sverige.

Tabell 33: Import av skarpsill i Sverige under 2022

	Nominellt värde (1 000 EUR)	Volym (ton)	Pris (EUR/kg)	% värde 2022
Färsk eller kyld	400	465	0,86	97 %
Fryst	14	6	2,34	3 %
Totalt	415	471	0,88	100 %

Källa: EUROSTAT-COMEXT data

Bild 34: Importutvecklingen för skarpsill i Sverige, per konserveringsform (i ton, nettovikt)²⁷

Källa: COMEXT-EUROSTAT data

²⁷ 03024390: Brisling eller skarpsill (Sprattus sprattus), exklusive lever och rom, färsk eller kyld; 03035390: Brisling eller skarpsill (Sprattus sprattus), exklusive lever och rom, fryst.

Importen av färsk skarpsill har minskat med 89 % i volym och med 73 % i värde sedan 2012 (+141 % i reala termer). Importen av färsk skarpsill nådde en topp under 2016 med nästan 3 000 ton innan den under de senaste åren minskade för att under 2022 uppgå till 400 ton. Priset ökade med 150 % under perioden och nådde sitt högsta värde under 2022 med 0,86 EUR/kg.

Tabell 34: Importutvecklingen för färsk skarpsill i Sverige mellan 2012–2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Utveck l. 2022/2 012
Nominellt värde (1 000 EUR)	1 509	3 280	926	667	2 994	2 039	894	356	348	595	400	-73 %
Volym (ton)	4 382	10 521	4 136	2 664	11 412	9 622	2 730	724	543	899	465	-89 %
Pris (EUR/kg)	0,34	0,31	0,22	0,25	0,26	0,21	0,33	0,49	0,64	0,66	0,86	150 %

Källa: COMEXT-EUROSTAT data

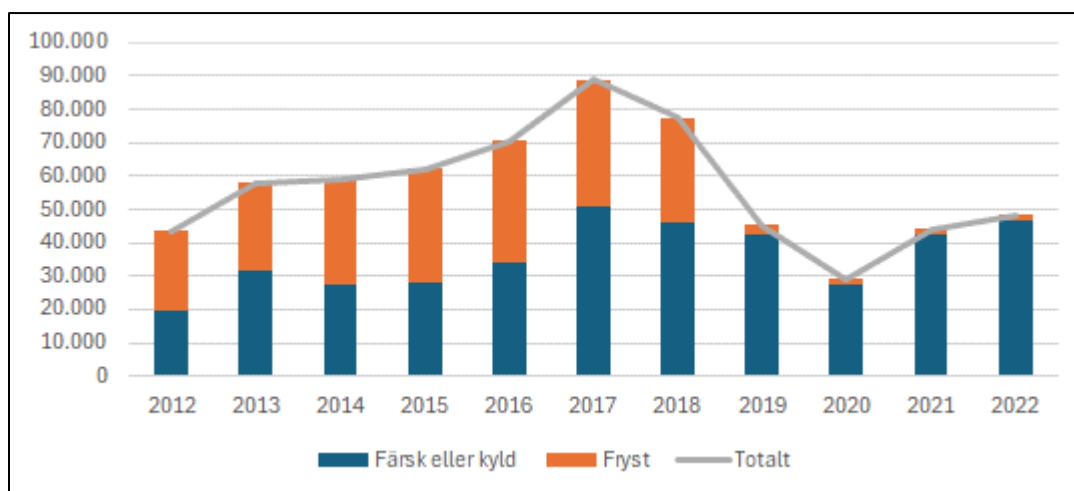
År 2022 uppgick exporten av hel skarpsill från Sverige till 48 340 ton (93 % färsk och 7 % fryst), vilket genererade 16 miljoner euro. Under de senaste åren har exporten av hel skarpsill fluktuerat avsevärt inom alla konserveringsformer, i förhållande till minskningen av skarpsillskvoterna i Nordsjön. Exporten har minskat kraftigt mellan 2017 och 2020 och nådde en lägsta nivå på 29 020 ton innan den ökade till 48 340 ton under 2022. Med alla konserveringsformer (färsk och fryst) inkluderade, var Danmark den främsta exportdestinationen för skarpsill 2022 (93 % av det totala exporterade värdet). Storbritannien stod för 3 % av det exporterade värdet av skarpsill, Polen och Lettland stod för 2 % respektive 1 % av det exporterade värdet. Exporten av skarpsill består huvudsakligen av lossningar från svenska fiskefartyg i utlandet (främst Danmark), där skarpsill kan bearbetas och filéas i fabriker för industriell och mänsklig konsumtion.

Tabell 35: Svensk export av skarpsill under 2022

	Nominellt värde (1 000 EUR)	Volym (ton)	Pris (EUR/kg)	% värde 2022
Färsk eller kyld	14 957	46 450	0,32	93 %
Fryst	1 114	1 890	0,59	7 %
Totalt	16 071	48 340	0,33	100 %

Källa: EUROSTAT-COMEXT data

Bild 35: Exportutveckling för hel skarpsill i Sverige, per konserveringsform (i ton, nettovikt)

Importen av färsk skarpsill har minskat med 136 % i volym och med 218 % i värde sedan 2012 (+30 % i reala termer). Exporten av färsk skarpsill nådde sin topp under 2018 med 50 772 ton och minskade markant under 2020 då den nådde sin lägsta volym sedan 2013. Exporten av färsk skarpsill ökade under 2021 och 2022 till 46 450 ton. Priset ökade med 35 % under perioden och nådde sitt högsta värde under 2018 (0,34 EUR/kg), jämfört med 0,30 EUR/kg under 2022.

Tabell 36: Exportutveckling för färsk skarpsill i Sverige mellan 2012–2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Utveckling 2022/2012
Nominellt värde (1 000 EUR)	4 699	9 835	6 210	6 607	9 021	10 475	15 156	10 942	8 211	12 205	14 957	218 %
Volym (ton)	19 647	31 372	27 364	27 802	34 285	50 772	45 868	42 479	27 172	42 369	46 450	136 %
Pris (EUR/kg)	0,24	0,31	0,23	0,24	0,26	0,21	0,33	0,26	0,30	0,29	0,32	35 %

Källa: COMEXT-EUROSTAT data

Frost skarpsill användes tidigare främst till djurfoder inom pälsindustrin i Danmark och i mindre utsträckning till tonfiskproduktion i Medelhavet. Importen av frost skarpsill har minskat med 92 % i volym och med 87 % i värde sedan 2012 (+64 % i reala termer). Exporten av frost skarpsill nådde en topp under 2017 med 38 100 ton innan den minskade drastiskt under 2019 på grund av att pälsindustrin upphörde i Danmark. Exporten av frost skarpsill har varit stabil sedan 2019 och uppgick till 1 890 ton under 2022. Priset ökade med 70 % under perioden och nådde sitt högsta värde under 2020 (0,84 EUR/kg), jämfört med 0,55 EUR/kg under 2022.

Tabell 37: Exportutvecklingen för färsk skarpsill från Sverige mellan 2012–2022

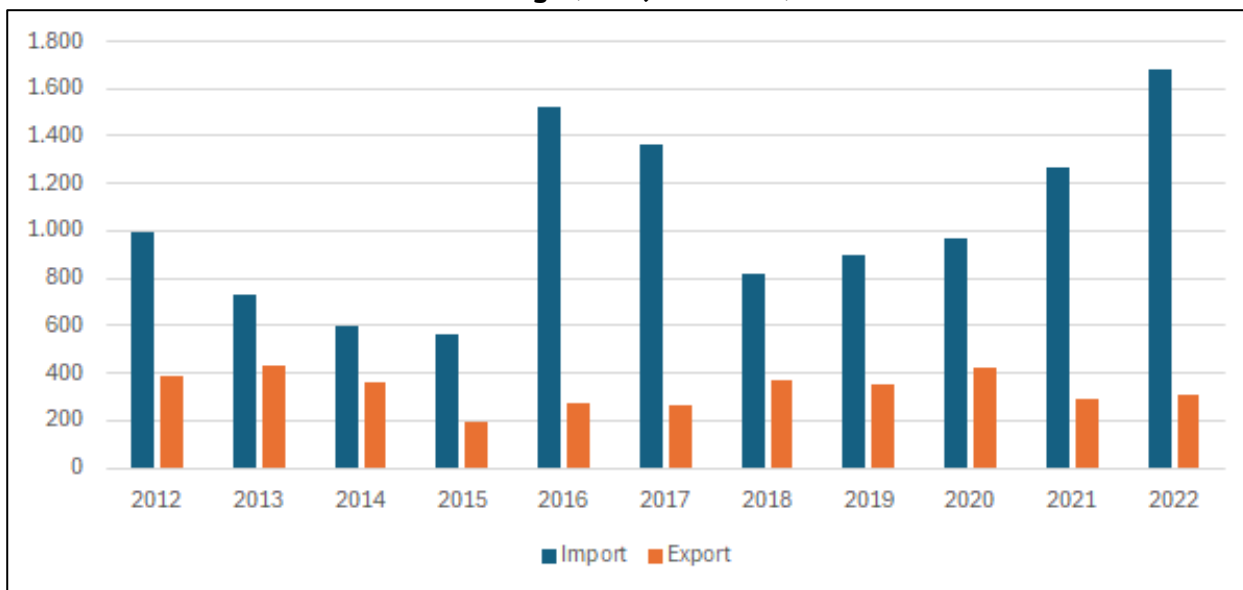
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Utveckling 2022/2012
Nominellt värde (1 000 EUR)	8 286	11 458	10 234	11 012	12 253	11 433	10 979	1 441	1 533	1 364	1 114	-87 %
Volym (ton)	23 937	26 557	31 729	34 278	36 402	38 100	31 686	2 855	1 848	1 656	1 890	-92 %
Pris (EUR/kg)	0,35	0,43	0,32	0,32	0,34	0,30	0,35	0,50	0,83	0,82	0,59	70 %

Källa: COMEXT-EUROSTAT data

Beredd och konserverad fisk

Det är värt att nämna att det inte finns någon specifik KN8-kod för beredd och konserverad skarpsill. Den motsvarande koden är 16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad. Med tanke på att sardinellprodukter är ovanliga på den svenska marknaden, bedömer vi att beredd och konserverad skarpsill och sardinell nästan uteslutande består av skarpsillprodukter.

Bild 36: Import- och exportutveckling för beredd och konserverad skarpsill och sardinell i Sverige (i ton, nettovikt)

Källa: EUROSTAT-COMEXT data

Importen av beredd och konserverad skarpsill uppgick till 1 680 ton respektive 3 miljoner euro under 2022. Huvudleverantörer var Danmark och Norge, som stod för 68 % respektive 23 % av det importerade värdet av konserverad skarpsill (2 117 miljoner euro och 0,709 miljoner euro). Denna import bestod huvudsakligen av skarpsill som lossats utomlands (främst i Danmark och Norge, samt i mindre omfattning på Färöarna, Irland och i England) som har genomgått primär bearbetning innan de exporteras (eller skickas tillbaka när svenska lossningar skett utomlands) till fabriker i Sverige, enligt en intervju med en intressent inom sektorn för skarpsillskonserver. Den beredda och konserverade skarpsillimporten bestående av rökt skarpsill och skarpsill i olja eller tomatsås (med ursprung i de baltiska länderna) står endast för en liten del av de importerade volymerna.

Produktionen av konserverad skarpsill i Sverige är nästan uteslutande avsedd för den lokala marknaden och endast en liten del av produktionen (10 %) exporteras (till Norge och Finland där den säljs under

varumärkena *Stabburet* och *Abba*). Exporten av konserverad skarpsill uppgick till 310 ton och 1 885 miljoner euro. De viktigaste destinationerna för export av konserverad skarpsill och sardinell från Sverige var Norge som stod för 40 % av exportvärdet (0,754 miljoner euro, 99 ton), Finland (26 % av exportvärdet) och Danmark (19 %) under 2022. Enligt en intressent från skarpsillkonserverindustrin i Sverige beräknas märket ABBA, som tillverkar skarpsill på burk, representera 80 % av skarpsillmarknaden i Sverige.

Tabell 38: Import och export av beredd och konserverad skarpsill i Sverige under 2022

	Nominellt värde (1 000 EUR)	Volym (ton, nettovikt)	Pris (EUR/kg)
Import	3 110	1 680	1,85
Export	1 885	310	6,09

Källa: EUROSTAT-COMEXT data²⁸

Importen av beredd och konserverad skarpsill har minskat med 69 % i volym och med 95 % i värde sedan 2012 (+11 % i reala termer). Importen av beredd och konserverad skarpsill nådde en topp under 2016 med över 1 500 ton innan den minskade till nästan 800 ton under 2019. Sedan 2019 har importen av beredd och konserverad skarpsill ökat gradvis för att under 2022 nå sitt högsta värde (1 680 ton importerat). Denna ökning kan bero på en minskning av skarpsillskvoterna, vilket resulterar i att lägre skarpsillvolymerna bearbetas i Sverige och därmed även i en ökad import av beredd och konserverad skarpsill, för att möta konsumtionsefterfrågan. Priset ökade med 15 % under perioden och nådde sitt högsta värde under 2014 (2,03 EUR/kg), jämfört med 1,85 EUR/kg under 2022.

Till skillnad från importen har exporten av beredd och konserverad skarpsill minskat i volym sedan 2012 (-20 %) men har ökat i värde med 6 % (+28 % i reala termer). De exporterade volymerna fluktuerade mellan 200 och 430 ton under det senaste decenniet och var fortsatt mycket låga jämfört med importen till Sverige. Som tidigare nämnts är produktionen av konserverad skarpsill i Sverige i huvudsak avsedd för den svenska marknaden. Exporten av skarpsill på burk är låg och utgör cirka 10 % av den totala producerade volymen. Priset ökade med 32 % under perioden och nådde sitt högsta värde under 2021 (6,35 EUR/kg), jämfört med 6,09 EUR/kg under 2022.

Tabell 39: Importutvecklingen för beredd och konserverad skarpsill i Sverige mellan 2012–2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Utveck l. 2022/2 012
Nominellt värde (1 000 EUR)	1 597	1 393	1 232	867	1 762	1 653	1 308	1 496	1 681	1 843	3 110	95 %
Volym (ton)	991	734	603	568	1 519	1 363	819	894	969	1 271	1 680	69 %
Pris (EUR/kg)	1,61	1,90	2,04	1,53	1,16	1,21	1,60	1,67	1,73	1,45	1,85	15 %

Källa: EUROSTAT-COMEXT data

²⁸ Det finns ingen specifik KN8-kod för beredd och konserverad skarpsill. Den motsvarande koden är 16041390: Sardinell, brisling eller skarpsill, hel eller i bitar, men inte hackad, beredd eller konserverad.

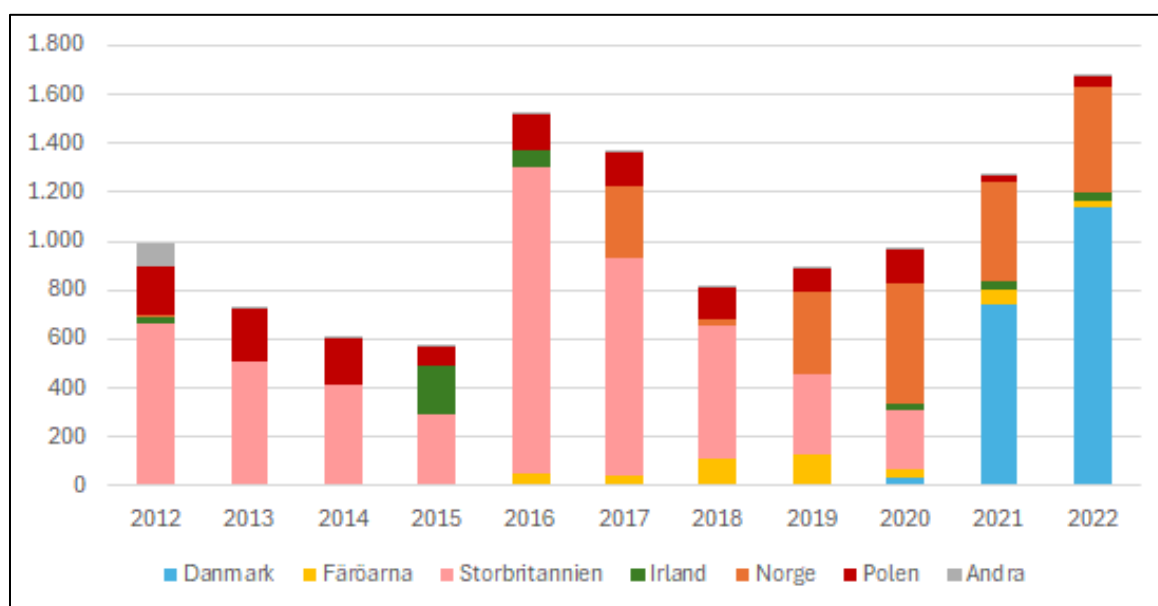
Tabell 40: Exportutvecklingen för beredd och konserverad skarpsill i Sverige mellan 2012–2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Utveck l. 2022/2 012
Nominellt värde (1 000 EUR)	1 784	2 031	1 578	942	1 148	1 242	1 332	1 574	2 088	1 868	1 885	6 %
Volym (ton)	388	430	365	193	277	266	375	352	420	294	310	-20 %
Pris (EUR/kg)	4,59	4,72	4,32	4,87	4,14	4,67	3,55	4,47	4,97	6,35	6,09	32 %

Källa: EUROSTAT-COMEXT data

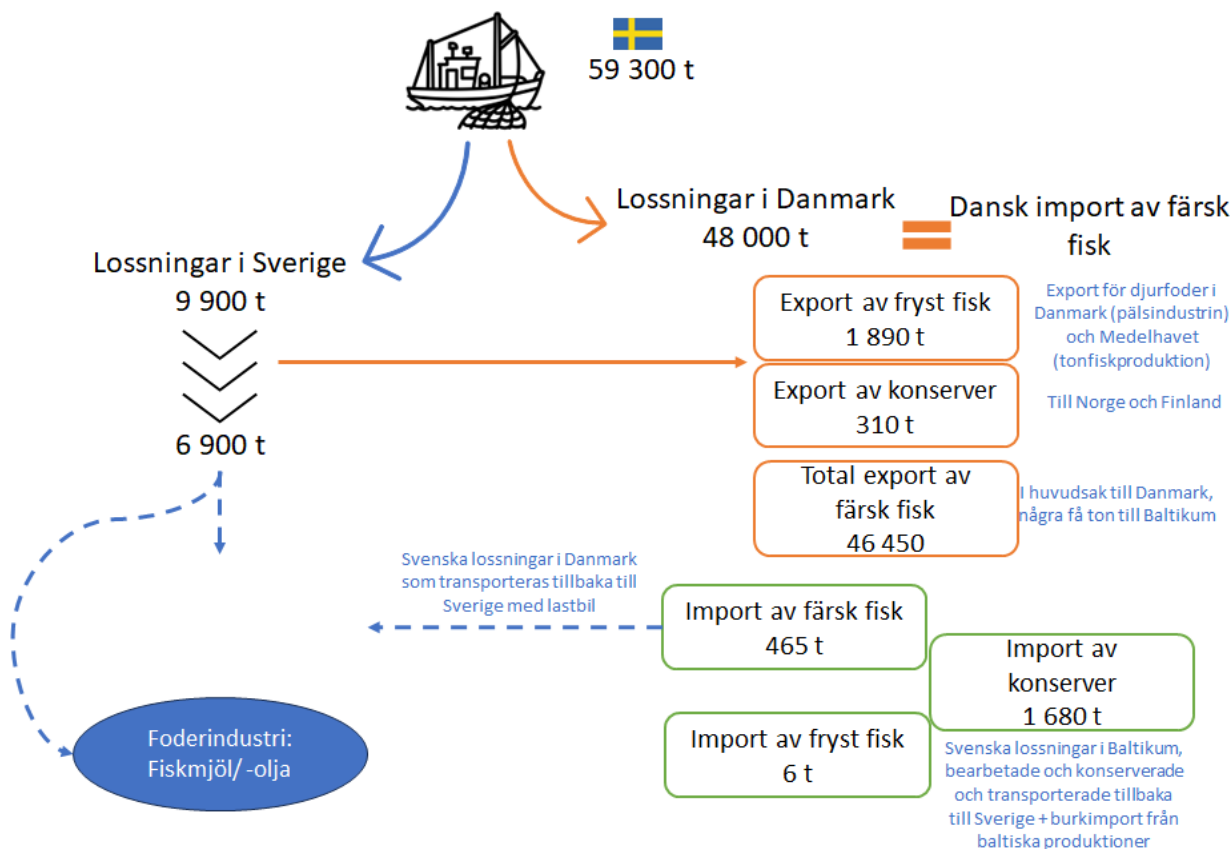
De främsta svenska partnererna för import av konserverad skarpsill under 2022 var Danmark (68 % av importvolymen i ton nettovikt) och Norge (26 % av den importerade volymen). Övriga leverantörer var Polen (3 % av den importerade volymen), Irland och Färöarna (vardera för 2 % av den importerade volymen). Den svenska importen har minskat mellan 2012–2015 och den främsta handelspartnern är Storbritannien. Det skedde en betydande ökning av den totala importen under 2015 och 2016 (+167 % respektive +320 %), vilket till största del kom från Storbritannien. Importen från Storbritannien minskade sedan gradvis för att 2021 slutligen bli obefintlig, till följd av Brexit. Under samma period ökade importen från Norge och importen från Danmark startade under 2020. Konserverad skarpsill som importeras består av andra produkter än de som bearbetas i Sverige, inklusive skarpsill i olja, skarpsill i tomatsås och rökt skarpsill, som antingen produceras i andra länder med deras respektive kvoter eller produceras i fabriker utomlands med skarpsill från de svenska kvoterna.

Bild 37: Importutveckling av beredd och konserverad skarpsill och sardinell i Sverige, utifrån huvudpartners (i ton, nettovikt)

Källa: EUROSTAT-COMEXT data

Bild 38: Försörjningskedjan för skarpsill i Sverige 2022 (i ton, LWE)

Källa: EUROSTAT-COMEXT data, intervju, egen analys

5.1.3 Synlig konsumtion

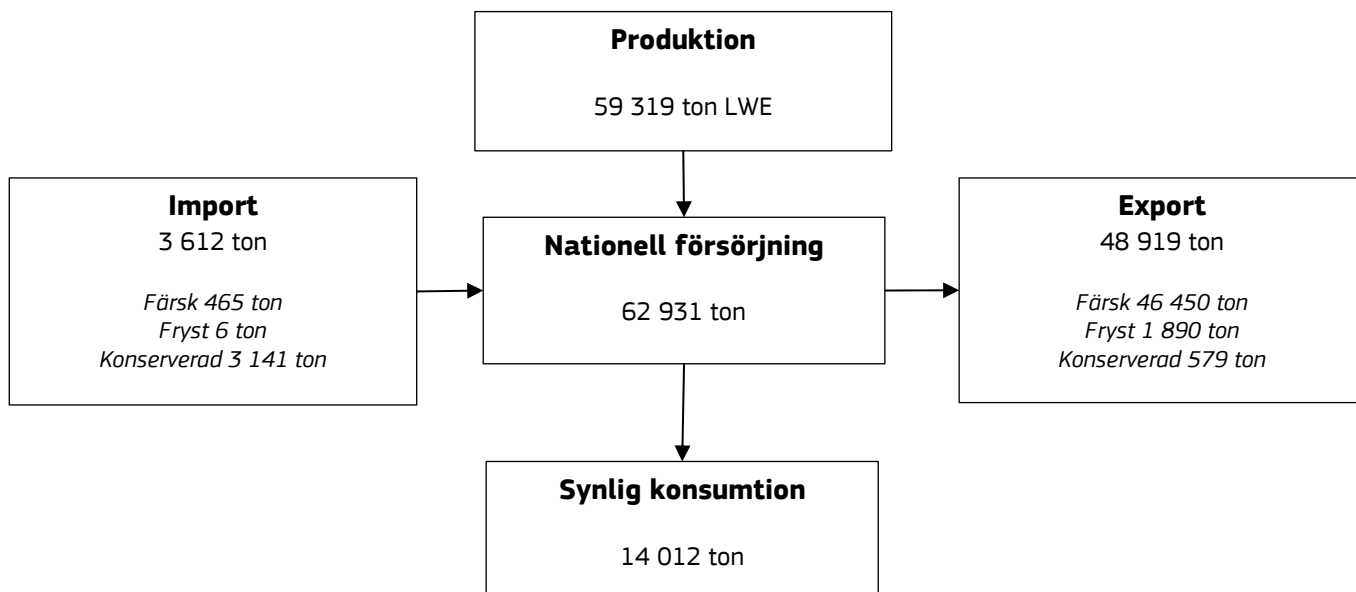
År 2020 var den synliga fiskkonsumtionen i Sverige större än det globala genomsnittet (20,5 kg per capita) och det europeiska genomsnittet. Den uppskattades till 23,99²⁹ kg levande viktkekvivalent per capita (en minskning med 5 % på ett år) och bestod huvudsakligen av färska och frysta produkter. Konsumtionen av fisk i lösvikt i Sverige (56 %) var mindre frekvent än EU-genomsnittet (68 %) 2020. I Sverige används skarpsill främst för andra ändamål än mänsklig konsumtion, såsom bearbetning till fiskmjöl och -olja. Konserveringssektorn är inriktad på den lokala marknaden och de viktigaste produkterna för skarpsillskonserver är:

- skarpsill (även marknadsförd som "ansjovis") i kryddor och vinäger - producerad i Sverige (80 % av marknadsandelarna för skarpsill)
- skarpsill i tomatsås - importerad
- skarpsill i olja - importerad
- rökt skarpsill - importerad

2022 uppgick det totala utbudet av färsk och fryst skarpsill i Sverige till 62 931 ton i levande viktkekvivalent och stammade nästan uteslutande från nationellt fiske (94 %). Importen stod för 6 % av det totala utbudet i levande viktkekvivalenter (3 612 ton LWE). Huvuddelen av detta utbud exporterades (78 % av volymen i levande viktkekvivalent, 48 919 ton LWE), vilket innebär att 22 % kan uppskattas som "synlig" förbrukning, dvs. 14 012 ton LWE.

²⁹ Landsprofil, Sverige, 2020 – EUMOFA tillgänglig på www.eumofa.eu/documents/20178/61322/Sweden.pdf

Bild 39: Försörjningsbalans för färsk, fryst och konserverad skarpsill i Sverige (2022, ton levande viktekivalent)

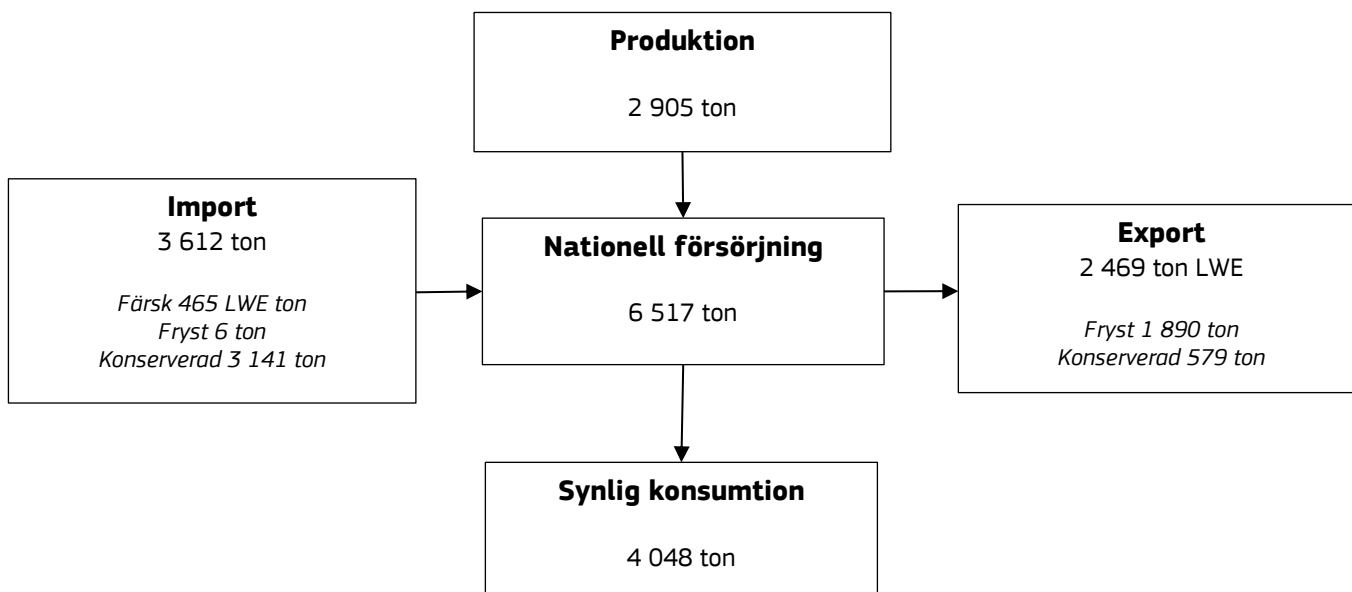
Källa: baserat på EUMOFA

Omvandlingsfaktorer

Enligt Eurostat är omräkningsförhållandet som ska tillämpas på färsk och fryst skarpsill för att beräkna volymerna i levande viktekivalent (LWE) 1. Vid beräkning av LWE-volymerna av beredd eller konserverad skarpsill (på burk) är förhållandet 1,87. Detta förhållande användes vid beräkning av LWE-volymerna av konserverad skarpsill importerad från utlandet och volymerna av konserverad skarpsill som exporterades från Sverige till utlandet.

Däremot är endast 5 % av produktionen avsedd för mänsklig konsumtion medan 95 % av skarpsillproduktionen används för att producera fiskmjöl, fiskolja och annan icke-mänsklig konsumtion. Med tanke på den mycket lilla andelen skarpsill som är avsedd för mänsklig konsumtion gjorde vi en ytterligare beräkning av synlig konsumtion av skarpsill i Sverige, med fokus enbart på mänsklig konsumtion. Den resulterande synliga förbrukningen uppgick till 4 048 ton LWE 2022 och överensstämde med den information och data som samlats in under intervjuer med svenska intressenter på skarpsillmarknaden.

Bild 40: Försörjningsbalans för färsk, fryst och konserverad skarpsill för mänsklig konsumtion i Sverige (2022, ton levande viktekvivalent)

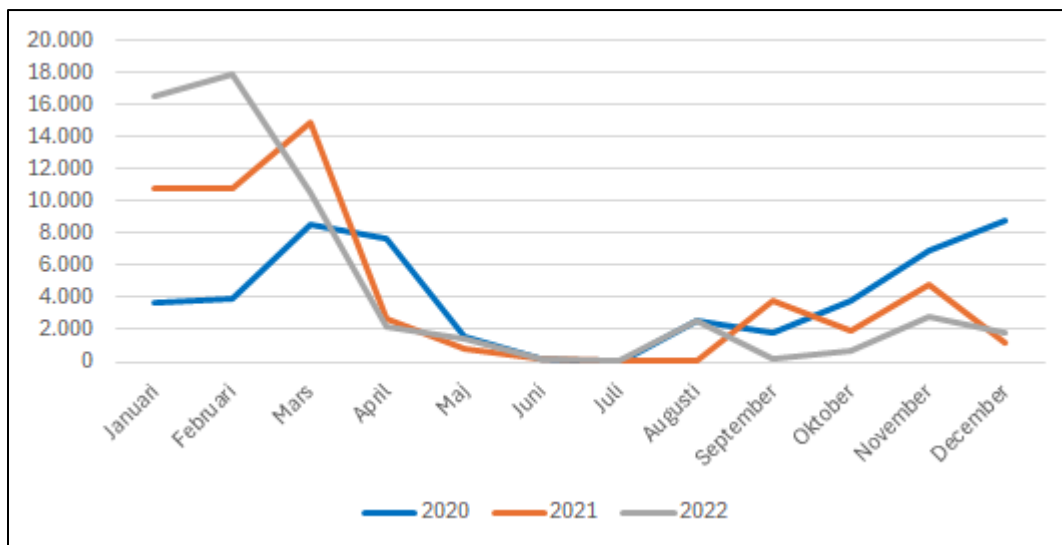
Källa: egen analys baserad på EUMOFA samt intervjuer med intressenter på den svenska skarpsillmarknaden

5.2 Priser längs försörjningskedjan

5.2.1 Priser vid första försäljning

Priserna på skarpsill beror på säsong, kvalitet och destination (mänsklig konsumtion eller industriell användning). Skarpsillfiske är en väldigt säsongsbetonad aktivitet, där den huvudsakliga fiskesäsongen är koncentrerad till vinterhalvåret (från oktober till mars). År 2022 uppgick den rapporterade första försäljningen i svenska hamnar till nästan 57 000 ton, varav 83 % skedde under årets första fyra månader.

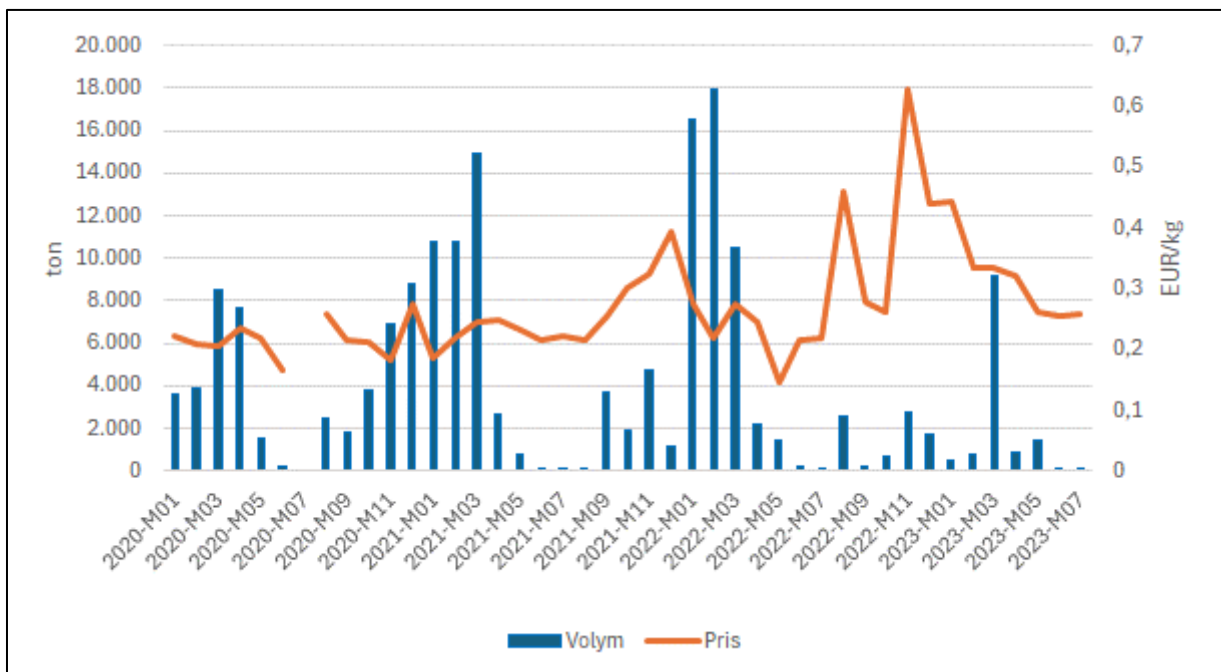
Bild 41: Månatliga första försäljningsvolymerna av skarpsill i svenska fiskehamnar (i ton)

Källa: EUMOFA, baserat på Jordbruksverkets uppgifter

Enligt EUMOFA, uppgick priserna på skarpsill som lossades i svenska hamnar till i genomsnitt 0,218 EUR/kg under 2020. Priset ökade med 20 % under 2021 (0,254 EUR/kg) och med 40 % 2022 då det uppgick till 0,305 EUR/kg. Dessa fluktuationer motsvarar första försäljningen av skarpsill för industriellt bruk. När det gäller skarpsill för mänsklig konsumtion upprättas kontrakt mellan fiskefartyg och konserverföretag en gång om året, vilket säkerställer stabila priser året runt, baserat på fångstvolymerna.

Bild 42: Månatliga första försäljningsvolymerna för skarpsill och första försäljningspriser i svenska hamnar mellan 2020 och 2022 (i 1 000 ton nettovikt och EUR/kg)

Källa: EUMOFA

Enligt EUMOFA har första försäljningspriserna på skarpsill i Sverige ökat avsevärt de senaste åren. Under 2015 varierade de genomsnittliga första försäljningspriserna i de största svenska hamnarna från 0,02 till 0,04 EUR/kg medan de under 2021 varierade mellan 0,24 och 2,10 EUR/kg.

Tabell 41: Första försäljningspriser för skarpsill i de största svenska fiskehamnarna mellan 2012–2022 (i EUR/kg)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Göteborg	0,07	0,04	0,04	-	-	0,02	0,02	2,95	2,10	-
Smögen	0,06	-	0,06	-	-	-	-	-	2,78 ³⁰	-
Andra	0,04	0,03	0,02	0,03	0,02	0,02	0,02	0,22	0,24	0,28

Källa: EUMOFA

Det finns endast hamnstatistik tillgänglig för det totala antalet lossningar i varje hamn och då görs ingen skillnad på om skarpsillen är avsedd för industriell (icke-livsmedel) användning (billigast) eller för produktion av konserverad fisk (dyrare) eller rökt fisk (dyrast). Enligt EUMOFA-data uppgick priserna på skarpsill till 2,10 EUR/kg i Göteborg och till 2,78 EUR/kg i Smögen under 2021. Enligt intervjuer uppgick det genomsnittliga auktionspriset för skarpsill i Sverige under 2022 till 2,47 EUR/kg (27,71 SEK/kg). Dessa uppgifter måste tolkas med försiktighet eftersom de motsvarar auktionspriser och skarpsillvolymerna som säljs genom auktioner, vilket utgör en mycket liten andel av de totala skarpsillvolymerna.

5.2.2 Priser fritt fabrik

Produktionspriser och de genomsnittliga priserna fritt fabrik för konserverad skarpsill och sardinell finns endast tillgängliga för 2021 och 2022. År 2022 uppgick produktionen av konserverad skarpsill i Sverige till 661 ton, vilket är en betydande minskning jämfört med 2021 (-14,8%). Under tiden har det genomsnittliga priset fritt fabrik förblivit relativt stabilt (+0,6 %) mellan 2021 och 2022 och uppgick till 9,61 EUR/kg 2022³¹. Dessa priser fritt fabrik är uppskattningar baserade på PRODCOM-data och kan inkludera konserverade sardinellprodukter.

5.2.3 Import-/exportpriser

Enligt COMEXT-data är import-/exportpriserna för färsk, fryst och konserverad skarpsill lägre än PRODCOM:s genomsnittliga prisuppskattningar fritt fabrik. År 2022 uppgick importpriserna på konserverad skarpsill och sardinell till 1,85 EUR/kg och exportpriserna till 6,09 EUR/kg, medan genomsnittspriserna fritt fabrik uppgick till 9,61 EUR/kg. Orsaken till prisskillnaderna kan vara skillnaden mellan arter och kvalitet som används som handelsprodukter jämfört med de som produceras för att försörja den inhemska marknaden.

Tabell 42: Genomsnittliga import- och exportpriser för färsk skarpsill i Sverige (EUR/kg)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Exportpriser (EUR/kg)	0,24	0,31	0,23	0,24	0,26	0,21	0,33	0,26	0,30
Importpriser (EUR/kg)	0,22	0,25	0,26	0,21	0,33	0,49	0,64	0,66	0,86

Källa: COMEXT

³⁰ Väldigt låg volym och därmed inte representativt för marknaden.

³¹ Källa: PRODCOM

Tabell 43: Genomsnittliga import- och exportpriser för fryst skarpsill i Sverige (EUR/kg)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Exportpriser (EUR/kg)	0,32	0,32	0,34	0,30	0,35	0,50	0,83	0,82	0,59
Importpriser (EUR/kg)	1,90	-	-	1,88	1,19	0,69	1,38	1,47	2,34

Källa: COMEXT

Tabell 44: Genomsnittliga import- och exportpriser för beredd och konserverad skarpsill och sardinell i Sverige (EUR/kg)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Exportpriser (EUR/kg)	4,32	4,87	4,14	4,67	3,55	4,47	4,97	6,35	6,09
Importpriser (EUR/kg)	2,04	1,53	1,16	1,21	1,60	1,67	1,73	1,45	1,85

Källa: COMEXT

5.2.4 Butikspris

Baserat på en online-undersökning av storskaliga återförsäljare i Sverige (Coop, ICA, CityGross) finns skarpsill endast tillgänglig som konserv. Butikspriset på konserverad skarpsill varierade mellan 14,52 EU/kg och 51,38 EUR/kg. Vi har identifierat tre marknadssegment utifrån burkens storlek, se nedan:

- Segment 1: 55 g/butiksförpackning, under inhemskt varumärke, 36,18 EUR/kg
- Segment 2: 100–125 g/butiksförpackning, under inhemskt varumärke, 19,10–26,16 EUR/kg
- Segment 3: 450 g/butiksförpackning, under inhemskt varumärke, 19,10 EUR/kg

Följande tabell ger information om priset på de olika produkterna.

Tabell 45: Butikspris på konserverad skarpsill i Sverige i Oktober 2023

Produkt	Varumärke	Storlek/mängd skarpsill	Pris i SEK per enhet	Pris i EUR per enhet	Pris EUR/kg
Ansjovis original (skarpsillfiléer)	Grebbestads, Abba Seafood	55/30 g	22,50	1,99	36,18
Ansjovis original (skarpsillfiléer)	Grebbestads, Abba Seafood	125/80 g	36,95	3,29	26,32
Ansjovis original (skarpsillfiléer)	Grebbestads, Abba Seafood*	450/325 g	58,50	5,21	11,58
Skarpsillfiléer (ansjovisfiléer)	Coop	100/65 g	27,95	1,91	19,10

Källa: *pris hämtat från COOP:s webbplats (storskalig återförsäljare) (besökt i februari 2024)

Växelkurs från den 13 februari 2024: 11,25 SEK = 1 EUR

5.3 Prisöverföring i försörjningskedjan

Vår analys baseras på data från EUROSTAT, EUMOFA och PRODCOM samt intervjuer med fiskberedare i Sverige.

Kostnader och marginal för en 125 g burk skarpsill i kryddor och vinäger (innehållande 80 g skarpsill) beskrivs nedan.

- **Färsk hel skarpsill:** 1,10 EUR/kg, en burk på 125 g innehåller 80 g skarpsill, vilket innebär att priset på rå fisk för en 125 g burk är 0,09 EUR.
- **Förlust av råmaterial:** omvandlingsförhållandet för filéad skarpsill till hel skarpsill uppskattas till 3 baserat på den intervjuade fiskberedaren.
- **Primära kostnader och marginal:** inkluderar skarpsillsbearbetning i tunnor med kryddor, salt och vinäger samt transport till Sverige (vid lossning utomlands). 5 % av slutproduktens pris.
 - Filéad skarpsill i tunna med krydda: 1,50 EUR/kg.
 - Transport.
- **Materialkostnader – förpackning, burkens kostnad:** 0,25 EUR/burk
- **Arbetskraftskostnader:** 35–40%, högre arbetskostnader än andra produkter eftersom skarpsill är en liten fisk som måste bearbetas med omsorg under filéandet, mellan lagringen och konserveringen.
- **Avskrivningskostnader:** 3 % (0,0987 EUR/burk), baserat på den genomsnittliga andelen avskrivningar av den totala kostnaden för burken som enligt uppgifter från polska bearbetare uppgår till 3 %.
- **Detaljhandelskostnader och nettomarginal:** 30 % (0,98 EUR/burk), inklusive transport till detaljhandelsplattformen, samt distributionskostnader och marginal. Beräknat utifrån detaljhandelspriset och övriga tillgängliga kostnader.
- **Moms:** 12 %³²;
- **Butikspris:** 36,95 SEK (3,29 EUR).

Sammantaget verkar det som om andelen råvarukostnad (hel fisk) är liten (3 % av konsumentpriset) jämfört med andra kostnader. Arbetskraften står för den största kostnaden (40 % av konsumentpriset).

32

<https://skatteverket.se/servicelankar/otherlanguages/inenglishengelska/businessesandemployers/startingandrunningaswedishbusiness/declaringtaxesbusinesses/vat/vatratesongoodsandservices.4.676f4884175c97df419255d.html>

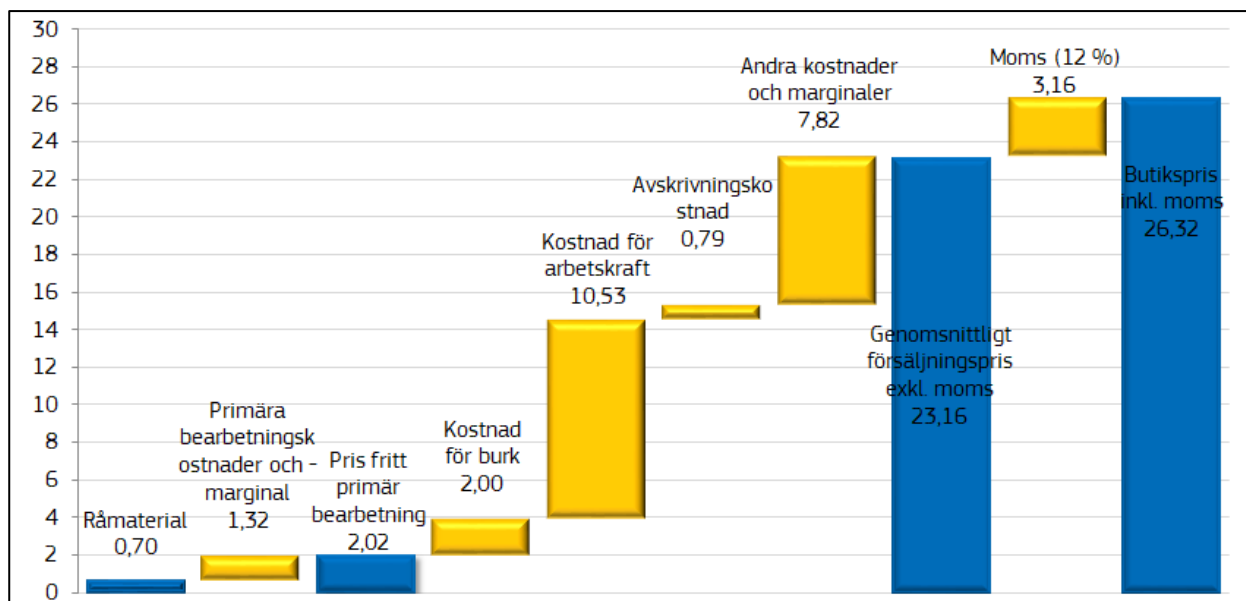
Prisöverföring

Tabell 46: Kostnader och marginal för konserverad skarpsill i detaljhandeln i Sverige (EUR/enhet)

	Kostnad och marginal (EUR/enhet)		Kostnad och marginal (EUR/kg)	% butikspris		Steg – aktör
Fisk (hel)	1,10 EUR/kg = 0,09 EUR/enhet		0,70	3 %		Primär bearbetning
Förlust av råmaterial vid filéande	0,40 EUR/kg	0,16 EUR/enhet	1,32	1,5 %	5 %	
Andra råmaterial (tunna, kryddor, salt och socker)	= 0,05 EUR/enhet					
Transport	= 0,11 EUR/enhet					
Kostnad förpackning i konservburk	0,25 EUR/enhet			2,00		8 %
Arbetskraftskostnader	1,32 EUR/enhet		10,53	40 %		
Avskrivningskostnader	0,1 EUR/enhet		0,79	3 %		
Nettomarginal	0,98 EUR/enhet		7,82	30 %		
Transport till detaljhandelsplattformen						
Distributionskostnader och -marginal						
Moms	0,39 EUR/enhet		3,16	12 %		Detaljhandel
Butikspris (Coop, i butik)	3,29 EUR/enhet		26,32	100 %		

Källa: egen analys

Bild 43: Prisöverföring för konserverad skarpsill i kryddor och vinäger som säljs av storskalig återförsäljare i Sverige (i EUR/kg)

Källa: egen analys baseras på data från EUROSTAT, EUMOFA och PRODCOM samt intervjuer med fiskberedare i Sverige.

6 JÄMFÖRELSE AV PRISÖVERFÖRINGEN I DE OLIKA MEDLEMSSTATERNA (MS)

Detta avsnitt tillhandahåller en jämförelse av prisstrukturen för konserverad skarpsill i Polen och Sverige. Danmark ingår inte i detta avsnitt eftersom det inte längre finns någon inhemsk produktion av konserverad skarpsill och marknaden endast försörjs av import, mestadels från de baltiska länderna.

Priset på råvaran varierar beroende på medlemsstat och produkttyp. I Polen valde vi en burk med 170 g konserverad rökt skarpsill i olja, återförsäljarens eget varumärke. I Sverige valde vi en burk med 125 g skarpsill i kryddor och vinäger (innehållande 80 g skarpsill), under en bearbetares eget varumärke, som räknas som en högkvalitativ produkt.

I exemplen i prisöverföringsanalysen varierar det första försäljningspriset från 0,44 EUR/kg i Polen till 0,70 EUR/kg i Sverige.

Det slutliga priset till konsument beror på presentationen (hel eller filéad, i olja eller i vinäger med kryddor, etc.), produktutbudet (basprodukt eller delikatess) och momsatsen. Slutpriset varierar från 6,35 EUR/kg (Polen) till 26,32 EUR/kg i Sverige.

Fiskprisets andel av slutpriset är relativt låg och är högst i Polen med 7 % och mycket lägre i Sverige (3 %).

Tabell 47: Jämförelse av prisöverföringen i Polen och Sverige för en konserverad skarpsillprodukt som säljs av en storskalig återförsäljare

	PL 170 g konserverad rökt skarpsill i olja, återförsäljarens eget varumärke	SE 125 g konserverad skarpsill i kryddor och vinäger
Råmaterialkostnad	0,44	0,70
Bearbetningskostnader och marginaler	4,71	22,46
Detaljhandelskostnader och marginal	1,07	
Butikspris (exkl. moms)	6,35	23,16
Butikspris (inkl. moms)	6,35	26,32

Källa: EUMOFA

7 INTERVJUADE INTRESSETER

Polen

- Fiskbearbetningsföretag i Polen
- Fiskeriorganisationer
- Återförsäljare av fisk

Danmark

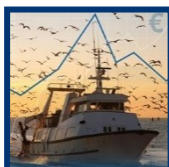
- Danmarks Fiskeriforening Producentorganisation (DFPO – danska fiskares producentorganisation)
- Danmarks Pelagiske Producentorganisation (DPPO – dansk pelagisk producentorganisation)
- Danska Fiskeristyrelsen (Ministeriet för livsmedel, jordbruk och fiske)
- Marine Ingredients Denmark (förening för fiskmjöl- och fiskoljesektorn)
- Danish Seafood Association (förening för sjömat)
- Bearbetare: konserverföretag

Sverige

- Bearbetare: konserverföretag
- Swedish Pelagic Federation Producentorganisation (SPF PO)
- Sjömatfrämjandet

EUM OFA

European Market Observatory for
Fisheries and Aquaculture Products

www.eumofa.eu

Europeiska unionens
publikationsbyrå

ISBN 978-92-68-19845-2

doi:10.2771/39079